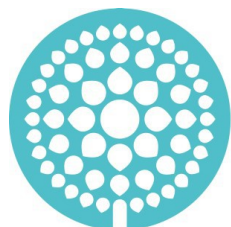

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Balaton-felvidéki
Nemzeti Park

Szévíz-Principális-csatorna (HUBF20045) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

fenntartási terv

Debrecen
2014.

Ügyfél

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Együttműködő partnerek

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány

Vezető szakmai koordinátor

Megyer Csaba

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Müller Zoltán

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Megyer Csaba

Közreműködő szakértők

Csipkés Roland
Deli Tamás
Görföl Tamás
Dr. Gulyás Gergely
Dr. Kiss Béla
Lelkes András
Dr. Lókkös Andor
Mizsei Edvárd
Megyer Csaba
Óvári Miklós
Sáfián Szabolcs

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	6
1. A terület azonosító adatai.....	7
1.1. Név.....	7
1.2. Azonosító kód.....	7
1.3. Kiterjedés.....	7
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	7
1.4.1. Jelölő élőhelyek.....	7
1.4.2. Jelölő fajok.....	7
1.4.3. A területen újonnan kimutatott, jelölő értéknek javasolt élőhelyek.....	8
1.5. Érintett települések.....	8
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	8
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	10
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	10
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	10
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	12
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	12
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	12
1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv.....	13
2. Veszélyeztető tényezők.....	14
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	16
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	16
3.2. Kezelési javaslatok.....	16
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	17
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	38
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	40
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	40
3.2.5. Mellékletek.....	42
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	44
3.3.1. Agrártámogatások.....	44
3.3.2. Pályázatok.....	49
3.3.3. Egyéb.....	49
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	50

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	50
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	51
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi szervekkel.....	53
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	57
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	58
1.1. Környezeti adottságok.....	58
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	58
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	58
1.1.3. Talajtani adottságok.....	58
1.1.4. Felszínalaktani adottságok.....	59
1.2. Természeti adottságok.....	59
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	62
1.2.2. A tervezési területen előkerült, jelölő értéknek javasolt élőhelyek.....	68
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	70
1.2.4. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	70
1.2.5. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	77
1.3. Területhasználat.....	78
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	78
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	79
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	79
2. Felhasznált irodalom.....	87
3. Térképek.....	88

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Szénváz-Principális-csatorna
Típusa	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBF20045
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	8019,37 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 3150 - Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel
- 6210 - Meszes alapkőzetű féltértermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)
- 6410 - Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)
- 6430 - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
- 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei
- 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

* Kiemelt jelentőségű élőhelytípus

1.4.2. Jelölő fajok

- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*)
- réti csík (*Misgurnus fossilis*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)
- nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*)
- csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*)

1.4.3. A területen újonnan kimutatott, jelölő értéknek javasolt élőhelyek

- 6260* – Pannon homoki gyepek
- 91F0 – Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmenion minoris*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.”

Település	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Zala megye		
Alsórajk	139.94	19.8
Felsőrajk	582.5	28.4
Fűzvölgy	147.3	46.9
Gelse	416.9	18.6
Gelsesziget	79.0	15.9
Hahót	702.7	18.0
Hosszúvölgy	113.7	31.6
Kacorlak	564.2	74.3
Kilimán	214.8	37.5
Magyarszentmiklós	308.8	73.6
Magyarszerdahely	559.5	33.5
Nagykanizsa	95.2	0.6
Nemesrádó	114.3	8.2
Nemessándorháza	76.7	6.5
Nemesszentandrás	91.2	16.7
Pacsa	370.0	16.3
Pölöske	1123.0	24.8
Pölöskefő	564.5	45.8
Pötréte	557.8	39.5
Újudvar	249.8	15.3
Zalaigrice	232.2	30.0
Zalaszentbalázs	7.8	0.4
Zalaszentmihály	725.0	35.8

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
helyi jelentőségű védett természeti terület	19/52/TT/81	Bükkös	13,5 (érintkezik a Natura 2000 területtel)	71/1981. VB. hat.
helyi jelentőségű védett természeti terület	19/62/TT/82	Pölöskei-tó	120	91/1982. VB. hat.
helyi jelentőségű védett természeti terület	19/133/TT/01	Pölöskei-tó partja	7,85	

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
terület				
egyedi hatósági határozattal lehatárolt határvonalú ex lege védett láppal érintett ingatlanok	-	Felsőrajk 012, 013, 014, 02/7, 04, 06/8, 07, 08/1, 08/2, 09, Gelse 011/2, 011/5, 012, 014/15, 014/17, 017, 023, 026, 028, 09/1, 09/2, 09/3, 09/4, 09/5, 09/7, Gelsesziget 04, 06/10, 06/2, 06/3, 06/4, 06/5, 06/6, 06/7, 06/8, 06/9, 08, Kacorlak 063, 065, 066, 076/1, 076/2, 076/3, Kilimán 063, 067, 072, 075, 077, 080, 083, 090, 092, 094, Pölöske 080/7, Pölöskefő 068/1, 068/2, 068/3, 068/4, 068/5, 069, 070/1, 070/2, 070/3, 071/1, 074/2, 075/2, 077/4, 077/6, Zalaszentmihály 0131/5, 0183, 0185/1, 0187, 0189, 0190, 0191, 0192, 0193, 0194, 0195, 0196, 0199, 0200, 027/5, 034/5	1022	1996. LIII. tv. a természet védelméről
egyedi hatósági határozattal történő lehatárolásra váró ex lege védett láppal érintett ingatlanok	-	Alsórajk 075, 076, 078/1, 079, 082, Felsőrajk 024, 026/10, 026/11, 026/12, 026/13, 026/14, 026/15, 026/16, 026/17, 026/18, 026/19, 026/2, 026/20, 026/21, 026/22, 026/23, 026/24, 026/25, 026/3, 026/4, 026/5, 026/7, 026/8, 026/9, 028/1, 028/2, 035, 061, 063, 065, 067, 072/1, 072/2, 074, 076, 078, 080/1, Fűzvölgy, 016, 019/6, 021/7, Hahót 0110/1, 0110/2, 0129, 0130, 0131, 0132, 0140, 0141, 0142, 0143, 0144, 0145, 0146, 0147, 0148, 0149, 0150, 0151, 0155/1, 0184, 0186, 0187, 0188, 0190, 0191, 0192, 0233/3, 0233/5, 0233/6, 092, 096/3, 133, 134, 206, 240/10, 240/11, 240/12, 240/2, 240/4, 240/5, 240/6, 240/7, 240/8, 240/9, Magyarszentmiklós 0106, 020/2, 022/1, 024/3, 027, 035, 037, Magyar-szerdahely 086, Pacsa 0106/26, 0106/27, 0106/28, 0106/29, 0106/30, 0107/3, 0107/4, 0111, 0112/1, 0112/2, 0115/21, 0115/36, 0119/1, 0119/3, 0119/4, 0122/1, 0122/11, 0122/12, 0122/13, 0122/14, 0122/15, 0122/16, 0122/17, 0122/18, 0122/19, 0122/2, 0122/20, 0122/21, 0122/3, 0122/5, 0136, 02/2, Pölöske 0144/1, 0148/1, 0148/2, Pötréte 0101/1, 0101/2, 0101/5, 0101/6, 0101/7, 0102/2, 0103/3, 0103/4, 0106/10, 0106/11, 0106/12, 0106/13, 0106/14, 0106/15, 0106/16, 0106/17, 0106/19, 0106/20, 0106/23, 0106/24, 0106/5, 0106/6, 0106/7, 0106/8, 0106/9, 041/1, 041/2, 042, 043, 061, 085/4, 085/5, 091, 093/2, 094, 097/1, 097/2, 099, Zalaszentmihály 0131/5, 0183, 0185/1, 0187, 0189, 0190, 0191, 0192, 0193, 0194, 0195, 0196, 0199, 0200, 027/5, 034/5, 0116/1, 0116/2, 0116/3, 0157/1, 060, 062/2, 062/3, 084, 085/1, 085/2	a lápok kiterjedésének lehatárolása még nem történt meg	1996. LIII. tv. a természet védelméről
ex lege védett földvár	2003401	Buzádsziget, Sárkány-sziget (Hahót 0353 hrsz)	0.6	1996. LIII. tv. a természet védelméről
ex lege védett	2003901	Falkosi, Lujzi-berek (Hahót 0196/1)	-	1996. LIII. tv. a természet

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
földvár				védelméről
ex lege védett földvár	2003801	Hosszú-sziget (Kacorlak)	-	1996. LIII. tv. a természet védelméről
ex lege védett földvár	2003701	Egyházdomb (Kacorlak 120)	1	1996. LIII. tv. a természet védelméről
ex lege védett földvár	2003501	Peleske, Vár-domb (Pölöske 065/2 a, b, 065/3)	1,3	1996. LIII. tv. a természet védelméről
országos ökológiai hálózat		magterület	7465	Az országos területrendezési tervről szóló 2003. évi XXVI. tv.
országos ökológiai hálózat		pufferterület	450	Az országos területrendezési tervről szóló 2003. évi XXVI. tv.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Országos jelentőségű védett természeti területtel nem fed át a tervezési terület, ezért természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik rá.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Alsórajk	Alsórajk Község Belterületi Szabályozási Terve és Helyi Építési Szabályzata Jogszabály: 14/2004. (XII.31.) ök. rend.
Felsőrajk	Összevont Rendezési Terv Jóváhagyása Jogszabály: 13/1981 ök. rend.
Fűzvölgy	Településfejlesztési Konceptió Jogszabály: 10/2005. (05.26.) ök. rend.
Gelse	Gelse Község Rendezési Terve Jogszabály: 4/2006. (IV.21.) ök. rend.
Gelsesziget	A Község Szabályozási Terve és Helyi Építési Szabályzata Jogszabály: 4/2010. (IV.30.) ök. rend.
Hahót	Hahót, településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, HÉSZ Jogszabály: 45/2005 (IV.18.) ök. hat.; 3/2005 (V.01.) ök. rend. Elfogadás dátuma: 2005.04.18. (Módosítva:13/2014. (IX.20.) ök. rend.)
Hosszúvölgy	Hosszúvölgy szabályozási terve és helyi építési szabályzata Jogszabály: 7/2007. (XI.10.) ök. rend. Elfogadás dátuma: 2007.11.10.

Kacorlak	Kacorlak Község Szabályozási Terve és Helyi Építési Szabályzata Jogszabály: 3/2004. (III.30.) ök. rend. Elfogadás dátuma: 2004.03.30
Kilimán	Kilimán Község Szabályozási Terve és Helyi Építési Szabályzata Jogszabály: 5/1991. (XII.20.) ök. rend.
Magyarszentmiklós	Magyarszentmiklós Község Szabályozási Terve és Helyi Építési Szabályzata Jogszabály: 1/2007. (I.30.) ök. rend. Elfogadás dátuma: 2007.01.29
Magyarszerdahely	Magyarszerdahely, településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terv, HÉSZ Jogszabály: 7/2007 (II.14.) hat.; 3/2007 (II.15.) rend. Elfogadás dátuma: 2007.02.14.
Nagykanizsa	Nagykanizsa, településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terv, HÉSZ Jogszabály: 44/2006 (X.18.) ök. rend Elfogadás dátuma: 2006.09.26. (Módosítva: 44/2006. (X. 18.) ök. rend., 248/2006. (IX. 26.) ök. hat., 37/2007 (VII.09.) ök. rend., 45/2007. (IX. 13.) ök. rend., 78/2007. (XII. 21.) ök. rend., 45/2008. (X. 9.) ök. rend., 17/2009. (V. 8.) ök. rend., 30/2009. (VI. 22.) ök. rend., 42/2009. (X. 13.) ök. rend., 63/2009. (XII. 29.) ök. rend., 38/2010. (XII. 6.) ök. rend., 53/2010. (XII. 20.) ök. rend., 2/2011. (II. 2.) ök. rend., 60/2011. (IV. 13.) ök. rend., 75/2011. (VI. 1.) ök. rend., 81/2011. (VIII. 10.) ök. rend., 43/2012. (IX. 12.) ök. rend.; 10/2014. (III. 10.) ök. rend., 32/2014. (III.06.) ök. hat.)
Nemesrádó	A településnek nincs elfogadott településrendezési terve
Nemessándorháza	Nemessándorháza, Helyi Építési Szabályzat Jogszabály: 6/2008. (VII.28.) sz. ök. rend. Elfogadás dátuma: 2008.07.28.
Nemesszentandrás	Nemesszentandrás, Helyi Építési Szabályzat Jogszabály: 9/2008. (VIII.01.) ök. rend. Elfogadás dátuma: 2008.08.01.
Pacsa	Pacsa közigazgatási területének belterületére vonatkozó Helyi Építési Szabályzatának, valamint a Halastó környékének és Pacsa Ipari Park Szabályozási Terve Jogszabály: 9/2003. (V.15.) ök. rend. Elfogadás dátuma: 2012.02.29.
Pölöske	Pölöske Község Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervéről Jogszabály: 1/2006. (I.25.) ök. rend. Elfogadás dátuma: 2006.01.25.
Pölöskefő	Pölöskefő Község Építési Szabályzata Jogszabály: 3/2007. (II.15.) ök. rend.

Pötréte	Pötréte Község Szabályozási Tervéről és Helyi Építési Szabályzatáról Jogszabály: 2/2010. (III.4.) ök. rend. Elfogadás dátuma: 2010.03.04.
Újudvar	Újudvar Község Szabályozási Terve és Helyi Építési Szabályzata Jogszabály: 4/2006. (III.10.) ök. rend.
Zalaigrice	A településnek nincs elfogadott településrendezési terve
Zalaszentbalázs	Zalaszentbalázs, településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, HÉSZ Jogszabály: 41/2006 (VI.07.) ök. hat.; 6/2006 (VI.07.) ök. rend. Elfogadás dátuma: 2006.06.07. (Módosítva: 3/2008 (II.13.) ök. rend.)
Zalaszentmihály	Zalaszentmihály Szabályozási Tervéről Jogszabály: 11/2010. (XII.10.) ök. rend.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Nagykanizsai Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve: 96/2011. (X.17.) VM rendelet a 2011. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról, 6. melléklet. Körzeti erdőterv ügyszám: XX-G-001/2309/2012. Érvényes 2011.01.01.-től a következő körzeti erdőterv megjelenéséig.

Zalacomári Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve: 85/2012. (VIII. 6.) VM rendelet a 2012. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról, 12. melléklet. Körzeti erdőterv ügyszám: ZAG/01/67/2013. Érvényes 2012.01.01.-től a következő körzeti erdőterv megjelenéséig.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas körzet vadgazdálkodási terve. Kelt: 2004.02.24.

1. Szévíz völgyi Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma 20-201320-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017.02.28. Kelt: 2007.05.31. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

2. Zalavölgyi Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma 20-202010-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017.02.28. Kelt: 2007.03.26. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

3. Pacsai Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma 20-202110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017.02.28. Kelt: 2007.01.30. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

4. Hubertus Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma 20-202210-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017.02.28. Kelt: 2007.02.26. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

1. Nagykanizsai Szúnyog Horgász Egyesület. – Principális csatorna halászati vízterületének 5 éves halgazdálkodási terve 2012-2016

2. Horgász Egyesületek Zala megyei Szövetsége. – Zala folyó halászati vízterületének 5 éves halgazdálkodási terve 2011-2015

3. Pölöskei Öregtő Nonprofit Kft. – Szévíz-pataki tőzeoggödör halászati vízterületének 5 éves halgazdálkodási terve 2011-2015
4. Pölöskei Horgászok Egyesülete. – Pölöskei I. és II. horgásztó halászati vízterületének 5 éves halgazdálkodási terve 2012-2016
5. Zalaszentmihályi Horgászok Egyesülete. – Zalaszentmihályi tőzeqbánya tó halászati vízterületének 5 éves halgazdálkodási terve 2013-2017
6. Szabadics Közmű és Mélyépítő Kft. – Pötrétei horgásztó halászati vízterületének 5 éves halgazdálkodási terve 2014-2018
7. Pötréte Önkormányzati Horgász Egyesület. – Pötréte I. és II. tőzeqbányató halászati vízterületének 5 éves halgazdálkodási terve 2012-2016

1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

VGT 4-1 Zala vízgyűjtő gazdálkodási terv Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság 2010. április (érvényes 2015. december 22-ig)

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	M	5	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), Sik- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétei (6440): a kaszálás felhagyása cserjésedéshez vezet, ami hatására az élőhelyek megszűnhetnek nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): a cserjésedés megszünteti a fajnak megfelelő élőhelyet
A04.01	Intenzív legeltetés	L	0,1	Pannon homoki gyepek (6260*): Főképp az intenzív birkalegeltetés jelent erős taposó, degradáló hatást, ami az élőhelyet felnyitja, gyomosító hatása van, hosszú távon az élőhely emiatt átalakul, megszűnik.
A04.01.01	intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	8	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), Mészkevelő üde láp- és sásrétek (7230), Sik- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétei (6440): a legeltetés felnyitja a gyept, az intenzív legelés gyomosító hatású is, továbbá generatív stresszt okoz, a virágok, termések nem képesek kifejlődni. Hosszú távon az élőhelyek emiatt átalakulnak, jellegtelen gyepekké válnak.
A04.03	Pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	20	Sik- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510): a legeltetés felhagyása a gyepek cserjésedéséhez, erdősődéséhez vezet, végeredményben az élőhely megszűnik. csonkafulű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>): A fajra gyakorolhat hatást a táplálékbázis (haszonállatok ürülékében fejlődő, illetve vérén táplálkozó Dípterák) egyedszámának csökkenésén keresztül. Amennyiben csökken a táplálékállatok egyedszáma, úgy a denevérek kevesebbet tudnak enni, kondíciójuk leromlik, utódait nem tudják megfelelően táplálni, végeredményben az állomány nagysága csökken.
B02.01.02	erdő felújítás idegenhonos fajokkal	M	9	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*): Az akácosok, nemesnyarasok, tájidegen lombosok, illetve tájidegen fenyvesek a puhafás ligeterdők potenciális termőhelyét foglalják el. nagyfulű denevér (<i>Myotis bechsteini</i>), csonkafulű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>): Az idegenhonos fajokból álló erdők mind bűvőhely mind vadászterület szempontjából szuboptimálisak a fajok számára, ha idegenhonos fajokkal történik felújítás, emiatt csökken a fajok állomány nagysága nagy hősincér (<i>Cerambyx cerdo</i>): megszünteti a faj élőhelyeit, így a faj egyedszáma csökken.
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	M	9	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*): akadályozza a természetes állományfejlődést, így végeredményben romlik az élőhely természetessége. nagyfulű denevér (<i>Myotis bechsteini</i>): Az erdőlakó faj számára bűvőhely szempontjából kiemelten fontosak az álló holtfák, illetve fontosak a holtfában fejlődő rovarok, mint táplálékállatok. Ha ezeket eltávolítják, a faj állománya csökken. csonkafulű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>): fontosak a holtfában fejlődő rovarok, mint táplálékállatok. Amennyiben csökken a táplálékállatok egyedszáma, úgy a denevérek kevesebbet tudnak enni, kondíciójuk leromlik, utódait nem tudják megfelelően táplálni, végeredményben az állomány nagysága csökken. nagy hősincér (<i>Cerambyx cerdo</i>): megszünteti a faj élőhelyeit, így csökkenti a faj egyedszámát
B03	Erdészeti kitermelés újratelepítés vagy természetes felújulás nélkül	M	20	nagy hősincér (<i>Cerambyx cerdo</i>): megszünteti a faj élőhelyeit, így csökkenti a faj egyedszámát
B04	Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata (erdészet)	M	10	nagy hősincér (<i>Cerambyx cerdo</i>): veszélyezteteti a faj különböző fejlődési alakjait, különösen az imágókat, állománycsökkenéshez vezet. csonkafulű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), nagyfulű denevér (<i>Myotis bechsteini</i>): A fajok táplálékbázisát képező leltárbúák irtása negatívan hathat e fajokra, a táplálékosági lehetőségek beszűkítésével és indirekt toxicitással. Amennyiben csökken a táplálékállatok egyedszáma, úgy a denevérek kevesebbet tudnak enni, kondíciójuk leromlik, utódait nem tudják megfelelően táplálni, végeredményben az állomány nagysága csökken.

B06	legeltetés erdőben vagy erdős területen	L	1	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*): degradálja az aljnövényzetet, így az élőhelyet átalakítja, végeredményben a ligeterdő jelleg megszűnik, és akkor már nem nevezhető jelölő élőhelynek.
B07	Egyéb erdészeti tevékenység	L	1	nagy hősincér (<i>Cerambyx cerdo</i>): Az erdőgazdálkodás során alkalmazott véghasználatok a nagy hősincér állományok eltűnéséhez vezetnek
F03.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	L	1	csonkakfűlű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), nagyfűlű denevér (<i>Myotis bechsteini</i>): A fajokra egyértelműen az erdőgazdálkodás gyakorolja a legnagyobb hatást. A kor- és fajajhomogén erdők mind bűvőhely, mind táplálkozóhely szempontjából szuboptimálisak e fajok számára.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	3	keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>) (91F0): a nagy egyedszámú vadállomány gátolja a természetes felújulást, az aljnövényzetet degradálja. Így az élőhelyet átalakítja, végeredményben a ligeterdő jelleg megszűnik, és akkor már nem nevezhető jelölő élőhelynek.
				Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*), keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>) (91F0): A degradáltság oka főképp a gyomok, inváziós növények kolonizációja (amerikai kőris, japánkésérűfű, magas aranyvessző, süntök). Ezek az élőhelyet átalakítják, végeredményben a ligeterdő jelleg megszűnik, és akkor már nem nevezhető jelölő élőhelynek.
				<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó színtek hidofil magaskórós szegélytársulásai (6430): főleg az aranyvessző-fajok veszélyeztetik az élőhelyeket. Ezek nagy tömegben jelennek meg az élőhelyen, hosszú távon megszüntetik a gyeperősséget, és az élőhely így megszűnik.
				Kékperjés láprétek meszes, tözeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410): inváziós lágyszárúak preferált élőhelye, ezek veszélyeztetik a fennmaradását. Nagy tömegben jelennek meg az élőhelyen, hosszú távon megszüntetik a gyeperősséget, és az élőhely így megszűnik.
				nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): élőhelyeit a magas aranyvessző veszélyezteti. Nagy tömegben jelenik meg a faj élőhelyein, hosszú távon megszünteti a gyeperősséget, és az élőhely így már nem lesz alkalmas a faj számára, így az egyedszáma lecsökken.
J02.03	csatornázás és vízelvezetés	M	8	Kékperjés láprétek meszes, tözeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), Mészkevelő üde láp- és sásrétek (7230), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>) (91F0): problémát jelent a talajvizet csapoló csatornák jelenléte, mivel ezek a természetesnél nagyobb mértékű szárazodást okoznak. A kiszáradó élőhelyek aztán átalakulnak más élőhelyekké és már nem lesznek jelölők.
J02.10	vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból	L	1	Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150): a munkálatok során csökken az élőhely kiterjedése
J02.11.01	üledék kotrása, eltávolítása	L	1	Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150): az üledék eltávolítása során az élőhely is sérül, kiterjedése így csökken
K01.03	kiszáradás	L	0,5	réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>): A csapadékszegény időjárás és a nyári magas hőmérséklet miatt a kisvízfolyások részben, vagy akár teljes mértékben is kiszáradhatnak (pl. Principális-csatorna felső szakasza), ami az izolált medencékben rekedő példányok elhullását eredményezheti.
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	L	0,1	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210): a kezelés felhagyása a kis élőhelyfolt becserjésedéséhez, így eltűnéséhez vezetne
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	50	harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>): Minden gyeperőssé és nyitottabb erdőtüpusnál nagy az aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>) fertőzősége az egész területen. A csigafaj a fertőzött területeken is előfordul, de a fertőzőségi fokozódása a faj kipusztulását vagy jelentős visszaszorulását is okozhatja.
K01.03	kiszáradás	H	50	harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>): A faj számára a kiszáradás mindenek előtt a legfontosabb veszélyeztető tényező, illetve minden más, ami ezt fokozza.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Szévíz-Principális kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület általános természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása. Kiemelten a közösségi jelentőségű védett és fokozottan védett fajok által is reprezentált, hazai és közösségi szinten is egyedülálló természetes és természetyszerű élőhelyek megőrzése, úgy mint a kékperjés láprétek (6410), a magaskórósok (6430), a mocsárrétek (6440), a puhafás (91E0) és keményfás ligeterdők (91F0), valamint Távolabbi cél emellett hosszútávon egyes élőhelyek kiterjedésének növelése (szántók, degradált, gyomos területek kaszálórétté való átalakítása, faültetvények erdővé alakítása).

Szintén kiemelkedő jelentőségű a közösségi jelentőségű, védett növény- és állatfajok állományának, egyedszámának, populációi életképességének megőrzése, különös tekintettel a következő fajokra: harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*) és csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*).

További célok és végrehajtandók:

- A vízi szervezetek számára az átjárhatóság biztosítása a csatornák és a természetes szaporodó helyként is szolgáló egyes határos területek között (állandó és időszakos vízborításúnál egyaránt).
- A felhagyott kaszálórétek és legelők művelésbe vonása, az inváziós növényfajok visszaszorítása.
- A rovarok és odúlakó madarak számára a lábon álló holt anyag megtartásával szaporodó- és élőhelyet biztosítani.
- Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) védett orchidea fajainak megőrzését figyelembe vevő területhasználat fenntartása.
- A vízfolyás menti facsoportok megőrzése a meder árnyékolása érdekében.
- A vadászható fajok kártételének megszüntetése és megelőzése.
- Abiotikus katasztrófák lehetőség szerinti megelőzése, elhárítása.

3.2. Kezelési javaslatok

Az egyes kezelési egységeknél tárgyaljuk részletesen a gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok (amennyiben van ilyen) és a gazdálkodáshoz köthető általános javaslatokat. A gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok közül a kötelezően betartandóakat jogszabályok már eddig is tartalmazzák, ezeknél csak a vonatkozó jogszabályokat soroljuk fel. A másik kategória az önkéntesen vállalható előírás-javaslatok, melyek betartását a területek természetességének fenntartása érdekében javasoljuk.

A gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok lehetnek általános kezelési javaslatok, de köthetnek kezelési egységhez is. A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhely foltok alkotnak. A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontban szereplő térképmelléklet

mutatja. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat jelentősen eltérhet. A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhely típusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhely fejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

A támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok konkrét, agrártámogatási programoknak megfeleltethető előírások, illetve előírás-javaslatok. Ezek lehetnek már jelenleg is jogszabályban megadott (pl. Natura 2000 gyepekre vonatkozó kompenzációs rendelet), kötelezően betartandó előírások vagy a jövőbeli támogatási rendszerek megalapozását szolgáló és kizárólag a támogatási rendeletben történő megjelenésük esetén, önkéntesen vállalható előírás-javaslatok. A jogszabályban szereplő, kötelezően betartandó előírásokat a kezelési egységek alatt nem ismételjük meg, csak a vonatkozó jogszabályt hivatkozunk (pl. gyepek esetében a 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

„A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.”

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. A tervezési terület egészére vonatkozó általános kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok

Közutak:

A közúthálózat további bővítése nem kívánatos, mivel az élőhelyek további feldarabolódásával, az élőlények populációinak elszigetelődésével járna.

Illegális tevékenységek:

A területen nagy problémát jelentenek az illegális tevékenységek, mint a kommunális és építési hulladék lerakása, terepmotorozás. Ezek visszaszorítására a behajtás korlátozása, sorompók kihelyezése javasolt, a fokozottabb területi jelenlét mellett.

Szűnyogirtás:

A Natura 2000 terület jelölő fajait, elsősorban a rovarokat veszélyeztetheti a légi úton történő szűnyogirtás, amelynek megfelelő tér és időbeli szabályozása lehet indokolt. Kívánatos volna, hogy Natura 2000 területen a vegyszeres irtás helyett biológiai védekezés történjen.

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok

Bányászat:

További bányatelkek nyitása természetvédelmi szempontból nem támogatandó. A meglévő bányák területének növelése sem javasolt.

Mezőgazdaság (gyep, szántó):

A közösségi jelentőségű élőhelyek többségének fenntartása csak a megfelelő extenzív gazdálkodással biztosítható; ez a gyepek esetében az élőhelytípusnak megfelelő kaszálással, legeltetéssel valósítható meg.

A tájgazdálkodás során a csatornák, árkok mentén, gyepek, szántók szegélyen a cserjések és a fás-szárú vegetáció borítottságának növelése, így hosszú távon a közösségi jelentőségű élőhelyek arányának növelése (enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)). Kisebb cserjések és ligetes erdőfoltok kímélete, kialakítása kaszálókon és legelőkön.

A közösségi jelentőségű gyepek művelési ágú területeken a művelési ág váltás nem engedélyezhető. A gyepterületen jó természetességi állapota megőrizendő kíméletes legeltetéssel vagy kaszálással. Az inváziós fa-, cserje- és lágyszárú fajok visszaszorítása, szükség esetén rendszeres beavatkozásokkal. A gyepterületek fokozódó cserjésedését extenzív legeltetéssel vagy cserjeirtással szükséges megakadályozni.

Szántók lehetőség szerinti gyepesítése vagy erdősítése őshonos faállományra.

A jelenleg mezőgazdasági hasznosítású területek beépítése nem kívánatos.

Vízgazdálkodás:

Optimális kezelés során szükséges az ökológiai vízszükséglet biztosítása vízelvezető árkok elzárásával, csatornák kotrásának (legalább részleges) mellőzésével, árhullámok kivezetésével.

Erdőgazdálkodás:

Az idegenhonos fajokból álló erdőket hosszú távon őshonos fafajú, a termőhelynek megfelelő erdőkké kell alakítani. A felújítások során csak a területen őshonos fafajok magvetése, csemetéje engedhető meg, a szaporítóanyag a környező területekről származó legyen.

Az őshonos fafajú erdőállományokban a kiterjedt tarvágásos véghasználatok mellőzése lenne, törekedni kellene a folyamatos erdőborítás fenntartására, a vegyes korösszetételű állományok kialakítására. A felújítások során kerülni kellene a teljes talajelőkészítést és a tuskózást. Szükséges a cserjés, magaskórós erdőszegélyek kímélete és megtartása. Az idős, odvas, valamint a lábon álló vagy kidőlt holt faanyag legalább részleges területen hagyása a jelölő társulásokban.

A jelenleg erdészeti hasznosítású területek beépítése nem kívánatos.

Ipar:

Ipari fejlesztés megvalósítása a későbbiekben nem támogatandó.

Vadgazdálkodás:

A vadászat elsődlegesen természetvédelmi és nem vadászati célokat felmutató formáját kell megvalósítani. A nagyvadállomány leginkább az erdei élőhelyekre jelent veszélyt, de a túltartott vaddisznó állomány a vizes élőhelyekben és gyepekben is jelentős károkat okozhat. Az erdei élőhelyek esetében tervezett fejlesztések megvalósulásához elengedhetetlen a nagyvadállomány csökkentése. A tervezési terület közösségi jelentőségű élőhelyein a vadászattal kapcsolatos berendezések (sózó, szóró, vadetető, tároló stb.) elhelyezését kerülni kell.

Turizmus:

A terület jelenleg turisztikai szempontból nem hasznosított, noha jellemzően közepes természetessége, a területhasználat módja, a védett fajok viszonylag magas száma az ökoturisztikai hasznosítást

nem zárja ki. A kirándulók tudatos irányításával, a túraútvonalak megfelelő kijelölésével, karbantartásával a turizmus által okozott terhelés minimalizálható. Fontos fejlesztés a Natura 2000 területet bemutató infrastruktúra létrehozása a jövőben, hogy a látogatók tisztában legyenek a terület státuszával és természeti értékeikkel. Ezt egyrészt tájékoztató táblák kihelyezésével javasolt elérni a területre bevezető forgalmasabb közutak és turistautak mentén, másrészt a területet bemutató szóróanyagokkal, amelyeket helyi turisztikai irodákban és önkormányzatoknál lehetne elérhetővé tenni. Fontos kiemelni, hogy a turisztikai hasznosítás elsősorban környezeti nevelés céljából természetvédelmi szempontból elfogadható. Ennek mértékét a későbbiekben úgy kell meghatározni, hogy se közösségi jelentőségű élőhelyet, se fajt ne veszélyeztessen.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A Szévíz-Principális Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 12 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 fejezet mutatja be.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzák a jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a

jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhely-fejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

A Szévíz-Principális Natura 2000 terület kezelési egységeinek lehatárolása a 2014 folyamán elkészített ÁNÉR alapú élőhelytérkép alapján történt. Arra törekedtünk, hogy az előírások követhetők, betarthatók, megfelelő mértékben specifikusak legyenek, így az eltérő kezelést igénylő élőhelyeket külön kezeltük. Ugyanakkor azt is szem előtt tartottuk, hogy a kezelési egységek rendszere a gazdálkodók számára is könnyen áttekinthető legyen és a terület ne legyen indokolatlanul kis kezelési egységekre osztva. A kezelési előírásokat a kezelés egységeken előforduló jelölő értékek élőhely igényeinek figyelembevételével és a kezelési egység jelenlegi természeti állapotának (Németh-Seregélyes-féle természetességi skála) függvényében határoztuk meg.

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett élőhelytípusok	Érintett Natura 2000 élőhelyek
KE-0	kezelést nem igénylő területek	U3 - falvak, falu jellegű külvárosok, U4 - telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók, U10 - tanya, családi gazdaságok, U11 - út- és vasúthálózat, T3 - zöltség- és dísznövénykultúrák, melegházak, T11 - csemetekertek, faiskolák, kosárkötő fűz ültetvények	-
KE-1	üde gyepek	E1 - franciaperjés rétek, OB - jellegtelen üde gyepek, OD - lágyszárú özönfajok állományai, P2a - üde és nedves cserjések, P45 - fáslegelők, fáskaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek, S6 - nem őshonos fafajok spontán állományai	6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
KE-2	mocsárrétek	D34 - mocsárrétek	6440 - <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett élőhelytípusok	Érintett Natura 2000 élőhelyek
KE-3	láprétek	D1 - meszes láprétek, rétlápok (<i>Caricion davallianae</i>), D2 - kékperjés rétek	6410 - Kékperjés láprétek meszes, tűzezes vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>), 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek
KE-4	nádas, sásos	B1a - nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások, B2 - harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet, B4 - lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek, B5 - nem zsombékoló magassásrétek, P2a - üde és nedves cserjések	-
KE-5	száraz és félszáraz gyepek	H4 - Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok, H5b - homoki sztyeprétek, P2b - galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	6210 - Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>), 6260* - Pannon homoki gyepek
KE-6	szántóterületek	T1 - egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák, T6 - extenzív szántók	-
KE-7	honos fafajú üzemtervezett erdők	J1a - fűzlápok, J2 - láp- és mocsárerdők, J4 - fűz-nyár ártéri erdők, J5 - égerligetek, J6 - keményfás ártéri erdők, K1a - gyertyános-kocsányos tölgyesek, P1 - őshonos fafajú fiatalosok, P3 - újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés, P8 - vágásterületek, RB - őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, RDa - őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők, RDb - őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők	91E0* - Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae), 91F0 - Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (Ulmenion minoris)
KE-8	idegenhonos fafajú üzemtervezett erdők	S1 - akácültetvények, S2 - nem mesnyárasok, S3 - egyéb ültetett tájidegen lombos erdők, S4 - ültetett erdei- és feketefenyvesek, S7 - nem őshonos fajú ültetett facso-	-

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett élőhelytípusok	Érintett Natura 2000 élőhelyek
		portok, erdősávok és fasorok	
KE-9	Nem üzemtervezett erdők, facsoportok, erdősávok	P7 - hagyományos fajtájú, extenzi-ven művelt gyümölcsösök, RA - őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok, RB - őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, RC - őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők, RDa - őshonos lombos fajokkal elegyes fenyves származékerdők, RDb - őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők	-
KE-10	vizes élőhelyek, csatornák és kisvízfolyások	B2 - harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet, B3 - vízparti vírágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak, OA - jellegtelen fátlan vizes élőhelyek, U8 - folyóvizek, U9 – állóvizek, RB - őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők	3150 - Természetes eutróf tavak <i>Magno-potamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel
KE-11	tőzgebánya, bányató	U6 - nyitott bányafelületek, U7 - homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak, U9 - állóvizek	3150 - Természetes eutróf tavak <i>Magno-potamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel

* kiemelt jelentőségű élőhely

KE-0 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: A Natura 2000 területen található beépített területek, kertek, tanyák (KE-0) kis kiterjedésűek és közvetlenül nincsenek hatással közösségi jelentőségű értékekre, ezért azokra kezelési javaslatokat nem fogalmazunk meg.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* U3 falvak, falu jellegű külvárosok, U4 telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók, U10 tanyák, családi gazdaságok, U11 út- és vasúthálózat, T3 zöldség- és dísznövénykultúrák, melegházak, T11 csemetekertek, faiskolák, kosárkötő fűz ültetvények
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(3) Kezelési javaslatok indoklása: Fenti élőhelyek kezelést nem igényelnek vagy esetükben nem értelmezhető a kezelés. Az emberi tevékenységgel érintett területek jellegüknél és funkciójuknál fogva nem vagy csak mérsékelten alkalmasak arra, hogy jelölő élőhelyeket lehessen fenntartani vagy kialakítani rajtuk.

KE-1 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: üde gyepek

A vizsgált Natura területen kiterjedt élőhelytípus, szinte minden település mentén megtalálhatóak, összesen 1877 ha kiterjedésben. Mind természeti, mind gazdasági jelentősége nagy.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* E1 Franciaperjés rétek; OB Jellegtelen üde gyepek; OD Lágyszárú özönfajok állományai; P2a Üde és nedves cserjések; P45 Fás legelők, fáskaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek; S6 Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok.
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 6510 – Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A tervezési területre vonatkozó kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Hengerezés nem megengedett. (GY11)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Inváziós fászfűszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani. (GY32)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni. (GY80)
- Éjszakai helyek, ideiglenes karámok és jószállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok: A vízvisszatartás és vízkormányzás egyik célterülete (lásd a 3.2.2. fejezetet). A vízvisszatartás során létrehozandó időszakos kisvizek a szántók és mocsárrétek (KE-2, KE-6) mellett ezen élőhelyekre kerülnének kivezetésre.

Fakivágás, cserjeirtás: javasoljuk az idegenhonos facsoportok letermelését és újrasarjadásuk megakadályozását. Továbbá javasoljuk a sűrű cserjecsoportok (pl.: *Prunus spinosa*, *Crataegus monogyna*) ritkítását szárzúzással, egyedi kivágással. A fák mechanikusan és vegyszeresen is irthatók. A fásszárúak kivágása vegetációs időszakon kívül lehetséges, a tuskózás nem javasolt.

(5) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést és a kaszálást is jól tűrik, sőt fennmaradásukhoz igénylik. A sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510) jelölő élőhely fennmaradása érdekében azonban szükségesek a javasolt korlátozások (pl. a legeltetési sűrűség egyeztetése). Az intenzív legeltetés ugyanis a gyepek felszakadozását, a legelőgyomok további terjedését segíti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken. A jószágállások környékén a fokozott trágyázás, taposás miatt gyomosodás jelenik meg, amely a terület vegetációjára károsan hat. Az intenzív kaszálás a magtermelés részleges elmaradását okozhatja, mely hosszú távon a gyepek degradációját, természetességi értékének csökkenését vonja maga után. A kezelés feladata a kezelési egységen belül található gyepek természetességi állapotának hosszú távú fenntartása, illetőleg a gyomosodó gyeppragmentumok természetközeli állapotba kerülésének elősegítése, melyet a fentiekben meghatározott módon folytatott gyepterkezelési munkák elősegítenek. Ezt a kaszálás, vagy alacsony (max. 1 számosállat/ha) állatlétszámmal történő legeltetés (szarvasmarha) biztosítja hosszútávon.

KE-2 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: mocsárrétek

A területen általánosan elterjedtek a mocsárrétek, előfordulásai a völgyek középső szintjén, a láprétek és kaszálórétek közti térszínen találhatók. A Szévíz-Principális-csatorna mentén 419 ha az összes kiterjedésük.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* D34 mocsárrétek
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 6440 – *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei.

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén a kaszálással való kezelési mód a prioritás. A leginkább megfelelő kezelési mód ez volna, de a tradicionális legelőterületeken a szarvasmarhával, lóval történő legeltetés elfogadható kezelés. A kezelési egységet alkotó élőhelyfoltok természetközeli állapotának megőrzése érdekében az érintett vadgazdálkodókkal egyeztetve javasoljuk a túltartott vaddisznó-állomány csökkentését.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre vonatkozó kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)

- Hengerezés nem megengedett. (GY11)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45)
- A gyepon legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 30%-át. (GY62)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Kaszálás október 1. után lehetséges (GY78) (Magyarázat: csak az őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*) és a kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*) előfordulási területein érvényes javaslat)
- Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos. (GY116)
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jóságállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasolt a vízmegtartás lehetőségeinek javítása vízelvezető árkok, csatornák elzárásával, kotrásuk mellőzésével. A vízvisszatartás és vízkormányzás egyik célterülete (lásd a 3.2.2. fejezetet). A vízvisszatartás során létrehozandó időszakos kisvizek a szántók és üde gyepek (KE-1, KE-6) mellett ezen élőhelyekre kerülnének kivezetésre.

(6) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén található gyeptípus (*Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440)) fennmaradásához a kaszálással való kezelés az optimális, a legeltetés pedig elfogadható, amennyiben az előírásjavaslatokat netartják. Az intenzív legeltetés degradálja az élőhelyt és ártalmas a jelölő lepkefajok (nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) és a sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*)) állományaira is. Az intenzív legeltetés a gyepek felszaka-

dozását, a legelőgyomok további terjedését segíti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken. A jószágállások környékén a fokozott trágyázás, taposás miatt gyomosodás jelenik meg, amely a terület vegetációjára károsan hat. Az intenzív kaszálás a magprodukció részleges elmaradását okozhatja, mely hosszú távon a gyepek degradációját, természetességi értékének csökkenését vonja maga után. A kezelés feladata a kezelési egységen belül található gyepek (mocsárrétek) természetességi állapotának hosszú távú fenntartása, illetőleg a gyomosodó gyeppragmentumok természetközeli állapotba kerülésének elősegítése, melyet a fentiekben meghatározott módon folytatott gyepterkezelési munkák elősegítenek. A hangyaboglárka (*Maculinea* sp.) lepkefajok populációinak megőrzése érdekében csak az október 1. után végzett kaszálás javasolt. A vérfű hangyaboglárka imágók július elején/közepén jelennek meg, de folyamatosan kelnek friss példányok még augusztus végén is, így a rajzás esetenként szeptember közepéig eltarthat. A lepkék mozgékonyak, sokat repülnek, ám élőhelyüket nem hagyják el. A nőstények kikelésük után rövid időn belül párosodnak. Mindkét ivar fő nektárforrása az őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*), ugyanakkor a vérfű még ki nem nyílt virágait a nőstények peterakás céljából is látogatják. Ilyen virágzatok különösen július közepétől augusztus közepéig találhatók bőséggel, noha kisebb mennyiségben még a rajzás vége felé is rendelkezésre állnak. A hernyó a növény tápanyagokban leggazdagabb részét – a virág pollenjét vagy az éppen kifejlődő magocskákat – fogyasztja. A vérfű virágvacákában töltött szűk egy hónap alatt az első négy vedlésen átesve éri el azt a fejlettségi kort, amikor elhagyja a virágzatot, és vékony szövődékszálakon a talajra ereszkedik. A túl korai (azaz október 1-je előtt végzett) kaszálás azért okozhat jelentős kárt a populációban, mert a lárvák ekkor még a tápnövényen, és nem a hangyafészkekben tartózkodnak. Ilyenkor nincs jelentősége annak sem, hogy a széna a területen marad-e vagy pedig bálázásra kerül, mivel előbbi esetben a hernyók táplálékforrása, utóbbi esetben pedig maguk a lárvák pusztulnak el. A kezelési egységen a gyepek fenntartása érdekében indokolt a fent meghatározott szigorú feltételekkel folytatott területhasználat fenntartása, elsősorban kaszálással, azonban a szarvasmarhával történő legeltetés is kedvezőbb, mint az esetleges felhagyás. A kezelési javaslatok betartása szükséges továbbá a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) A túltartott vaddisznó állomány helyenként a mocsárréteken is jelentős károkat okozhat, mivel túráásával megbontja a növényzet borítását, számottevő kiterjedésű foltokban degradálva a szerkezetét.

KE-3 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: láprétek

A lápteknőkben mély fekvésű, völgytalpi helyzetű tőzeges területeken többfelé megjelenik Nemesrádó, Pacsa, Zalaszentmihály és Magyarszentmiklós térségében, összesen 118 ha-on.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* D1 Meszes láprétek, rétlápok (*Caricion davallianae*); D2 Kékperjés rétek
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 6410 – Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbeimosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*), 7230 – Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kékperjés lápréteken kizárólag évi egyszeri, kezelő kaszálás kívánatos, a legeltetés minden formája tilos. A cserjésedés és gyomosodás ellen a kézi módszerek a legmegfelelőbbek.

A kezelési egységet alkotó élőhelyfoltok természetközeli állapotának megőrzése érdekében az érintett vadgazdálkodókkal egyeztetve javasoljuk a túltartott vaddisznó-állomány csökkentését.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: A tervezési területre vonatkozó kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett (GY02)
- Szerves trágyázás nem megengedett. (GY07)
- Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, kezelők használata tilos. (GY08)
- Fogasolás nem megengedett (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Hengerezés nem megengedett. (GY11)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Tűzpázták létesítése nem megengedett. (GY15)
- Kizárólag kaszással történő hasznosítás. (GY20)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani. (GY32)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetés tilos. (GY35)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület évente csak egyszer lehet kaszálni. (GY80)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszási időpont után szabad kezdeni. (GY101)

- Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges. (GY104)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116)
- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A vízvisszatartással kedvezőbb állapotba kerülhetnének ezen élőhelyek. Javasolt a vízmegtartás lehetőségeinek javítása vízelvezető árkok, csatornák elzárásával, kotrásuk mellőzésével.

A vízvisszatartás és vízkormányzás egyik célterülete (lásd a 3.2.2. fejezetben).

(6) Kezelési javaslatok indoklása:

A minden hatásra érzékeny kékperjés láprétek hosszú távú fenntartása tervszerű és szabályozott kezelést igényel. A kékperjés láprétek ex lege védett lápoknak tekinthetők. A kezelés feladata a kezelési egységen belül található gyepek (amelyek a jelölő 6410 – kékperjés láprétek meszes, tözeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) és 7230 – mészkedvelő üde láp- és sásrétek élőhelyeknek felelnek meg) természetességi állapotának hosszú távú fenntartása, illetőleg a gyomosodó gyeppragmentumok természetközeli állapotba kerülésének elősegítése, melyet a fentiekben meghatározott módon folytatott gyepterkezelési munkák elősegítenek. A kezelési javaslatok betartása szükséges továbbá a vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) és a sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*) állományainak fennmaradása érdekében is. A kezelési egységen az évi egyszeri kaszálást javasoljuk, a legeltetés nem javasolt, mert az évi többszöri kaszálás, ill. a legeltetés a tapasztalatok szerint kedvezőtlenül befolyásolja ezen élőhelytípus szerkezetét és fajösszetételét. A vízelvezető árkok, csatornák kotrása javítja a belvízelvezető rendszer működésének hatékonyságát, ami kedvezőtlen hatással van a területek talajvízszintjére, hiszen a belvízelvezető csatornák a fenékszintjükig csapolják a mederrel érintkező szomszédos területek talajvízszintjét. A gyorsan lecsökkenő talajvízszint a láprétek kiszáradásához, degradációjához vezet. A túltartott vaddisznó állomány a helyenként a lápréteken is jelentős károkat okozhat, mivel túrásával megbontja a növényzet borítását, számottevő kiterjedésű foltokban degradálva a szerkezetét. A cserjés foltok meghagyásával kapcsolatban az előírás-javaslat a közösségi jelentőségű sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) esetleges előfordulása miatt került a listába. Mivel a láprétek nagyon ki vannak téve az inváziós magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) terjedésének, szükséges volt ezzel kapcsolatban is előírás-sorok beépítésére, mivel a faj sűrű állományával veszélyezteti a láprétek fennmaradását.

KE-4 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: nádas, sásos

A Natura területen elterjedt élőhelytípusok tartoznak ide, ezek előfordulásai a lápteknőkben mélyfekvésű, völgytalpi helyzetű tözeges területeken, csatornák, tavak partján találhatóak meg 1092 ha kiterjedésben.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* B1a nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások; B4 Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek; B5 Nem zsombékoló magassásrétek; P2a Üde és nedves cserjések
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egységet alkotó élőhelyfoltok természetközeli állapotának megőrzése érdekében az érintett vadgazdálkodókkal egyeztetve javasoljuk a túltartott vaddisznó-állomány csökkentését.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A tervkészítéskor nincsenek érvényben nádas művelési ágra kötelezően betartandó, kompenzációs előírások.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Hengerezés nem megengedett. (GY11)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos. (V07)
- A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos. (V14)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos. (V19)
- A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kialakítani. (V41)
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell. (V42)
- November 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével. (V45)
- A nádas minimum 30-40%-át nem szabad learatni. (V51)
- A betakarítás során a nád rizómájának megsértését kerülni kell. (V57)
- Dobkasz és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos. (GY08)
- Tűzpászták létesítése nem megengedett. (GY15)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33)
- Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges. (GY104)

- Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező. (GY106)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasolt a vízmegtartás lehetőségeinek javítása vízelvezető árkok, csatornák elzárásával, kotrásuk mellőzésével.

A vízvisszatartás és vízkormányzás egyik célterülete (lásd a 3.2.2. fejezetben).

(6) Kezelési javaslatok indoklása:

A természetvédelmi célú kezelési javaslatok betartása és végrehajtása az emberi beavatkozások és a klimatikus szárazodás következtében a talaj szerkezetének átalakulása, a gyomosodás, becserjésedés és a vegetáció átalakulásának megakadályozása miatt szükséges. A kezelési javaslatok betartása szükséges továbbá a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és a hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*) állományainak fennmaradása érdekében is. A túltartott vaddisznó állomány a vizes élőhelyekben és sásréteken is jelentős károkat okoz, mivel túsásával megbontja a növényzet borítását, számottevő kiterjedésű foltokban degradálva a szerkezetét. Mivel a nádasok és sásosok is nagyon ki vannak téve az inváziós magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) terjedésének, szükséges volt evvel kapcsolatban is előírás-sorok beépítésére, mivel a faj sűrű állományaival veszélyezteti a láprétek fennmaradását.

A nádas egy részének meghagyását az indokolja, hogy a több éves avas nádasok táplálkozó és fészkelőhelyet nyújtanak védett vagy fokozottan védett madárfajok számára (nyári lúd (*Anser anser*), bölömbika (*Botaurus stellaris*), törpegém (*Ixobrychus minutus*), guvatfélék (Rallidae), ritka nádi énekesmadarak) és ezek állományainak fennmaradása is természetvédelmi érdek.

KE-5 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: száraz- és félszáraz gyepek.

A féltermészetes száraz gyepek igazi teljességükben nem jelennek meg a területen. A definíció szerinti jelölő társulás csupán egy kis foltban, Kacorlagnál található, de az is átmenetet képez a kaszálórétek felé. A sudárrózsának, szálkaperjének a területen más termőhelyi szituációban van jelen. A homoki gyepekkel együtt a kezelési egység összes kiterjedése 29 ha.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* H5b Homoki sztyeprétek; P2b Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 6210 – Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*), 6260* – Pannon homoki gyepek

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre vonatkozó kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- Felületés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett (GY02)
- Szerves trágyázás nem megengedett. (GY07)

- Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos. (GY08)
- Fogasolás nem megengedett (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Hengerezés nem megengedett. (GY11)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Tűzpászták létesítése nem megengedett. (GY15)
- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező. (GY25)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY48)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1. (GY111)

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén nincs élőhely-rekonstrukció tervezve.

(5) Kezelési javaslatok indoklása:

A javaslatok betartása és végrehajtása emberi beavatkozások és a klimatikus szárazodás következtében a talaj szerkezetének átalakulása, a gyomosodás, becserjésedés és a vegetáció átalakulásának megakadályozása miatt szükséges. A szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére van szükség a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) állományainak fennmaradása érdekében. Ezen gyeptípusok fennmaradását az alacsony állatlétszámmal történő legeltetés biztosítja hosszútávon.

KE-6 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: szántók

Sokféle előfordulnak szántók a Natura területen, összesen 2262 ha kiterjedésben.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* T1 Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák; T6 Extenzív szántók
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Jelenleg a szántó művelési ágú területekre kötelezően betartandó előírások nincsenek érvényben.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- A betakarítást követően tarlóhántás, illetve tarlóápolás kötelező. (SZ03)
- Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező. (SZ04)
- Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható. (SZ10)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos. (SZ21)
- Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos. (SZ22)
- Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 5 hektár. (SZ29)
- Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos. (SZ43)
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52)
- Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással. (SZ53)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel. (SZ55)
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése. (SZ56)
- Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni. (SZ60)

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén a gyepé alakítás és az erdősítés támogatandó.

A vízvisszatartás során létrehozott időszakos kisvizek az üde gyepek és mocsárrétek (KE-1, KE-2) mellett ezen élőhelyekre kerülnének kivezetésre.

Az élőhelyrekonstrukció javaslatok részletes kifejtését lásd a 3.2.2. fejezetben.

(5) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési előírások fő célja, hogy a szántóknak a környező élőhelyekre kifejtett negatív hatásai mérséklődjenek. Ilyen a különböző növényvédőszeres, műtrágyák bemosódása, a fokozott gyomosodás. Hosszú távon a szántók visszagyepesítése a legtöbb szárazföldi, közösségi jelentőségű gerinctelen szempontjából pozitív lehet, leginkább a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) emelhető ki, il-

letve az erdősítés az erdei fajoknak kedvezhet, leghamarabb a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) jelenhet meg az új erdőállományok szegélyélőhelyein.

KE-7 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: őshonos fafajú üzemtervezett erdők

A területen kiterjedten vannak jelen erdőállományok (767 ha területen), azok szinte minden település közigazgatási határában megtalálhatóak, mind természeti, mind gazdasági jelentőségük nagy. Ide tartozik néhány idegenhonos fafajjal elegyes őshonos erdő is.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* J1a Fűzlápok; J2 Láp- és mocsárerdők; J4 Fűz-nyár ártéri erdők; J5 Égerligetek; J6 Keményfás ártéri erdők; K1a Gyertyános-kocsányos tölgyesek; P1 Őshonos fafajú fiatalosok; P3 Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés; P8 Vágásterületek; RB Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők; RDa Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők; RDb Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* 91E0* – Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), 91F0 -Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmenion minoris*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A nem védett, Natura 2000 területen elhelyezkedő erdők esetében a Natura 2000 rendeltetést elsődleges rendeltetesként indokolt megállapítani és az azt megalapozó körülmény fennállásáig fenntartani minden olyan erdőrészletre vonatkozóan:

- a) amely kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő faj jelentős állományának erdőtervben rögzített élőhelyként szolgál,
- b) amelyben kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő erdei élőhelytípusba tartozó erdő található, vagy
- c) amelyben közösségi jelentőségű, jelölő erdei élőhelytípusba tartozó, természetes, vagy természet-szerű erdő található.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.

Nagykanizsai Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve: 96/2011 (X.17.) VM rendelet a 2011. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról, 6. melléklet. Körzeti erdőterv ügyszám: XX-G-001/2309/2012. Érvényes a következő körzeti erdőterv megjelenéséig.

Zalakomári Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve: 85/2012. (VIII. 6.) VM rendelet a 2012. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról, 12. melléklet. Körzeti erdőterv ügyszám: ZAG/01/67/2013

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. E01

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeleiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természet szerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/községi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26) Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28)
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása. (E29)
- Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása. (E49)
- A tűzpáztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása. (E71)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető. (E88)
- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA02)

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén nincs élőhelyrekonstrukció tervezve.

(6) Kezelési javaslatok indoklása:

A fő célja az előírásoknak a területen lévő erdők természetességének fenntartása, esetleges javítása. Hosszabb távon a több fafajból álló, változatos korösszetételű erdők kialakítása kívánatos. A nagyvadállomány leginkább az erdei élőhelyekre jelent veszélyt, de a túltartott vaddisznó állomány a vizes élőhelyekben és gyepekben is jelentős károkat okoz. Az erdei élőhelyek változatos és megfelelő szerkezetű állományainak fenntartásához, illetve kialakulásához elengedhetetlen a nagyvadállomány csökkentése. A változatos korösszetételű, idős odvas fákat, holt fát is tartalmazó erdők jelenléte az erdőlakó és/vagy xilofág közösségi jelentőségű fajok (díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)) állományainak fennmaradása szempontjából elengedhetetlen

KE-8 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: idegenhonos fafajú üzemtervezett erdők

A területen elterjedten vannak jelen idegenhonos erdőállományok, azok szórványosan mindenütt megtalálhatóak. Összes kiterjedésük 185 ha.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* S1 Akácültetvények; S2 Nemesnyárasok; S3 Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők; S4 Ültetett erdei- és feketefenyvesek; S6 Nem őshonos fafajok spontán állományai; S7 Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.

Nagykanizsai Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve: 96/2011 (X.17.) VM rendelet a 2011. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról, 6. melléklet. Körzeti erdőterv ügyszám: XX-G-001/2309/2012. Érvényes a következő körzeti erdőterv megjelenéséig.

Zalakomári Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve: 85/2012. (VIII. 6.) VM rendelet a 2012. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról, 12. melléklet. Körzeti erdőterv ügyszám: ZAG/01/67/2013

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki (E09)
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása. (E29)
- Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása. (E49)
- Felújítás táj- és termőhely honos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
- Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása. (E54)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető. (E88)
- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el

azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA02)

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén az idegenhonos ültetvények az adott élőhelynek megfelelő őshonos fafajú erdőkre cserélése szükséges.

(5) Kezelési javaslatok indoklása:

Az idegenhonos faültetvények lecserélése őshonos erdőállományokra a terület természetességét nagyban növelné, mivel számos idegenhonos fásszárú invazíós módon terjed a környező jobb állapotú erdőkben és művelés alól kivont gyepekben egyaránt. A nagyvadállomány leginkább az erdei élőhelyekre jelent veszélyt, de a túltartott vaddisznó állomány a vizes élőhelyekben és gyepekben is jelentős károkat okozhat. Az erdei élőhelyek esetében tervezett fejlesztések megvalósulásához elengedhetetlen a nagyvadállomány csökkentése. A hazai fajokból álló erdők kiterjedésének növelése nem csak a jelölő erdei élőhelyek kiterjedését növelné, hanem értelemszerűen az ehhez az élőhelyhez kötődő erdőlakó és/vagy xilofág közösségi jelentőségű fajok (díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), nyugati pizsedenevér (*Barbastella barbastellus*) állományainak is újabb életteret jelentene és hozzájárulna fennmaradukhoz.

KE-9 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: Nem üzemtervezett erdők, facsoportok, erdősávok

A területen mindenütt megtalálhatóak nem üzemtervezett, őshonos fafajú erdőállományok, facsoportok és erdősávok, kiterjedésük 354 ha.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* P7 Hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök; RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok; RB Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők; RC Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők; RDa Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők; RDb Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Az aprítógépek elterjedésével százhektáros nagyságrendben tűntek el a természetesen kialakult, változatosságuk miatt nagy ökológiai értéket képviselő cserjések, ligetes élőhelyek. Ennek a gyakorlatnak a folytatása nem kívánatos a területen, javasoljuk, hogy a kezelési egységben ne végezzenek ilyen munkát.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: A tervkészítéskor nincsenek érvényben nem üzemtervezett erdők, fasorokra kötelezően betartandó előírások.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26) Óshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28)
- Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása. (E49)
- Felújítás táj- és termőhely honos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető. (E88)

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén nincs élőhelyrekonstrukció tervezve.

(6) Kezelési javaslatok indoklása:

Az előírások fő célja a tervezési területen található erdők természetességének javítása és hosszú távú fenntartása. Hosszabb távon a több fafajból álló, változatos korösszetételű erdők kialakítása kívánatos. A hazai fajokból álló kisebb kiterjedésű erdők, fasorok, facsoportok kiterjedésének növelése nem csak a jelölő erdei élőhelyek kiterjedését növelné, hanem értelemszerűen az ehhez az élőhelyhez kötődő erdőlakó, ill. erdőszegélyekhez kötődő és/vagy xilofág közösségi jelentőségű fajok (díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)) állományainak fennmaradása szempontjából is nagy jelentőségű lenne.

KE-10 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: vizes élőhelyek, csatornák és kisvízfolyások

A területen mindenütt megtalálhatóak vizes élőhelyek, elsősorban csatornák és kisvízfolyások. Kiterjedésük 135 ha.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* B2 Harmatkákás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet; OA Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek; U8 Folyóvizek; U9 Állóvizek
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ahol a vízügyi feladatok ellátása miatt a szükséges mederkeresztmetszet biztosítása elkerülhetetlené teszi a fenntartó kotrást, ott a vízfolyás-medrek aszimmetrikus, féloldali kotrása javasolható.

Javasoljuk a vízügyi kezelővel történő egyeztetés alapján a kisvízfolyások, csatornák medre mentén elhelyezkedő vizes élőhelyek (KE-2, KE-3, KE-4) talajvízháztartásának stabilizálását elősegítő, a környező területekre tényleges hatással lévő vízviasszatartás lehetőségének vizsgálatát és gyakorlati megvalósítását. A gyakorlati megvalósítás már részletes tervezést és a környező területekre gyako-

rott várható hatások alapos vizsgálatát is magában foglaló élőhely-fejlesztési vagy élőhely-rekonstrukciós beavatkozás keretében történhet meg.

Az alábbi intézkedések beépültek a 3-1 Mura alegység Vízügytő-gazdálkodási tervébe:

- TA1: Erózió-érzékeny területre vonatkozó művelési mód és művelési ág váltás
- HA1: Árterek helyreállítása töltések elbontásával, áthelyezésével, illetve mentett oldali vízkivezetéssel
- HM1: Mederrehabilitáció hegy- és dombvidéki kis- és közepes vízfolyásokon, beleértve fenékküszöbök, fenékgátak átépítését
- VT5: Mellékágak és hullámtéri holtmedrek élőhelyeinek vízpótlása, vízellátása, meder fenékszintjének emelése
- DU4: Völgyzárógátas tározók hasznosításának, üzemeltetésének módosítása az alvízi szempontok, illetve a hosszirányú átjárhatóság figyelembevételével
- VT1: Élőhelyek állapotának felmérése, a károsodás okainak feltárása, jelentősen károsodott víztől függő élőhelyeknél kezelési, fenntartási terv kiegészítése, készítése, javaslatok további intézkedésekre
- VT3: Károsodott, víztől függő védett élőhelyek védelme, rehabilitációja érdekében a felszíni vízhasználatok érintő beavatkozások
- VT5: Mellékágak és hullámtéri holtmedrek élőhelyeinek vízpótlása, vízellátása, meder fenékszintjének emelése

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: -

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos. (V07)
- A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos. (V14)
- Idegenhonos halfajok viaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos. (V19)
- A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kialakítani. (V41)
- A nádatartás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell. (V42)
- November 1. és február 15. között lehet nádatartást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével. (V45)
- A nádas minimum 30-40%-át nem szabad learatni. (V51)
- A betakarítás során a nád rizómájának megsértését kerülni kell. (V57)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasolt a vízmelegtartás lehetőségeinek javítása. A vízvisszatartás és vízkormányzás egyik célterülete (lásd a 3.2.2. fejezetben).

(6) Kezelési javaslatok indoklása:

A vizes élőhelyek számos közösségi jelentőségű állatfajnak jelentenek élőhelyeket, ilyenek a réti csík (*Misgurnus fossilis*), vágócsík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina orientalis*), dunai tarajosgöte (*Tri-*

turus dobrogicus), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*). A kezelési javaslatok ezen élőhelyek és az abban élő közösségi jelentőségű állatfajok állapotának fenntartását, javítását kívánja elérni.

KE-11 kezelési egység

(1) Kezelési egység meghatározása: tőzegbánya, bányató

Mesterségesen kialakított tavak többfelé megtalálhatóak Alsórajk, Hahót, Pölöske, Pötréte és Zalaszentmihály közigazgatási határaiban 656 ha-on. Aktuálisan horgászati hasznosítás alatt állnak..

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- *Érintett ÁNÉR élőhelyek:* U6 – nyitott bányafelületek; U7 – Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak, U9 – állóvizek.
- *Érintett Natura 2000 élőhelyek:* -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: -

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos. (V07)
- A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos. (V14)
- A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kialakítani.(V41)
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell. (V42)
- November 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével. (V45)
- A nádas minimum 30-40%-át nem szabad learatni. (V51)
- A betakarítás során a nád rizómájának megsértését kerülni kell. (V57)
- Idegenhonos halfajok viaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos. (V19)

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe tartozó élőhelyek is több közösségi jelentőségű állatfajnak jelentenek élőhelyet, mint a vöröshasú unkának (*Bombina bombina*), vidrának (*Lutra lutra*), mocsári teknősnek (*Emys orbicularis*). A kezelési javaslatok ezen élőhelyek állapotának fenntartását, javítását kívánja elérni, ezzel együtt várhatóan pozitív hatás gyakorolnak a kezelés egységbe tartozó élőhelyeken élő, fent említett közösségi jelentőségű fajok állományaira is.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A Szévíz- és Principális-csatorna mentén fontos a vízviisszatartás megvalósítása. Ennek egyik lehetséges módja az lenne, hogy az említett csatornákon levonuló árhullámok kapcsán kialakuló magas vízszintek esetén meg kellene teremteni a lehetőségét a meder irányából történő vízkivezetésnek a meder menti mély fekvésű vizes élőhelyek irányában. Ily módon az év során alkalmanként levonuló

árhullámok időszakos elöntést okoznának ezeken az élőhelyeken. Az ilyen jellegű természetszerű dinamikájú felszíni vízpótlás mindenképpen segítene elkerülni, hogy hosszabb szélsőséges vízhiányos állapot alakuljon ki az elöntéssel érintett vizes élőhelyeken. A másik lehetséges eszköz, a Székvíz- és Principális-csatornák mentén található vizes élőhelyeket érintő belvízelvezető csatorna- és árokrendszerben a vízlevezetés lassítása, ill. vízvisszatartással medertározás megvalósítása. Ennek eszköze lehet bizonyos intenzív hasznosítású mezőgazdasági területek vízelvezetésében szerepet nem játszó belvízelvezető árkok vagy csatornák vízszállító képességének javítását célzó fenntartási jellegű munkálatok teljes elhagyása, valamint élőhely-rekonstrukciós célú fenékküszöbök, vízviszszatartó tiltós műtárgyak létesítése.

A vízvisszatartás fő célja különböző tartósságú vízborítással érintett időszakos kisvizek létrehozása. Ezen kisvizek ívóhelyet jelentenének a halaknak, táplálkozó- és szaporodóhelyet kételtűeknek, madaraknak és gerincteleneknek egyaránt. A vízvisszatartás a tartósabb felszíni vízborítás kialakulásán túl a talajvízszint gyors csökkenése ellen hat, minek következtében mindenképpen javítaná az állapotát a talajvíztől függő ökoszisztémáknak, mint például a lápréteknek, mocsárréteknek. Közösségi jelentőségű fajok közül a sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*), hárántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és vidra (*Lutra lutra*) állományaira lenne kedvező hatással. Az év során alkalmanként előforduló árhullámok időszakos elöntéseket eredményezhetnének, amely jelentősen javíthatná a csatorna menti vizes élőhelyek természeti állapotát, valamint a Principális-csatorna esetében az említett élőhelyekre történő tudatos vízkivezetés puffertározó kapacitásként is funkcionálhatna csökkentve a lakott és gazdasági szempontból jelentős intenzív mezőgazdasági területek árvízi elöntésének kockázatát is. A vízkivezetés gyepeken, szántókon vagy mély fekvésű nádas dominanciájú vizes élőhelyeken kerülnének kialakításra (KE-1, KE-4, KE-6), célterületei pedig az üde gyepek, mocsárrétek, láprétek, nádasok, sásosok és nedves élőhelyek (KE-1, KE-2, KE-3, KE-4 és KE-10). Természetesen az ilyen jellegű belvízelvezető csatornahálózatot érintő élőhely-rekonstrukciós beavatkozásoknak már a koncepcionális tervezése is csak a vízügyi kezelő NYUDUVIZIG szakembereivel történő közös feladat és érdekegyeztetéssel valósítható meg. A koncepcionális tervezést részletes műszaki tervezésnek és a környező lakott és mezőgazdasági területekre is kiterjedő hatástanulmánynak, hatás-elemzésnek és megvalósíthatósági dokumentációnak kell követnie.

A KE-1 esetében javasoljuk az idegenhonos facsoportok letermelését és újrasarjadásuk megakadályozását. Továbbá javasoljuk a sűrű cserjecsoportok (pl.: *Prunus spinosa*, *Crataegus monogyna*) ritkítását szárzúzással, egyedi kivágással. A fák mechanikusan és vegyszeresen is irthatók. A fás száruak kivágása vegetációs időszakon kívül lehetséges, a tuskózás nem javasolt.

A terület jelenleg szántó művelési ágú területein (KE-6. kezelési egység) – különösen az évtizedek óta gyepeként hasznosított területeken – szorgalmazni és támogatni kell a művelési ág váltást és a gyepeként való hasznosítást. Természetbarát módon történő gyepesítés javasolt, termőhelytől függően üde rétet vagy száraz gyep kialakulásának elősegítésére. Tájidegen magkeverékek használata helyett a termőhelyre jellemző őshonos fajok vetése javasolt. Vonalas létesítmények illetve szántóterületek mentén őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése kívánatos. Fontos kiemelni legelőterületeken a fás legelők kialakítását is, ezek nagy mértékben segítik a xilofág közösségi jelentőségű állatfajok (nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)) állományainak megőrzését.

A KE-8-9. kezelési egységben: Az idegenhonos és tájidegen erdőállományokat (akác, erdeifenyő) mielőbb, de legkésőbb a vágásérettség elérése után a termőhelynek megfelelő őshonos állományokra kellene cserélni. Fontos törekedni az állományok elegyességére. Az erdőtelepítések során olyan fa- és cserjefajokat kell telepíteni, amelyek útján növelhető lenne a jelölő élőhelyek kiterjedése, ez által pedig a fához kötődő közösségi jelentőségű állatfajok populációi is erősödnének (díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cer-*

vus), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*)). A kívánatos jelölő élőhelyek a mélyebben fekvő területeken: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas köris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), magasabb térszíneken pedig a keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*).

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések túlnyomó részben élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

KE-2: A kezelési javaslatok betartása szükséges a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) és a sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*) állományainak fennmaradása érdekében.

KE-3: A kezelési javaslatok betartása szükséges a vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) és a sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*) állományainak fennmaradása érdekében.

KE-4: A kezelési javaslatok betartása szükséges a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és a hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*) állományainak fennmaradása érdekében.

KE-5: A szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére van szükség a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) állományainak fennmaradása érdekében.

KE-6: hosszú távon a szántók visszagyepesítése a legtöbb szárazföldi, közösségi jelentőségű gerinctelen szempontjából pozitív lehet, leginkább a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) emelhető ki, illetve az erdősítés az erdei fajoknak kedvezhet, leghamarabb a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) jelenhet meg az új erdőállományokban.

KE-7: A változatos korösszetételű, idős odvas fákat, holt fát is tartalmazó erdők jelenléte az erdőlakó és/vagy xilofág közösségi jelentőségű fajok (díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*)) állományainak fennmaradása szempontjából elengedhetetlen.

KE-8: Ugyancsak az előző fajok miatt van nagy jelentősége az idegenhonos állományok őshonos állományokra való cserjének.

KE-9-10: A vizes élőhelyek számos jelölő vagy közösségi jelentőségű állatfajnak jelentenek élőhelyek, ilyenek a réti csík (*Misgurnus fossilis*), vágócsík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*). A kezelési javaslatok ezen élőhelyek és az abban élő közösségi jelentőségű állatfajok állapotának fenntartását, javítását kívánja elérni.

A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további specifikus fajvédelmi intézkedés foganatosítása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Élőhelyek: A tervezés alapját jelentő élőhelyterképezés 2013 és 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhely-térképezés elvégzését 10-12 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre, erdőkre és vizes élőhelyekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

A jelölő lepkefajok monitorozása NBmR módszertan szerint végezhető, 5 évente.

A jelölő harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*) több milliárdosra becsülhető állományát elégséges 10 évente monitorozni, és akkor is csak jelenlét/hiány megállapítása szükséges.

A jelölő és közösségi jelentőségű halfajok monitorozása 10 évente javasolt, NBmR módszertan szerint.

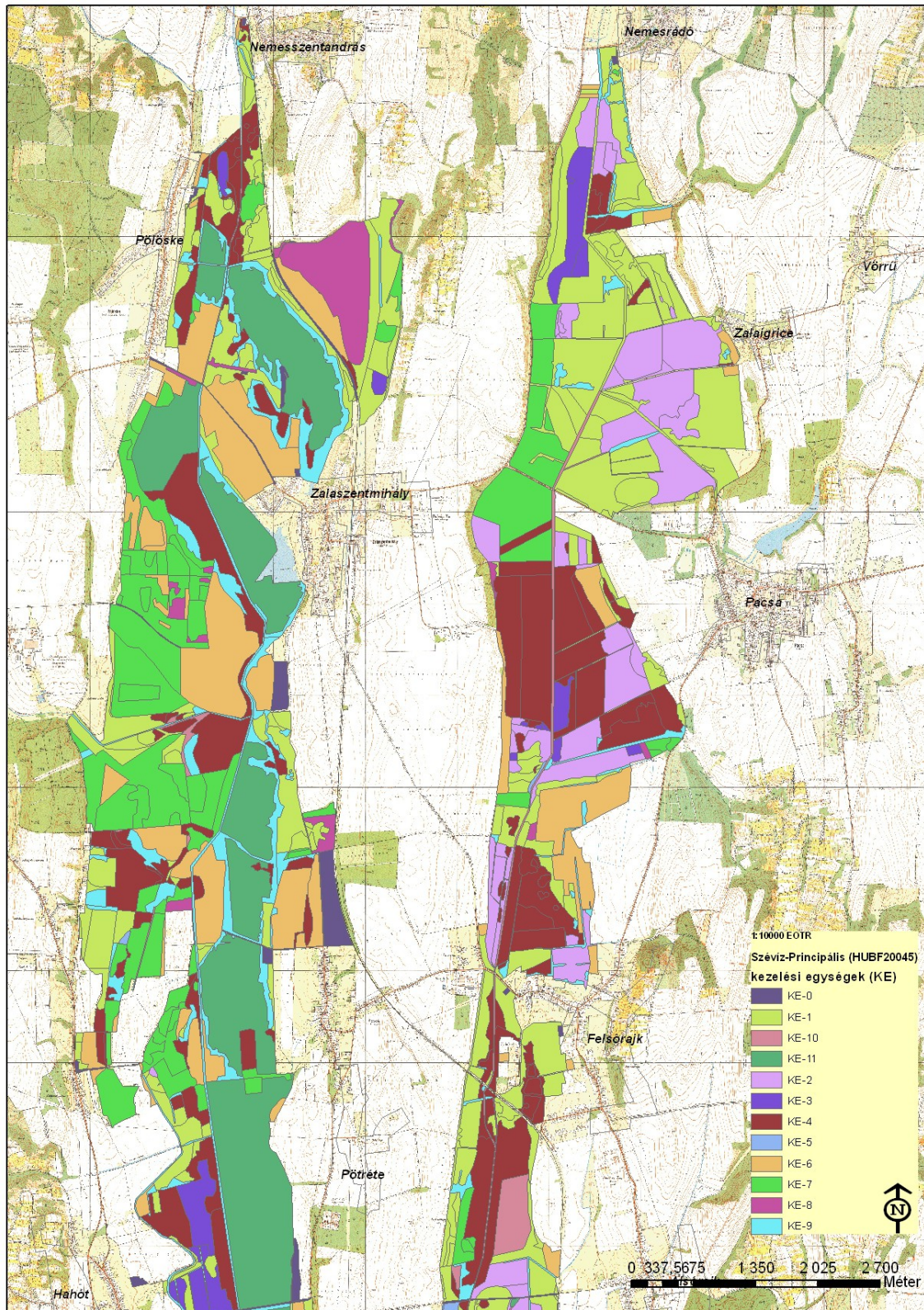
A jelölő kétéltűfajok (vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) és mocsári teknős (*Emys orbicularis*)) állományát NBmR protokoll szerint javasolt monitorozni, 10 évente.

A jelölő nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*) monitorozását javasolt legalább 6 évente elvégezni. Ezen fajok esetén a jelenlét-hiány adatok felvétele mellett a potenciális élőhelyek alkalmasságának monitorozása javasolható. A nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*) esetében az imágók mellett a kirepülő nyílások alapján kell monitorozni.

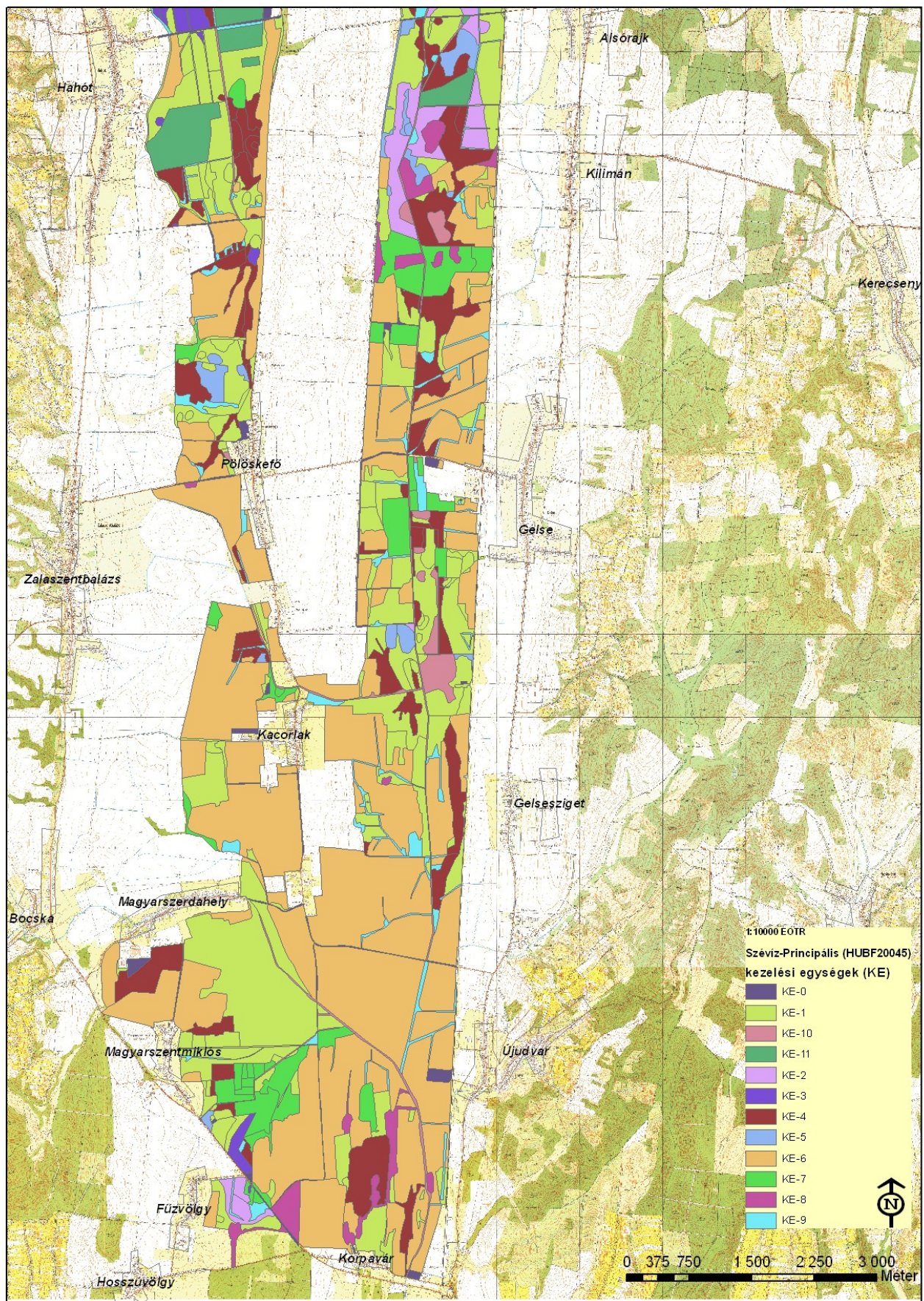
A jelölő denevérfajok monitorozása javarészt echolokációs hangjaik felvételén és elemzésén alapuló módszerrel történhet, a megfelelő hálózóhelyek hiánya miatt. Az épületpadlásokon kolóniákat alkotó csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*) esetében a potenciális tanyahelyek kölykezési időszakban való felkeresése és átvizsgálása is jó eredményeket adhat. A vizsgálatokat 5 évente indokolt elvégezni.

3.2.5. Mellékletek

A tervezési terület kezelési egységei

A Szévíz-Principális-csatorna kezelési egységei. Északi rész. 2014.10.23.

A Szévíz-Principális-csatorna kezelési egységei. Déli rész. 2014.10.23.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület a Szévíz-Principális-csatorna (HUBF 20045) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos jelentőségű védett természeti területek a foltszerűen megjelenő ex lege védett lápok és a pontszerűen megjelenő földvárak, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

A tervezési terület átfed több helyi jelentőségű védett természeti területtel, a pölöskei bükkössel, Pölöskei-tóval és a Pölöskei-tó partja elnevezésével, mely területrészekre az azokat kihirdető jogszabályok határoznak meg további szabályokat.

Továbbá a terület egésze az országos ökológiai hálózat része, 93 % magterület és 7 % a pufferzónába tartozik (ld. 1.6. fejezet).

A gyepterületek nagy részét kaszálóként vagy legelőként magángazdálkodók használják, az erdők esetén a magánerdő gazdálkodók a jellemzők, az állami tulajdonú erdőkben a Zalaerdő Zrt. az erdőgazdálkodó.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is. Az egységes területalapú támogatáson (22/2010. (III.16.) FVM rendelet) felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehetőek kompenzációs jellegű kifizetések, illetve a környezet- és természetvédelmi célú mező- és erdőgazdálkodási támogatások. A 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe.

A Natura 2000 területen található, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függő összegű lehet. Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján. Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető. A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

A jelenleg hatályos Mezgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a „Szévíz-Principális-csatorna (HUBF20045)” Natura 2000 területe az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található. A blokkok száma 320, összterületük 9332,5 ha, támogatható terület 6666 ha.

Azonosító	Összes terület	Támogatható terület
YKUEJ-J-12	60.99	36.62
YL9UJ-E-12	2.55	2.48
YKY1J-8-12	41.65	38.15
YL3UJ-7-12	12.36	10.27
Y167J-4-12	6.99	3.85
YNHUE-L-12	38.21	35.25
Y9MEJ-2-12	11.90	0.00
Y2D7J-C-12	63.34	45.01
Y1T7J-Q-12	81.08	1.84
Y28MJ-M-12	15.99	10.36
YRK1J-2-12	122.59	0.00
Y29UJ-V-12	9.88	9.36
Y2MEJ-T-12	12.29	11.31
YLEEJ-5-12	17.47	0.67
YD7EJ-Q-12	17.51	15.16
YDFMJ-6-12	3.24	2.94
Y17EJ-C-12	78.61	67.64
Y38MJ-N-12	15.97	11.80
YLNMJ-L-12	4.62	3.17
YE2MJ-T-12	0.91	0.91
YM8MJ-7-12	27.22	26.92
Y9UEJ-8-12	15.24	0.00
YDNMJ-D-12	2.64	2.56
YLY1J-9-12	17.51	16.66
YAK1J-L-12	3.43	0.62
YAFMJ-4-12	7.72	5.52
YLUEJ-K-12	71.62	12.46
YM3UJ-8-12	0.87	0.87
YJHUJ-K-12	39.01	1.36
YEL7J-X-12	7.91	6.41
YENMJ-E-12	12.15	10.35
YK07J-F-12	18.86	0.47
YMMEJ-D-12	72.93	0.00
Y407J-1-12	36.67	32.25

Y48MJ-P-12	11.48	11.09
Y4VMJ-A-12	91.13	0.16
YN2MJ-2-12	78.02	74.52
Y4Y1J-T-12	48.96	3.30
Y72MJ-L-12	98.49	21.91
YANMJ-A-12	5.92	4.79
Y867J-C-12	75.62	32.12
YN67J-R-12	17.67	8.37
YFNMJ-F-12	13.99	13.74
YNEEJ-7-12	4.01	3.33
YAMEJ-3-12	18.88	17.37
YFUEJ-E-12	104.79	0.00
YNK1J-X-12	46.17	39.00
YNPUJ-W-12	16.32	4.88
YF7EL-V-12	21.26	20.44
Y88MJ-U-12	61.97	0.00
YPWUL-7-12	12.26	11.26
YH67J-L-12	10.00	2.61
YQ1EL-X-12	11.48	7.02
YFWUL-Y-12	1.55	1.50
YQ3UL-E-12	14.31	14.20
YPY1L-F-12	7.43	5.54
YPPUL-1-12	50.55	0.00
YPT7L-H-12	31.39	27.69
YKPUJ-T-12	12.27	6.80
Y91EJ-E-12	74.95	78.37
YQ8ML-D-12	77.45	43.79
Y8C1J-A-12	102.31	3.36
Y8Y1J-X-12	20.38	15.01
Y48ML-R-12	18.37	0.00
Y31EL-9-12	6.86	0.00
Y4FML-Y-12	3.90	3.60
YQC1L-V-12	29.68	24.28
YFT7L-8-12	1.27	1.02
YFVML-Q-12	106.87	1.84
YF1EL-N-12	3.67	0.00
YH07L-F-12	2.16	1.58

YQD7L-4-12	36.52	0.00
YR67L-X-12	51.04	37.13
YHK1L-U-12	10.33	9.54
YRL7L-C-12	179.49	10.87
YF51L-D-12	64.92	64.28
Y5R1L-P-12	127.13	65.64
Y9C1L-E-12	15.12	13.67
YA7EL-Q-12	3.70	3.41
YU8ML-H-12	29.77	6.74
YTVML-3-12	5.63	5.30
YU07L-T-12	9.34	8.38
YTT7L-L-12	31.37	21.60
YTNML-V-12	90.70	54.07
YT-MEL-M-12	31.53	30.21
YT67L-Y-12	30.72	17.77
YUFML-P-12	85.53	52.54
YDL7L-Y-12	2.99	2.67
YDR1L-X-12	12.20	11.66
YV7EL-9-12	25.35	21.40
YLC1L-Q-12	0.98	0.98
YL9UL-H-12	2.99	2.73
YVL7L-F-12	46.30	45.56
YDNML-F-12	15.06	15.06
YF07T-M-12	6.41	6.14
YF67T-U-12	11.50	0.00
Y067T-C-12	78.12	72.45
YFK1T-1-12	0.62	0.62
YF7ET-3-12	77.17	55.23
YQUET-Y-12	8.37	8.37
YQY1T-P-12	11.33	10.45
YQFMT-T-12	4.51	3.83
YQR1T-H-12	5.30	5.17
YR07T-X-12	5.21	5.05
Y3NMT-C-12	9.44	8.55
Y4K1T-N-12	9.56	8.24
YR51T-W-12	40.91	38.31
YRC1T-4-12	11.58	8.65
YR3UT-N-12	5.15	1.50
YHL7T-9-12	2.11	1.78

Y3Y1T-2-12	2.58	1.48
YRL7T-K-12	12.02	11.79
YHMEL-A-12	2.92	2.92
YH67T-V-12	49.66	47.86
YHK1T-2-12	4.07	1.41
Y5FMT-7-12	1.93	1.10
YRT7T-R-12	12.02	11.79
Y03UK-M-12	93.51	71.47
Y07EK-C-12	96.30	89.82
YTVMK-2-12	62.23	54.45
Y41EK-9-12	128.81	64.09
YU7EK-7-12	42.33	39.70
Y4FMK-X-12	62.49	62.49
Y4C1K-7-12	4.90	3.92
Y51EK-A-12	9.01	7.79
Y58MK-R-12	92.29	89.49
YF8MK-3-12	23.45	21.36
Y5R1K-N-12	40.21	38.23
Y667K-A-12	93.48	88.48
Y551J-1-12	61.97	0.00
Y68MJ-R-12	59.69	58.03
Y7MEJ-Y-12	83.12	83.12
YVEEK-F-12	55.29	53.96
YV-WUK-C-12	20.34	19.74
YM-HUK-P-12	7.55	1.81
YW-HUK-Y-12	1.04	1.04
YWT7K-N-12	154.92	135.00
YD7EK-R-12	51.48	35.89
YN8MJ-8-12	373.77	361.76
YNNMJ-N-12	47.65	37.37
YF8ML-4-12	69.83	69.74
YDR1K-W-12	110.25	105.30
YYEEK-K-12	21.95	21.46
YVR1M-F-12	12.57	11.45
Y8UEJ-7-12	21.10	17.99
YQL7L-A-12	2.30	0.81
YQNML-T-12	7.57	4.27

YWD7M-A-12	15.59	13.98
Y1K1M-D-12	15.69	11.57
YQT7L-J-12	8.10	4.22
Y28ML-P-12	25.91	20.60
YQR1L-9-12	0.66	0.44
YR07L-Q-12	12.06	10.68
YRFML-M-12	10.07	6.98
Y3MEL-W-12	10.97	9.65
Y4R1L-N-12	90.42	64.39
Y507L-4-12	87.09	84.80
YRD7L-5-12	12.96	0.00
YRC1L-W-12	2.64	2.15
YLEEM-8-12	11.06	9.13
YR51L-P-12	22.62	21.16
YXL7M-K-12	3.24	2.18
YHL7L-3-12	1.24	1.07
YX67M-5-12	8.51	4.83
Y4Y1L-V-12	6.71	0.00
YTL7L-D-12	57.35	48.69
Y807L-7-12	21.26	19.58
Y81EL-F-12	9.71	8.64
YTFML-N-12	84.38	67.47
YTK1L-5-12	18.44	17.22
YT-HUL-W-12	1.16	1.13
YU9UL-Q-12	55.79	45.21
YUHUL-X-12	10.85	7.72
YUK1L-6-12	2.82	2.77
YC7EL-R-12	8.28	7.77
YUR1L-D-12	24.53	23.73
YUY1L-L-12	17.48	9.34
YLMEL-E-12	5.13	3.20
YUUEL-V-12	5.95	5.94
YUMEL-N-12	13.79	9.97
YEUEL-F-12	16.96	15.46
YUT7L-M-12	48.89	37.02
YCPUM-P-12	6.43	4.67
YPVM5-J-12	21.59	19.55
YQ075-8-12	42.76	41.26

YJL7M-5-12	7.56	5.67
YV8ML-J-12	35.64	0.00
YPR1T-F-12	79.02	41.63
YVMEL-P-12	11.68	11.59
YVNML-X-12	6.44	4.85
Y0L7T-R-12	17.17	15.91
Y07ET-L-12	16.43	15.13
Y0C1T-A-12	11.00	9.90
YQ1ET-5-12	14.78	0.00
YQ51T-V-12	29.54	29.12
Y267T-E-12	46.24	42.03
YFMET-H-12	51.35	46.02
YQD7T-A-12	17.72	16.59
Y1HUT-A-12	6.33	5.70
Y0WUT-P-12	13.54	12.32
YQT7T-Q-12	18.26	17.04
Y3T7T-3-12	10.90	10.28
YVVM-T-C-12	20.58	6.11
Y407T-9-12	19.56	18.75
YEVMT-W-12	6.13	5.07
YJ51T-N-12	4.46	3.70
YEEET-8-12	15.08	13.33
Y43UT-1-12	41.34	33.30
Y5UET-D-12	55.00	52.38
Y4Y1T-3-12	20.71	0.00
Y5EET-Y-12	19.81	16.36
YEFMT-H-12	4.38	0.00
YJ8MT-D-12	8.27	7.85
Y58MT-1-12	41.24	40.52
Y62MT-U-12	5.64	5.43
Y6K1T-Q-12	6.78	6.34
Y6C1T-J-12	26.80	25.68
YT1ET-7-12	13.16	12.68
Y77ET-U-12	25.52	24.23
YT3UT-P-12	78.30	77.24
Y8MET-9-12	8.70	8.23
YTD7T-D-12	14.86	14.39
YEK1T-Y-12	21.38	20.98

YTHUT-4-12	33.89	32.06
Y8VMT-Q-12	43.30	40.30
YA67T-P-12	63.56	58.65
YAEET-5-12	8.33	7.53
Y7WUT-X-12	43.36	42.40
YU2MT-H-12	41.80	41.55
Y9C1T-M-12	34.03	31.81
Y99UT-D-12	12.89	12.03
Y9Y1T-8-12	32.71	29.81
YCEET-6-12	19.26	17.00
YD07T-K-12	20.79	17.77
YPD7T-9-12	6.82	5.41
Y0L7V-U-12	25.03	22.09
YTFMV-X-12	4.81	4.22
YTEEV-P-12	8.78	7.48
Y1Y1V-2-12	53.08	49.27
Y49UV-9-12	18.40	16.03
YU9UV-1-12	38.55	34.97
YU- WUV-M-12	34.54	23.09
YV2MV-L-12	18.94	14.28
Y5HUV-J-12	11.46	10.05
YLHUV-Y-12	3.97	1.35
YLEEV-H-12	1.54	1.40
YUL7V-P-12	85.93	63.57
YV1EV-C-12	52.69	50.35
Y567V-L-12	14.60	0.00
Y62MV-W-12	30.96	0.00
YL07V-U-12	39.79	37.27
Y507V-D-12	15.89	8.53
Y59UV-A-12	12.70	10.09
Y2MEV-5-12	75.54	72.81
Y4MEV-7-12	7.25	7.07
Y4HUV-H-12	14.74	13.40
YH07V-Q-12	4.29	3.28
YFY1V-H-12	22.70	21.78
Y2NMV-D-12	35.16	31.80
YTR1V-M-12	77.61	71.83
Y3EEV-Y-12	7.95	4.25
Y3L7V-X-12	9.94	7.66

Y3HUV-F-12	4.21	3.04
Y307V-A-12	7.86	7.33
Y32MV-T-12	5.95	5.47
Y0EEV-V-12	127.40	122.99
YJEEV-E-12	1.24	1.12
YJFMV-N-12	6.75	2.80
Y1MEV-4-12	39.10	37.48
YT67V-8-12	42.72	41.80
Y0WUV-R-12	32.28	31.87
YDR1T-5-12	33.29	31.44
YCK1T-W-12	68.05	64.52
YCC1T-P-12	61.06	59.95
YC3UT-8-12	12.97	11.59
YU67T-7-12	61.93	59.29
YDEET-7-12	32.73	31.73
YCL7T-5-12	10.42	9.96
YUC1T-6-12	2.35	1.86
YUK1T-D-12	13.91	13.08
YUHUT-5-12	1.92	1.47
YLC1T-X-12	45.24	43.59
YK- MEV-N-12	2.43	2.29
Y52MV-V-12	4.57	3.49
Y1PUV-L-12	19.47	13.41
Y0K1V-L-12	38.90	38.18
Y107V-8-12	32.88	32.79
YT7EV-H-12	18.36	17.55
YT9UV-Y-12	25.49	24.39
YUR1T-L-12	4.62	.424
YD8MT-8-12	21.26	15.04
YU51T-Y-12	7.49	7.03
YA- HUT-M-12	40.13	33.54
Y9UET-J-12	29.11	25.04
YAC1T-N-12	18.51	16.61
YTVMT-9-12	3.22	2.75
YA1ET-Q-12	5.16	3.88
YTT7T-T-12	25.51	24.19
Y9WUT-1-12	12.61	12.38
Y6UET-E-12	99.02	93.27
Y9FMT-C-12	4.55	3.86

Y91ET-P-12	3.55	3.55
Y867T-M-12	7.85	7.02
YT9UT-W-12	6.49	2.49
Y967T-N-12	8.90	7.08
Y7K1T-R-12	13.64	12.62
YR- WUT-H-12	11.49	10.22
Y6Y1T-5-12	5.44	4.73
YRVMT-8-12	124.56	121.77
YU8MT-P-12	62.52	59.19

YCMET-D-12	4.80	3.71
Y907T-F-12	25.14	17.96
YA7ET-X-12	16.90	16.25
YC9UT-F-12	5.52	5.30
YCFMT-E-12	3.84	2.48
YCT7T-C-12	4.51	1.87
YD7ET-1-12	3.39	2.79
YA07T-H-12	5.01	1.83
YTEET-M-12	10.89	8.30
Y851T-D-12	7.28	4.40

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára továbbá elérhető az alábbi agrártámogatási forrás:

- Egységes területalapú támogatás (SAPS), melynek mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. Jelenleg a 23/2013. (IV.9.) VM rendelet hatályos. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot feltételrendszerét tartalmazza.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj- és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek. Főként a jelentős korlátozásokkal járó tevékenységek esetében (pl kaszálási időpont korlátozása hangyaboglárkás (*Maculinea sp.*) gyepterületeken) szükség lenne ténylegesen ösztönző mértékű támogatás biztosítására.

3.3.2. Pályázatok

A Principális-csatornára vízelvezetési terv és mederkotrás helyett komplex vízkormányzási terv kidolgozása lenne célszerű, amelyet a vízügyi igazgatósággal közös vízrendezési pályázat keretében lehetne megvalósítani. A vízháztartás javítása célzó beavatkozások megoldanák a gazdálkodási problémákat, miközben a Natura 2000 területek természetességi állapotára kedvező hatást gyakorolna.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre vonatkozóan egyéb javaslat nem merült fel.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A kommunikációs munka a 43/2012. (V. 3.) VM rendelet 13. mellékletének 5.4. pontja alapján készült. Minden kötelező, és a nyomtatott ismertető kivételével minden szabadon választható kommunikációs eszköz felhasználásra került a fenntartási terv hatékony közzététele érdekében. A kommunikációs események dokumentálása a jogszabályban rögzítettek szerint történt. A postai kiértéslések minden esetben ajánlott levél formájában kerültek kézbesítésre. Az önkormányzati/földhivatali/vadászkamarai kifüggesztések tényét a hivataltól visszakért aláírt és lepecsételt visszaigazolások, vagy hivatalos email visszaigazolások támasztják alá (szkennelt és eredeti formában is). A sajtómegjelenésről maga a publikáció szkennelve, illetve on-line megjelenés esetén elektronikusan URL címmel együtt lett archiválva.

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Érintettek	Időpont
Önkormányzati közzététel	a kifüggesztésre került anyag PDF másolata	gazdálkodók, tulajdonosok, települési önkormányzatok	Tervezésről szóló hirdetmény: 2013. június 6.; Lakossági fórumokra szóló meghívó és hirdetmény: 2014. június 27.; Tájékoztatás a fenntartási terv munkaverziójának elérhetőségéről: 2014. július 28.
Terepbejárás	jegyzőkönyv	gazdálkodók	2013. július
Lakossági és gazdafórum	jelenléti ív és jegyzőkönyv	gazdálkodók, települési önkormányzatok, terület tulajdonosok és vagyonkezelők, nemzeti park igazgatóság	2014. július 9. (Gelse)
Honlap	www.bfn.hu/magyar/oldalak/natura_2000_fenntartasi_tervek/	minden érdeklődő	2013. júliustól
Érintettek írásos kiértéslése (levélben és e-mailen)	ajánlott levél, e-mail, e-mail visszaigazolás	gazdálkodók, települési önkormányzatok, terület tulajdonosok és vagyonkezelők, környezetvédelmi társadalmi szervezetek, nemzeti	1. értesítés (tervezési folyamat megindulásáról): 2013. június 6. – július 10. 2. értesítés (gazdafórumra meghívó): 2014. június 27. – július 3. 3. értesítés (tájékoztatás a

		park igazgatóság, bányászati jogosultságok jogosítottjai	fenntartási terv munkaverziójának elérhetőségéről): 2014. július 28.
Sajtómegjelenés	http://zaol.hu/hirek/a-termeszetvedok-ismet-megprobalhatjak-elmagyarazni-mi-az-a-natura-2000-1544453 Felhívás megjelenése a gazdafórumról Zalai Hírlapban	minden érdeklődő	1. cikk: 2013. május 23. 2. cikk: 2014. július 4.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A Szévíz-Principális-csatorna Natura 2000 terület kapcsán a jogszabályban előírt kötelező célcsoportok mindegyikével megtörtént a kapcsolatfelvétel. A 43/2012. (V. 3.) VM rendelet 13. mellékletének 5.3. pontja alapján kötelező hat (a-f) célcsoporton felül az egyeztetési folyamat szempontjából lényeges további két szakmai csoporttal (g-h) is történt egyeztetés:

a) Gazdálkodók

A legjelentősebb gazdálkodókkal (11 fő) terepbejáráson került sor az egyéni észrevételek összegyűjtésére. Annak érdekében, hogy minél több gazdálkodóval sikerüljön egyeztetni, kapcsolatfelvétel történt a falugazdászokkal, illetve a gazdálkodók maguk is felhívták a figyelmet szomszédos földtulajdonosokkal való egyeztetésre. A felkeresett tizenegy gazdálkodóval történt egyeztetés során jegyzőkönyv és jelenléti ív került rögzítésre. Minden oldalt a terepbejáráson résztvevők aláírásukkal hitelesítettek. A terepbejáráson minden alkalommal fel lett hívva a gazdák figyelme a gazdafórumokra, illetve a későbbi véleményalkotás lehetőségére. (Jegyzőkönyveket ld. szkennelve a mellékletek között)

b) A Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői

A földtulajdonosok és vagyonkezelők kiértesítése önkormányzati és földhivatali kifüggesztés útján valósult meg. Kiértesítés és kifüggesztés történt a tervezési folyamat megindulásáról, a fórumokról és a munkaanyag nyilvános internetes elérhetőségéről. A kiértesített földhivatalok: Zala Megyei Kormányhivatal Földhivatala, Körzeti Földhivatal (Nagykanizsa, Leni, Letenye, Zalaegerszeg)

c) Helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet

A tervezési folyamatról 21, a területen tevékenykedő környezetvédelmi szervezet került kiértesítésre (környezet- és természetvédelmi egyesületek, alapítványok, szövetségek, vadásztársaságok, társulások).

A gazdafórumról és a tervezési folyamat lezárásáról már csak azok lettek kiértesítve, akik ezt külön jelezték. (A kiértesítések időpontjait ld. 3.4.1. fejezet: „Érintettek írásos kiértesítése (levélben és e-mailben)”))

d) A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság

A jelen fenntartási tervben szakértőként nevesített partner a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, amely a fenntartási terv szakmai megalapozásában teljes mértékben részt vesz. Így külön

egyeztetésre nem volt szükség. A gazdálkodókkal folytatott egyeztetés eredményei, azok megvitatása a gazdafórumon a nemzeti parki szakemberekkel szoros együttműködésben valósult meg.

e) Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok

A tervezési terület 24 önkormányzatot érint: Alsórajk, Felsőrajk, Fűzvölgy, Gelse, Gelsesziget, Hahót, Hosszúvölgy, Kacorlak, Kilimán, Magyarszentmiklós, Magyarszerdahely, Nagykanizsa, Nemesrádó, Nemessándorháza, Nemesszentandrás, Pacsa, Pölöske, Pölöskefő, Pötréte, Söjtör, Újudvar, Zalaigrice, Zalaszentbalázs, Zalaszentmihály. Minden önkormányzat személyesen lett felkeresve első alkalommal (2013. június hó). Az ekkor átadott tájékoztató levélből a tervezési folyamat megindulásáról kaptak hírt. A levélből megismerhették a kapcsolattartás útvonalait és a honlap elérhetőségét. A tájékoztató levél mellé az önkormányzatok egy hirdetőtáblára készített lakossági hirdetményt is kaptak, amelyet a kifüggesztés szabályai szerint közzé tettek. Az önkormányzatok 2014. 06. 27-én ajánlott küldeményként kaptak lakossági fórumokra szóló meghívót és hirdetményt. További egy alkalommal 2014. 07. 28-án ajánlott levélben értesítést kaptak a fenntartási tervek munkaverzióinak nyilvános internetes elérhetőségéről.

A Zala Megyei Kormányhivatal alá tartozó államigazgatási szervek háromszori alkalommal, ajánlott levélben (és ahol lehetséges volt, e-mailben egyaránt) kerültek kiértékelésre a tervezési folyamatra való felhívásról. Kiemelt figyelmet szenteltünk az erdészeti igazgatósággal való egyeztetésre, mivel a Natura 2000 erdőgazdálkodókhöz csak rajtuk keresztül lehet elérni. Első alkalommal a tervezési folyamat megindulásáról (e-mailen 2013. 07. 10., ajánlott levél 2013. 07. 08.), második alkalommal a lakossági fórumon való részvételre történő meghívót küldtük ki (e-mailen 2014. 07. 03., ajánlott levél 2014. 06. 27). Harmadik alkalommal kiértékelést kaptak a fenntartási tervek munkaverzióinak nyilvános internetes elérhetőségéről (e-mail és ajánlott levél egyaránt 2014. 07. 28-án került kiküldésre). Az értesítésben érintett államigazgatási szervek:

- Zala Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
- Zala Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság Nagykanizsai Iroda
- Zala Megyei Kormányhivatal Földhivatala
- Körzeti Földhivatalok (Nagykanizsa, Lenti, Letenye)
- Zala Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság
- Zala Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság Kirendeltség – Lenti
- Zala Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal
- Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Nyugat-dunántúli Vízügyi Hatóság

f) Bányászati jogosultságok jogosítottai, valamint ezek gazdasági érdekképviselői szervei

A bányászattal érintett vállalkozások és szervezetek három alkalommal kerültek kiértékelésre ajánlott levél és email formájában. Az első kiértékelésben tájékoztatást kaptak a tervezési folyamatba való bekapcsolódásra (2013.07.08-10.). A gazdasági társaságoktól nem érkezett semmilyen igény vagy javaslat a tervdokumentumhoz kapcsolódóan. Második alkalommal a lakossági fórumon való részvételre történő meghívót kapták meg (e-mailen 2014. 07. 03., ajánlott levél 2014. 06. 27). Harmadik alkalommal kiértékelést kaptak a fenntartási tervek munkaverzióinak nyilvános internetes elérhetőségéről (e-mail és ajánlott levél egyaránt 2014. 07. 28-án került kiküldésre).

A Szévíz-Principális-csatorna Natura 2000 terület kapcsán kiértékelte bányászati tevékenységgel kapcsolatos hatóságok és szervezetek: Hidroterra Kft., Ökoker Kft., Bioland Tőzegfeldolgozó Kft., Hahót – Gánt Kő és Tőzeg Kft., Beregi Tőzeg '97 Kft., Agroexim-Kanizsa Mezőgazdasági és Szolgáltató Kft., Pécsi Bányakapitányság, Veszprémi Bányakapitányság, Kerka-Kavics Bányászati Kft., Hödlbeton Kft., Greenvital Kft.

g) Vadászati szakmai képviselet és szövetség

Megtörtént az egyeztetés a Zala Megyei Vadászkamarával (Zala megyei sportvadászok érdekképviselete) és a Zala Megyei Vadászszövetséggel (Zala megyei vadászatra jogosult szervezetek érdekszövetsége). Mindkét szervezet elektronikus levélben kapott értesítést a tervezési folyamatról. A levél mellékleteként megküldésre került a vadászatra jogosultak számára szóló értesítés is, amelyet a szervezet saját belső levelezőrendszerén és hivatalos hirdetőtábláján is közzétett. A Zala Megyei Vadászkamara és Vadászszövetség titkárával személyes egyeztetés is történt 2013.07.10-én Gelsén, ahol ismertetésre került a fenntartási tervek célja, illetve számos, Natura 2000 gyepgazdálkodással és vadgazdálkodással összefüggő kérdés került megvitatásra. Hasonlóan a többi érintetthez további két esetben is sor került a kiértékelésre a fenti szervek esetében (2014.06.27-én a lakossági és gazdasági fórum időpontjáról, 2014.07.28-án a fenntartási tervek nyilvános internetes elérési helyéről).

h) Vízi társulatok

A Szévíz-Principális-csatorna Natura 2000 területen a Principális és Felső-Zalamenti Vízitársulat tevékenykedik, akik 2013.07.13-án email értesítőt kaptak a tervezési folyamatról, amelyet visszaigazoló emaillel nyugtáztak. Egyeztetésre irányuló igény nem érkezett a fenntartási tervvel kapcsolatban. További két esetben is sor került ajánlott kiértékelésre a fenti szervek esetében, 2014. 06. 27-én a lakossági és gazdasági fórum időpontjáról kaptak hirdetményt és meghívót, illetve 2014.07.28-án a fenntartási tervek nyilvános internetese elérési helyéről.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi szervekkel

A hatósági és területi szervekkel (részletesen ld. 3.4.2. fejezet) történő egyeztetés elektronikus és postai úton folytatott levelezés formájában, terepbejárás alkalmával és a lakossági fórumon zajlott (ld. 3.4.1. fejezet).

Releváns, beépítésre került észrevételek a Szévíz-Principális-csatorna (HUBF20045) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási tervével kapcsolatban

Észrevételt tette	Észrevétel	Észrevétel kezelése
Gazdálkodókkal folytatott személyes terepbejárások		
Cziráki Gábor, Hass József, Néber Szilveszter	Kaszálási rend	Ebben a kérdésben a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet az irányadó. A fenntartási tervbe nem került bele
Dr. Lukács Tivadar, Vörös József, Hass József, Vida Tibor, Néber Szilveszter	Vízrendezés: A Principális-csatorna egyáltalán nem folyik. A vízelvezető árkokat kell rendbe tenni	A fenntartási terv 3.3.2. fejezetben fejti ki, hogy a Principális-csatornára vízelvezetési terv és mederkotrás helyett komplex vízkormányzási terv kidolgozását látja célszerűnek a természetvédelmi kezeléssel megbízott Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, és e tekintetben a vízügyi igaz-

		gatósággal közös vízrendezési pályázat kidolgozására törekszik, amely megoldaná a gazdálkodási problémákat, miközben a Natura 2000 területek természetességi állapotára kedvező hatást gyakorolna.
Vörös József, Hass József	Érett istállótrágyával kapcsolatos kérdés, lehet-e használni?	269/2007. (X. 18.) Korm. rendelettel ellentétes, ezért nem került be a fenntartási tervbe
Méhes József, Dr. Lukács Tivadar, Hass József, Vida Tibor, Salamon László, Néber Szilveszter	Vadkár	A veszélyeztető tényezők közé beépült az F03.01.01 tényező (vadak károkozása (túltartott vadállomány))
Dr. Lukács Tivadar	Bálák tárolása	A fenntartási terv szempontjából nem volt releváns, nem került bele a bálák tárolásával kapcsolatos javaslat
Hass József	A magánerdő tulajdonosok téli fakitermelés során a gyepen közelítenek ki, ami összevágja a gyepet	Az erdős kezelési egységek (KE-7, KE-8, KE-9), esetében emiatt került be a fenntartási tervbe az E09 előírás-javaslat.
Hatóságok, vagyonkezelők és írásos lakossági észrevételek		
Pécsi Bányakapitányság, PBK/1627-2/2014 sz. 2014. július 25-én keltezett levele	Felhívja a figyelmet a bányavállalkozókat illető kártalanítási eljárásokra, amennyiben a művelésre engedélyezett bányatelken a művelést közérdekből korlátozni kell.	A tervkészítő tudomásul vette, nem került be a tervbe
A Zala Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága (2014.08.17., email és 2014. 08. 30., levél)	A fenntartási tervhez 3 megjegyzést tett (1.7.3 pont, 3.2.1 pont „Élőhelyek kezelése”), melyek a körzeti erdőterv megnevezésének hiányára, a kötelezően betartandó, valamint az önkéntesen vállalható előírás-javaslatok közti összhangra vonatkoznak és javaslatot tesznek a „nem üzemtervezett erdőfoltok, facsoportok, erdősávok” védelme érdekében. (2014.08.17., email) A későbbi levélben jelezte, hogy az Igazgatóság már készített hatásbecslést a körzeti erdőterv Natura 2000 területekre gyakorolt hatásáról és nem talált olyan indokot, ami miatt a körzeti erdőtervtől el kellene térni. Továbbá je-	A fenntartási tervbe belekerült a körzeti erdőtervekre való pontos hivatkozás. Belekerült az általános javaslatok közé a KE-9 esetében a vélemény, miszerint szükséges az aprítógépek korlátozása.. A vadak állománycsökkentésével kapcsolatos előírás-javaslat (VA-02) belekerült a KE-7 és KE-8 erdős kezelési egységekbe. Az E16 és E37 javaslatokat a tervkészítő törölte az erdős javaslatok közül

	lezte, hogy a vadkár olyan jelentős, hogy érdemben nem lehet az erdészeti kérdésekről egyeztetni. Jelezte, hogy az E16 és E37 javaslatok szerepelnek a körzeti erdőtervben is.	
Zalaerdő Zrt. Ti.Eg. 524-2/2014 sz. ügyirat 1. sz. melléklete (Kelt: 2014. 08. 15.)	A fenntartási terv „Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek” fejezetéhez 1 megjegyzést, az „Élőhelyek kezelése” fejezetéhez 14 megjegyzést tett („Erdőgazdálkodás” 2 db; „Vadgazdálkodás” 1 db; „őshonos fafajú üzemtervezett erdők” 4 db; „idegenhonos fafajú üzemtervezett erdők” 6 db; „Fajvédelmi intézkedések” 1 db), melyek első sorban a kötelezően betartandó előírásokra és az önkéntesen vállalható előírás-javaslatokként megfogalmazott korlátozásokra, tiltságokra vonatkoznak.	. A tervekészítő mérlegelés után meghagyta az E49, E88 előírás-javaslatokat az erdős kezelési egységekben, mivel ezek önkéntesen vállalhatók. A VA03 javaslat szövegezése időközben változott, nem tartalmazza az „erdei rakodót”. A KE-7 (azóta KE-9-re változott) egységből a művelési ág megváltoztatását a tervekészítő törölte, kijavította a hibásan leírt E28 előírást. A folyamatos erdőborításra vonatkozó általános javaslatot a tervekészítő meghagyta, de a szövegezését megváltoztatta. Ez lehetőségként jelenik meg „az arra alkalmas erdőrészekben”.
Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, 1129-002/2014 sz. 2014. augusztus 13-án keltezett levele	Az igazgatóság több ponton kér pontosítást a fenntartási terv szövegezésében. <i>Az Igazgatóságunk kezelésében lévő vízfolyások egy része már rendelkezik vízjogi üzemeltetési engedéllyel, a többi vízfolyásra a tervek készítése folyamatban van. Egyeztetni szükséges a vízjogi üzemeltetési engedélyezési tervek és a Natura 2000 területek fenntartási terveinek tartalmát.</i> <i>Fontosnak tartjuk, hogy a Natura 2000 jelölésű területek fenntartási tervében a törvény által előírt munkák elvégzésének lehetősége, a vízhasznosítások engedély alapján történő üzemelése, és nemzetközi kötelezettségből adódó feladatok teljesítésének lehetősége biztosítva legyen.</i> <i>Továbbá a NYUDUVIZIG jelezte, hogy nem lát indokot arra, hogy a fenntartási munkákat ne, vagy csak korlátozott mértékben végezze el.</i>	A fenntartási tervben megjelennek vizes élőhely-rekonstrukciós elképzelések (3.2.2. fejezet), de a tervekészítő hangsúlyozza, hogy a csatornahálózatot érintő élőhely-rekonstrukciós beavatkozásoknak már a koncepcionális tervezése is csak a vízügyi kezelő NYUDUVIZIG szakembereivel történő közös feladat és érdekegyeztetéssel valósítható meg

Szokol József lakossági észrevétel (2014.08.18., email)	Szokol József a települések és ingatlanok védelmében a vízelvezetéssel, csatorna kotrással kapcsolatos észrevételt küldött. Kérte, hogy jelenjen meg a fenntartási tervben, hogy a csatorna elsődleges funkciója a vízszint szabályozása, illetve a vízelvezetés, így csak ezeket követően mérlegelendők a környezetvédelmi szempontok. Továbbá kérte, hogy helyszíni bejárás során győződjön meg a tervkészítő a csatorna jelenlegi állapotáról, annak vízhozamáról, mivel az jóval a hivatalos érték alatt van. Kérte továbbá, hogy jelenjen meg a tervben, hogy a csatorna jelen állapotában belvízelvezető funkcióját már nem képes betölteni.	A kérések egy részét a dokumentációban a tervkészítő megjelenítette (1.3.3.4. fejezet). Helyszíni bejárást a tervkészítő nem végzett a vízhozam mérésére. A rekonstrukciós elképzeléseket a tervkészítő meghagyta, mivel a Natura 2000 fenntartási tervnek elsősorban a természetes élőhelyek megőrzési lehetőségeivel kell foglalkoznia. Mindenhol szerepel, hogy a vizes rekonstrukciót természetesen csak olyan részeken lehet elképzelni, ahol a káros belvízi elöntés, a káros talajvízszint-növekedés elkerülhető.
Dr. Lukács Tivadar lakossági észrevétel (2014. 08. 05. email és levél)	Elsősorban a kaszálás gyakorlatával és az ezzel összefüggésben jelentkező MVH ellenőrzésekből fakadó ellentmondásos helyze- tekről ír.	A javaslatok közül egyesek bekerültek a tervbe (pl. az október 1. utáni tisztító kaszálás törlése), egyesek azonban nem.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

A terület éghajlata mérsékeltén hűvös – mérsékeltén nedves. Az évi csapadékmennyiség 700-750 mm körüli, bár az utóbbi évek csapadékszegény időszakában az átlagos mennyiség sem hullott le. A csapadék jelentős része a vegetációs időszakban esik, közel 480 mm. A téli félév hótakarós napjainak száma 40-45, az átlagos maximális hóvastagság 30 cm körüli. A legkevesebb csapadék januárban és februárban hullik. Az összegek emelkedése áprilisban indul meg. Az évi maximum eléggé szóródik a május-augusztus időszakban. Az őszi csapadékosabb, mint a tavasz, kialakul tehát az ún. őszi másodmaximum, mert októbertől kezdődően felerősödik az ún. mediterrán ciklontevékenység. A magyarországi viszonylatban jelentős évi átlagos csapadékmennyiség, ill. a vegetációs időszakban hazai viszonylatban inkább kiegyenlítettnek tekinthető csapadékeloszlás is közrejátszik abban, hogy a Szévíz-Principális Natura 2000 területen jelentős kiterjedésben fordulnak elő nedvesebb klimatikus viszonyokat igénylő lágyszárú dominanciájú élőhelyek, mint például a közösségi jelentőségű 6410-es kóddal jelölt kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*), a 6440-es kóddal jelölt *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei vagy a 7230-as kóddal jelölt mészkedvelő üde láp- és sásrétek. Ezek az élőhelytípusok nagyon erősen felszín alatti víztől, elsősorban talajvíztől függő élőhelytípusok, melyek nem viselik el degradáció nélkül az ismétlődő, hosszúra nyúló aszályos időszakokat. A völgy klímája köd-hajlamos, így gyakorta már augusztusban megfigyelhető a talaj menti köd kialakulása. Uralkodó szélirány az északi, de gyakori a déli szél is; átlagos sebességét 3 m/s körül mérték. Az évi napfénytartam 1900 óra körüli, az évi átlaghőmérséklet pedig 9,5 °C, a vegetációs időszak sokévi átlaga 15,5-16 °C. A nyári maximum hőmérsékletek átlaga 32,5 °C, a téli leghidegebb nap minimum-átlaga -17,5-18 °C körül alakul.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Natura 2000 terület legjelentősebb vízfolyásai a Szévíz-patak (hossza: 32 km, vízgyűjtő területe: 78 km²) és a Principális-csatorna (hossza: 57,5 km, vízgyűjtő területe: 609 km²). A vízjárás sajátága, hogy árvíz minden hónapban lehetséges – őszi árvizek is kialakulhatnak –, de leggyakoribb kora nyáron. A Szévíz árvízi hozama 39 m³/s, míg a Principális-csatorna nagyvízi vízhozama 220,0 m³/s. A kisvizek időszaka a nyár vége (Principális-csatorna: NQ=7,0 m³/s). A víz minősége II: osztályú, de Nagykanizsa alatt III. osztályúvá romlik.

A területen található további vízfolyások többsége névtelen, jelentősebbek a Csurgói-patak, a Káloncai-patak és a Cserhidi-patak.

Az összefüggő talajvíz mennyisége kevés, csak a Principális-völgyben számottevő. Minőségileg főleg kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos jellegű. Keménysége É-on nagyobb, 25-35 nk° közötti, D-en lágyabb. A szulfáttartalom 60-300 mg/l közötti. Főleg a déli területeken a nitrát is jellemző. A rétegvíz mennyisége nem jelentős. Az artézi kutak 100-200 m mélyek, vízhozamuk helyenként tekintélyes.

1.1.3. Talajtani adottságok

A völgyek alsó rétegeit képező homok, vályog felett a lápi időkben fejlődött tőzeg volt a jellemző, melyet mára szinte teljesen kitermeltek. A fennmaradt lápterületeken, de még sokhelyütt a kaszálórétek kotus talajában is megfigyelhető, tetten érhető. A nyers homok néhol a felszínen található, néhol buckákban kiemelkedik. A völgyszegélyeken található kötöttebb talajokon mára többnyire szántóföldi művelés folyik. A kémhatás tekintetében a karbonátos talajok gyakoriak, ami kedvezőbb a

növényzetnek. A karbonátos talajok a mélyfekvésű, tartósan magas, felszínközeli talajvízállással jellemezhető területeken kedveznek a közösségi jelentőségű a 7230-as kóddal jelölt mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230) kialakulásának. A kotusodott talajokon többnyire rétművelés folyik, a szárazabb magasabb térszinteken sokfelé legeltetnek.

1.1.4. Felszínalaktani adottságok

A vizsgált terület a Zalai-dombság mezorégióban, az Egerszeg-Letenyei-dombság és a Principális-völgy kistájban található. A táj morfológiailag az észak-zalai jellegzetes szabályos meridionális völgyhálózatba tagozódik, hosszan elnyúló két párhuzamos egyenes völgy, mely változó szélességű. A párhuzamos futású völgyeket Kacorlaktól a zalaszentmihályi Öreg-hegyig húzódó dombhát választja el, Kacorlak alatt egyesülnek. A völgyeket mindkét oldalon meredek dombok határolják; délről a dél-zalai homokvidék síkjára érkezik. A völgyek mai formája komplex földtörténeti fejlődés folyamán alakult ki, melyben a szerkezeti mozgások, folyóvízi erózió, defláció és tömegmozgásos folyamatoknak egyaránt szerepe volt. A különböző mértékben megsüllyedt völgyszakaszok végül völgymedencévé álltak össze; ugyanezen folyamatok felelősek az egykori, lefolyástalan völgyszakaszokban kialakult lápi világ kialakulásáért. A völgyfenekeket többnyire felsőpleiocén keresztretgett folyóvízi homok és jégkorszaki vályog béleli.

1.2. Természeti adottságok

A terület erdősültsége alacsony, korábban legalább egy része (Principális-völgy) lefolyástalan terület lehetett. Meghatározóak és értékesek a jó vízellátottságú mocsárrétek, magassásosok, a magasabb térszíneken gyakoriak a franciaperjés kaszálók. Máig is maradtak fenn láprétek, kékperjések, fűzlápok, égeres mocsárerdők, amelyek gazdag növényvilág hírmondóit őrzik. Vannak igazán értékes, ritka, vízzel átitatott lápi vagy gyepi élőhelyekhez kötődő növényfajok, de az előfordulási területek száma alacsony, néha csak egy. Ilyen fajok a fehér zászpa (*Veratrum album*), mocsári nőszőfü (*Epipactis palustris*), lápi sás (*Carex davalliana*), lápi nyúlfarkfü (*Sesleria uliginosa*), mocsári békaliliom (*Hottonia palustris*), széleslevelű gypjúsás (*Eriophorum latifolium*), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*). Fokozottan védett a nemrégiben előkerült méhbangó (*Ophrys apifera*)

A Zalai flóratartományhoz kötődő állatközösség viszonylag kevés különleges állatfajnak ad otthont. Az állatvilág faji összetételében keveredik a pannóniai fauna a nyugat-balkáni (illír) és az atlanti-mediterrán hatással. A Szévíz-Principális Natura 2000 terület állatvilága eltér Zala megye nagy részén jellemző faunától, mivel itt az erdősültség igen alacsony és hiányzik a megyére jellemző dombvidék változatossága. Kiemelendők viszont a mocsarakra, lápokra és más vizes élőhelyekre jellemző fajok, mint a kétéltűek, parti madarak és vízi gerinctelenek nagy száma. Védett és fokozottan védett madárfajok közül érdemes megemlíteni a bibicet (*Vanellus vanellus*), a piros lábú cankót (*Tringa totanus*), a sárszalonnát (*Gallinago gallinago*) és a kercerécét (*Bucephala clangula*). A terület tartós vízborítású vizeit és vizes élőhelyei több kétéltűfajnak nyújtanak megfelelő élőhelyet. Ezek között mindenképpen meg kell említeni a terület egyik közösségi jelentőségű jelölő fajt a vöröshasú unkát (*Bombina bombina*), valamint a farkos kétéltűek közül a szintén a terület jelölő közösségi jelentőségű fajai között nyilvántartott dunai tarajos gőtét (*Triturus dobrogicus*). A Szévíz-Principális Natura 2000 területen, főleg a Principális-csatorna makrovegetációval jelentősen benőtt szakaszain, ha csak kis egyedszámban is, de előfordul a közösségi jelentőségű mocsári teknős (*Emys orbicularis*). A Principális-csatorna és a Szévíz-csatorna több szakaszán, főleg a makrovegetációval dúsan benőtt mederszegélyben jelentős állománya él a közösségi jelentőségű, és az érintett területre nézve Natura 2000 jelölő réti csíknak (*Misgurnus fossilis*). A Szévíz-Principális Natura 2000 terület vonakozásában nem jelölő fajok, ugyanakkor a terület két legnagyobb vízfolyásában előfordulnak a közösségi jelentőségű vágócsik (*Cobitis taenia*) és szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), melyek elsősorban a medrek növényzettel benőtt áramlási holttereihez kötődnek. Ellenben inkább az említett vízfolyások medrének sodorvonala közelében érzi jól magát az áramlás-kedvelő közösségi jelentőségű halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*). A fenékjáró küllőhöz tár-

sulva előforduló áramlásokkedvelő fajok a Principális-csatornában a védett fenékjáró küllő (*Gobio gobio*) és nyúldomolykó (*Leuciscus leuciscus*), melyek a dombvidéki kisvízfolyások karakterfajainak tekinthetők.

A vízfolyások halállományai jelentik a területen előforduló közösségi jelentőségű és fokozottan védett vidra (*Lutra lutra*) táplálékbázisát.

A Szévíz-Principális Natura 2000 területen található jó állapotú mocsárrétek lepke fajgyűjtésének természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségű tagjai a közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), valamint a lárva állapotban hangyákkal szimbiózisban élő vérfü-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), ill. sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*).

A becserjésedő, főleg kőrises erdőszegélyek ritka lepkefaja a közösségi jelentőségű díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*). Ugyancsak a cserjés szegélytársulások adnak otthont az ugyancsak közösség jelentőségű sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) populációinak.

A terület idősebb tölgyeseinek szegélyén, ill. magányos hagyásfákon előforduló közösségi jelentőségű xilofág jelölőfaj a nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*). A Szévíz-Principális mente Natura 2000 területen az idős erdők, fák száma igen alacsony, ezért a területen igen ritka előfordulású. Megtalálható a területen a szintén xilofág közösségi jelentőségű nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), mely szintén az idős fákhöz, elsősorban tölgyfákhoz kötődik. A közösségi jelentőségű xilofág fajok közül a skarlátbogárnak (*Cucujus cinnabarinus*) jelentős populációja él a területen.

A területen 2014-ben élőhely-térképezésre került sor (lásd térképmelléklet), az Általános Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) kritériumrendszerét követve. Az élőhely-térképezés során pontos adatokhoz jutottunk az élőhely-foltok méretéről, kiterjedéséről, természetességéről, mely tervezési alapot is biztosított a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azokon javasolt természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához. Az alábbi táblázat összegzi a területen megtalálható egyes élőhely-típusok kiterjedését. A hibrid kategóriák esetén a fő élőhelykategória kiterjedésével számolunk.

Élőhely fő kategóriaként	Á-NÉR kód	Kiterjedés (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	691,3	8,620	
Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet	B2	93,8	1,169	
Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek	B4	2,8	0,035	
Nem zsombékoló magassárrétek	B5	389,8	4,861	
Meszes láprétek, rétlápok (<i>Caricion davallianae</i>)	D1	2,3	0,0297230	
Kékperjés rétek	D2	111,6	1,3916410	
Mocsárrétek	D34	380,2	4,7406440	
Franciaperjés rétek	E1	1202,2	14,991	6510
Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok	H4	6,7	0,083	6210
Homoki sztyeprétek	H5b	22,4	0,279	6260*
Fűzlápok	J1a	211,7	2,640	91E0*
Nyírlápok, nyíres tűzegmohalápok	J1b	1,8	0,022	91E0*
Láp- és mocsárerdők	J2	112,9	1,408	91E0*

Fűz-nyár ártéri erdők	J4	81,8	1,020	91E0*
Égerligetek	J5	295,3	3,683	91E0*
Keményfás ártéri erdők	J6	6,9	0,086	91F0
Gyertyános-kocsányos tölgyesek	K1a	94,1	1,174	91F0
Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek	OA	29,1	0,362	
Jellegtelen üde gyepek	OB	238,7	2,977	
Lágyszárú özönfajok állományai	OD	67,2	0,838	
Őshonos fafajú fiatalosok	P1	12,3	0,154	
Üde és nedves cserjések	P2a	202,4	2,523	
Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	P2b	25,3	0,315	
Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés	P3	1,2	0,015	
Fáslegelők, fáskaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek	P45	23,6	0,294	
Hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök	P7	1,6	0,020	
Vágásterületek	P8	82,1	1,024	
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA	182,9	2,281	
Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők	RB	86,7	1,081	
Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők	RC	95,4	1,190	
Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származék-erdők	RDa	2,7	0,033	
Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők	RDb	23,4	0,292	
Akácültetvények	S1	62,7	0,782	
Nemesnyárasok	S2	7,4	0,092	
Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők	S3	7,6	0,095	
Ültetett erdei- és feketefenyvesek	S4	3,7	0,046	
Nem őshonos fafajok spontán állományai	S6	18,5	0,230	
Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok	S7	45,9	0,572	
Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	T1	2182,9	27,220	
Zöldség- és dísznövénykultúrák, melegházak	T3	20,5	0,255	
Vetett gyepek, füves sportpályák	T5	5,8	0,072	
Extenzív szántók	T6	77,3	0,963	
Kiskertek	T9	3,9	0,048	
Csemetekertek, faiskolák, kosárkötő fűz ültetvények	T11	0,6	0,008	
Falvak, falu jellegű külvárosok	U3	0,6	0,007	

Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók	U4	32,6	0,407	
Nyitott bányafelületek	U6	16,9	0,211	
Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubik-gödrök, mesterséges löszfalak	U7	287,0	3,578	
Folyóvizek	U8	44,1	0,551	3150
Állóvizek	U9	369,6	4,609	3150
Tanyák, családi gazdaságok	U10	7,4	0,092	
Út- és vasúthálózat	U11	42,8	0,533	
Összesen:		8020,2	100	

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
91E0*	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	A
3150	Természetes eutróf tavak <i>Magnopotamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel	A
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	A
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)	A
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	A
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	A
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofília magaskórós szegélytársulásai	B
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	B

1.2.1.1. Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Élőhely kódja:

91E0*

Élőhely előfordulásai a területen:

Előfordulását lásd a 3. Térképek fejezetben. A tervezési területen a patakokat, vizesárkokat szegélyezve, valamint a réteken és önálló erdőket alkotva is megjelenő, gyakori élőhelytípus. Természetes előfordulásai mellett a vizes élőhelyekre, elsősorban magassásosokra telepített állományai is ismertek.

Élőhely kiterjedése a területen:

A Natura adatlapon szereplő érték: 703 ha.

Élőhely jellemzése:

A jelölő élőhelybe több, fűzek, ill. éger fafajok dominanciájával jellemezhető cserjés és erdőtípus sorolható. A fűzlápok a tőzegbányászat nyomán másodlagosan keletkeztek, így a bányatavak szegélyén mindenütt előfordulnak Pölöske-Pötréte-Hahót térségében. Védett fajok között a békaliliom (*Hottonia palustris*) említendő. Az égerlápok ezzel

szemben csak kis foltokban jelennek meg; aljnövényzetükben gyakorta védett fajokkal, mint a tavaszi tőzike (*Leucojum vernum*), csillagvirág (*Scilla drunensis*). A kis vízfolyásokat és a csatornákat két oldalról szegélyező fűz- és égerligetek mindenütt jellemzőek, többnyire szalagszerű állományokkal követik a medret, de önálló erdőfoltokat is alkotnak. A réteken, lefolyástalan mélyedésekben jellegzetes bokorfüzesek találhatók rekettyésekkel. A nem lápi jellegű füzesek, égeresek gyp- és cserjeszintje szegényes, nyáron nitrogénkedvelő fajokkal (csalán, bodza), vagy özöngyomokkal (aranyvessző, süntők) borított.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Németh- Seregélyes: 4 (47%)
A fűz- és égerláp foltok természetessége jó megfelelő vízellátásúak, melyet a tőzegbánya tavak konstans vízszintje biztosít.
Németh- Seregélyes: 2-3 (53%)
A fűz- és éger ligetek természetessége közepes – rossz. A degradáltság oka főképp a gyomok, inváziós növények kolonizációjában keresendő (amerikai kőris, japánkeserűfű, magas aranyvessző, süntők), melynek oka a vízszintsüllyedés, kezelés elmaradása, erősen túltartott vadállomány túrása, taposása, tőzegbányászat utáni tájsebek magára hagyása, rekultiváció hiánya.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A lápi termőhelyek veszélyeztetettek, fennmaradásukhoz a szükséges vízszint biztosítása elengedhetetlen. A fűz- és égerligetek degradáltságának oka elsősorban a körülöttük lévő szántókról beszivárgó kemikáliákban keresendő. A patakmenti erdősávokat, szegélyeket a túlzott fakivágások veszélyeztetik.

Veszélyeztető tényezők:

- erdő felújítás idegenhonos fajokkal
- lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása
- legeltetés erdőben vagy erdős területen
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte

1.2.1.2. Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel

Élőhely kódja:

3150

Élőhely előfordulásai a területen:

Előfordulását lásd a 3. Térképek fejezetben. A két mesterséges vízfolyás, a Szévíz és a Principális csatorna szinte teljes hosszában, valamint a tőzegbányászat után keletkezett bányatavakban megtalálható élőhelytípus. A lassú vízmozgású csatornában nagy diverzitással van jelen; az apró- bojtos- és keresztcs békalencse, érdes tócsagáz hínarak, keserűfüvek, és sárga vízitők. A bányatavakban a fehér tündérrózsa és az alámerült hínarak jellemzők, de Pötréténél a közönséges rence és a vízilófark is megjelenik. Alsórajknál természetes sekély láptavakban az élőhely szinte minden cönózissal kiteljesedve látható.

Élőhely kiterjedése a területen:

A Natura adatlapon szereplő érték: 120 ha.

Élőhely jellemzése:

A tőzegbányatavakon és a vízfolyásokban, csatornában mindenütt megjelenő, változatos, több növényközösséget magába foglaló vízi növényközösség. A bányászatot követően spontán kialakuló eutróf tavak növényzetét elsősorban a nyíltvízi szukcesszió klimax társulását jelentő tündérrózsa hínár képezi. A *Nymphetum albae-lutae* társulából a fehér tündérrózsa hínár többnyire a bányatavakon monodominánsan található, megtelepedése bizonyosan a

vízimadaraknak köszönhető. A vízitökös hínár a Szévíz és a Principális áramló vizű csatornáiban jellemző. E csatornában az eltelt évtizedek alatt nagyon komplex hínárvegetáció fejlődött, mely szinte méterről méterre változó mozaikot, egyfajta társuláskomplexet képez. E hínarak közül említendő a vízidara (*Wolffietum arrhizae*), az apró- és keresztes békalencse (*Lemnetum minoris*, *L. trisulcatae*), rencés (*Lemno-Utricularietum vulgaris*), tócsagazos (*Callitrichetum palustris*), keserűfűhínarasok (*Polygonetum narantis*) és békaszőlőhínarak (*Potamion lucentia*). A fátlan, nyílt csatornaszakaszokon a nádas társulás elemei válnak inkább uralkodóvá (gyékényes, nádas).

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

A Németh- Seregélyes: 4

A víz jelenlétéhez köthető közösségek, melyek jó természetességűek. Ez nagyjából a vizes élőhelyek közismerten gyors spontán szukcessziós folyamatainak köszönhető.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely a tavakon alapvetően nem veszélyeztetett, ott további térhódítása valószínűsíthető. A csatornában az élőhelykomplexek összetétele, borítási arányai lokálisan állandó változásban vannak, ám összességében ez mégis állandó értéket mutat. A csatornák vegetációja nagyobb mértékben veszélyeztetett a környezeti ártalmakra, pl. a szántóföldekről érkező táp- és vegyi anyag bemosódásokra.

Veszélyeztető tényezők:

- vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból
- üledék kotrása, eltávolítása

kismértékben a horgászat, szegélyzónában parti munkák, építés, helytelen kezelés veszélyezteti. A csatornák esetében veszélyforrás a kotrás, egyéb mederrendezés.

1.2.1.3. Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)

Élőhely kódja:

6210

Élőhely előfordulásai a területen:

Előfordulását lásd a 3. fejezetben. A definíció szerinti jelölő társulás csupán egy kis foltban, Kacorlagnál található, de az is átmenetet képez a kaszálórét felé. A sudárrozsok, szálkaperje a területen más termőhelyi szituációban van jelen.

Élőhely kiterjedése a területen:

1,5 ha.

Élőhely jellemzése:

Megállapítható, hogy a féltermészetes száraz gyepek igazi teljességükben nem jelennek meg a területen. Az alapvetően lápi vegetációval borított kettősvölgyben a sudár rozsok (*Bromus erectus*) a völgyalji kaszáló- és lápréteken szárazodást jelző konszociáció, ill. fáciesalkotóként jelenik meg (Nemesrádó-Nemesrádó, ill. Magyarszentmiklós térségében). Áréja egykor kiterjedtebb lehetett, állományainak helyén ma többségében szántók találhatók. A féltermészetes száraz gyepek tollas szálkaperjés típusa csupán néhány helyen és elhanyagolható nagyságban (20-50 m²) található, hasonló szituációban.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Németh- Seregélyes: 4

Egyetlen állománya gyommentes, jó természetességű

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely a jelenlegi kezelési módok mellett nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:

Csak potenciális tényezők adhatók meg:

- kaszálás felhagyása/hiánya

Veszélyforrást a kaszálások elmaradása, az azzal együtt járó gyomosodás, cserjésedés, erdősődés jelent.

1.2.1.4. Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)

Élőhely kódja:

6410

Élőhely előfordulásai a területen:

Előfordulását lásd a 3. fejezetben. A lápteknőkben mélyfekvésű, völgytalpi helyzetű tőzeges területeken többfelé megjelenik Nemesrádó, Pacsa, Magyarszentmiklós térségében.

Élőhely kiterjedése a területen:

111,6 ha.

Élőhely jellemzése:

Tőzeges talajú tavasszal vízborította réteken megjelenő, a nyár végén magasra növvő kékperje (*Molinia hungarica*) uralta állományok. Több helyen is megjelenik, változó természetességű. Nemesrádó-Hahót-Magyarszentmiklós melletti legszebb állományaiban számos védett faj található: pompás- és vitéz kosbor, méhbangó, gyapjúsás, fehér zászpa, csermelyaszat, mocsári nőszőfű.

Állományában, ill. annak átmeneti szegélyeiben több esetben is a sudárrozsnokos asszociációt találtuk, ez a szárazodásra, vízhiányra vezethető vissza. Nemesrádó mellett lápi nyúlfarkfüves folt is megkerült szegélyében.

Kezelését illetően a nyárutón történő kaszálást kell preferálni, a legeltetés többnyire az állomány degradációjához vezet.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Németh- Seregélyes: (3) 4-5

Természetes állományai értékesek, melyben védett fajok erős állományai élnek, míg másutt (Pacsa) a kotusodott tőzgefelszíneken fajszegénynek mondható.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Állományai nagymértékben veszélyeztetettek, melyek mind a környezeti, abiotikus faktorok változásából, mind a humán tevékenységből – a kezeléseket is beleértve – adódnak. A tőzgebányászat utolsó állományait is veszélyezteti

Veszélyeztető tényezők:

- kaszálás felhagyása/hiánya
- intenzív szarvasmarha-legeltetés
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte
- csatornázás és vízelvezetés

1.2.1.5. Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofíl magaskórós szegélytársulásai

Élőhely kódja:

6430

Élőhely előfordulásai a területen:

Térképi jelölésre alkalmas állományt nem találtunk, állományai kis

feltokban, de inkább társuláskomplex formában találhatók a mocsárréteken és a lápréteken.

Élőhely kiterjedése a területen:

A Natura adatlapon szereplő érték: 16,04 ha szerepel. Az élőhely kiterjedése nehezen becsülhető, mivel térképezhető kiterjedésben nem került elő, jellemzően társuláskomplex formájában van jelen. Becslésünk szerint az adatlapon szereplő érték megfelel a térképezéskori állapotnak..

Élőhely jellemzése:

Az állományok fajszerkezetek, általában szárazak. Nedves rétek szegélyein, mocsárfoltokban jelennek meg szórványosan. Sem patakparti, sem lápi magaskórósok nem jellemzőek, az állományok inkább mocsári magaskórósoknak tekinthetők. Jellemző fajok: réti fűzény (*Lythrum salicaria*), szürke aszat (*Cirsium canum*), erdei turbolya (*Anthriscus sylvestris*), magas aranyvessző (*Solidago gigantea*)

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Németh- Seregélyes: 2-3
Az állományok kis kiterjedésűek, hiányos fajkészletűek. Ebben az állapotukban fennmaradásuk hosszú távon is valószínű, állapotjavulás nem várható.

Élőhely veszélyeztetettsége:

- idegenhonos inváziós fajok jelenléte

1.2.1.6. *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei

Élőhely kódja:

6440

Élőhely előfordulásai a területen:

Előfordulását lásd a 3. fejezetben. A területen általánosan elterjedt élőhelytípus, előfordulásai a völgyek középső szintjén, a láprétek és kaszálórétek közti térszínen találhatók.

Élőhely kiterjedése a területen:

380 ha.

Élőhely jellemzése:

Tavasszal vízborította, fajgazdag réti társulás, mely nyár közepére fejlődik ki, védett növény- és állatfajokban is gazdag. Egykor bizonyára elterjedtebb volt mai elterjedése rapszodikus, fennmaradása a szerencse és a véletlen műve. A területen lévő mocsárrétek közül a sédbúzás mocsárrétek (*Agrostio-Deschampsietum caespitosae*) a legelterjedtebbek, de kisebb-nagyobb foltokban *Cirsio cani-Festucetum pratensis* állományok, pántlikafüvesek is megjelennek.

Szép állománya díszlik Zalaigrice térségében. A helytelen tájhasználati módok miatt (kaszálás elhagyása, szárzúzózás, apríték rajthagyása a területen, stb.) állományai sokfelé leromlottak, degradálódtak. Erősen legeltetett vagy nem kezelt részekben gyomosak és jellegtelenek lesznek. Ezek a foltok a jellegtelen gyepek közé sorolandóak.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Németh- Seregélyes: 3 (4)
Általában közepes – jó, védett fajokban gazdag, kiemelkedő természeti értékekkel bíró állományait nem találtuk.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Kevésbé veszélyeztetett élőhely. Fennmaradása hosszú távon csak a folyamatos kezeléssel biztosítható. Mivel termőhelyük potenciálisan mocsárerdő, a kezelés hiányában állományaik hosszú távon beerdősülnek. A kaszálás, legeltetés felhagyás esetén többnyire néhány éven belül aranyvesszősökké válnak. Legeltetés esetén figyelmet kell fordítani a legeltetés erősségére, mert túlzott legeltetés esetén állományai degradálódhatnak és a felnyílt, zavart területen gyorsan terjednek az özönnövények (pl. Gelse-Kacorlak térségében). A régóta kaszálással kezelt fajgazdag gyepeken kerülni kell a legeltetést. Az élőhely tavaszi vízborítottságát biztosítani kell.

Veszélyeztető tényezők:

- kaszálás felhagyása/hiánya
- intenzív szarvasmarha-legeltetés
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte
- csatornázás és vízelvezetés
- fajösszetétel változás, szukcesszió

1.2.1.7. Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)

Élőhely kódja:

6510

Élőhely előfordulásai a területen:

Előfordulását lásd a 3. fejezetben. A vizsgált Natura területen kiterjedt élőhelytípus, szinte minden település mentén megtalálható, mind természeti, mind gazdasági jelentősége nagy.

Élőhely kiterjedése a területen:

1205 ha. Itt eltérés tapasztalható a Natura adatlaptól, mivel ott 264,6 ha szerepel. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosabb becslést tudunk adni.

Élőhely jellemzése:

Nagy szénaprodukciónak, egyszikűekben gazdag kaszálórét típus, mely általában a völgy oldalainak magasabb társzínén jelenik meg, a legmagasabb szinten lévő csenkeszesek alatt. Fő fűfajuk a franciaperje (*Arrhenatherum elatius*), melyet azonban a réti csenkesz (*Festuca pratensis*), pelyhes zabfü (*Helictotrichon pubescens*) helyettesíthet. Túlnyomó többségében kaszálással műveltek, de helyenként szarvasmarhával, birkával való legeltetése is megfigyelhető Nemesrádó, Pacsa, Felsőrajk, Gelse térségében. Fajkészletük többnyire szegényes, degradálódásának oka valószínűleg a tsz időkben történt intenzív mezőgazdálkodásban keresendő. Szép fajgazdag réjtjei Gelsesziget homokdombjain találhatók.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Németh- Seregélyes: 3-4
A területen általában közepes-jó természetességű gyepek találhatók, sokféle fajszegek, kétszikűekben nem gazdagok. Védett növényfajok száma is alacsony, és a zoológiai értékek is közepesnek mondhatók. A természeti állapot leromlásának oka minden bizonnyal a tsz időkben történt intenzív művelés, kemikáliák túlzott használata.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Mivel a legfontosabb takarmánytermő élőhelytípus, általában nem veszélyeztetett. Kezelése általában az évi kétszeri kaszálással stabilan fenntartható, de a sarjú szarvasmarhával való kímélő legeltetése sem okoz kárt az állományokban. A túllegeltetés, művelés felhagyása törvényszerűen gyomosodást vált ki.

Élőhely veszélyeztetettsége:

- A03.03 - kaszálás felhagyása/hiánya
- A04.01.01 - intenzív szarvasmarha-legeltetés
- A04.03.- pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya
- I01 - idegenhonos inváziós fajok jelenléte
- K02.01 - fajösszetétel változás, szukcesszió
- J02.03.- csatornázás és vízelvezetés

1.2.1.8. Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

Élőhely kódja:

7230

Élőhely előfordulásai a területen:

Előfordulását lásd a 3. fejezetben. A mészkedvelő láprétek két típusa ismert a területen. A lápi nyúlfarkfű és a nagy szittyó állományainak egy-egy előfordulása van jelen, mindkettő 2013-ban került elő.

Élőhely kiterjedése a területen:

2,3 ha. Itt eltérés tapasztalható a Natura adatlaptól, mivel ott 50 ha szerepel. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosabb becslést tudunk adni.

Élőhely jellemzése:

Területünkön a lápi nyúlfarkfűnek Nemesrádónál került meg egyetlen állománya, melyben a lápi nyúlfarkfű (*Sesleria uliginosa*) a domináns. Fajkészletét tekintve a környező kékperjés láprét elemei a meghatározók. A nagyszittyós (*Juncus subnodulosus*) kis állománya Pacsa-Zalaszentmihály határában található. A növény az önálló társulást alkotó foltján kívül a szomszédos mocsárréteken, magassásosokban is megjelenik szálanként, ill olyan kis foltokban, melyek a térképezhető kiterjedés nagyságát nem érik el.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Németh- Seregélyes: 4
Az élőhely jó állapotú, természetes, gyomoktól és inváziós fajoktól mentes.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Kis kiterjedése miatt nagymértékben veszélyeztetett. A túlzott legeltetés, vagy a korai, termésérést megelőző időben történő kaszálás egyaránt veszélyezteti fennmaradását. A csapadékdeficit években állományai alig virágoznak.

Veszélyeztető tényezők:

- csatornázás és vízelvezetés
- intenzív szarvasmarha-legeltetés

1.2.2. A tervezési területen előkerült, jelölő értéknek javasolt élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
6260*	Pannon homoki gyepek	Nem szerepel az adatlapon Javasolt: C
91F0	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	Nem szerepel az adatlapon Javasolt: C

1.2.2.1. Pannon homoki gyepek

Élőhely kódja:

6260*

Élőhely előfordulásai a területen:

Előfordulását lásd a 3. fejezetben. Egykor bizonyára kiterjedtebb élőhely előfordulásai mára néhány kis foltra zsugorodtak. A területen A Principális menti homokdombokon tetőexpozíció helyzetben maradtak fenn néhány helyen Alsórajk – Kacorlak térségében.

Élőhely kiterjedése a területen:

23,69 ha. A Natura adatlapon korábban nem szerepelt

Élőhely jellemzése:

Az alföldi homokpusztákon jellemző pannon homoki gyepek megjelenése a délnyugat-dunántúli tájban unikális, így azok az adott Natura 2000 terület élőhelyi gazdagságát erősítik.

A felmérés során előkerült állományok a homoki sztyepprétekhez sorolhatók. Mára a megmaradt állományok is degradáltak, fajszegények, a színező elemek is nagyobb mértékben hiányoznak.

Az uralkodó csenkeszek (*Festuca rupicola*, *F. valesiaca*) mellett a fajkészletet a sovány perje (*Poa angustifolia*), réti szegfű (*Dianthus deltoides*), gyapjasmagvú sás (*Carex liparicarpus*), karsú fényperje (*Koeleria cristata*), homoki habszegfű (*Silene conica*), fenyérfű (*Botrychium ischaemum*) alkotja. Megfelelő kezeléssel a termőhely természeti állapota javítható.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Németh-Seregélyes: 2-3-4

A fennmaradt pannon homoki gyepek természetessége rossz-közepes-jó besorolású.

A homoki sztyepprétek többségében degradáltak, természetességük többnyire közepes, csupán néhány termőhelyen érik el a jó természetes állapotot.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A homoki gyepek nagymértékben veszélyeztetettek a homokbányászat, erdősítés, inváziós fajok által.

Veszélyeztető tényezők:

- intenzív birka-legeltetés
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte

1.2.2.2. Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*)

Élőhely kódja:

91F0

Élőhely előfordulásai a területen:

Előfordulását lásd a 3. fejezetben. Az élőhely az egész területen elszórtan előfordul, főképp a völgyoldal magasabban fekvő szegélyein.

Élőhely kiterjedése a területen:

101 ha. A Natura adatlapon korábban nem szerepelt

Élőhely jellemzése:

Fő fafajok a kocsánytölgy (*Quercus robur*), magas kőris (*Fraxinus excelsior*), mezei juhar (*Acer campestre*), gyertyán (*Carpinus betulus*), melyben időnként a vénic szil (*Ulmus laevis*), és az éger (*Alnus glutinosa*) elegyedik. A cserjeszinten jellemző a veresgyűrűs som (*Cornus sanguinea*), galagonya (*Crataegus monogyna*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), bibircses kecskerágó (*Euonymus europaeus*). A gypszint védett fajai a hóvirág (*Galanthus nivalis*), csillagvirág (*Scilla vindobonensis*), szálkás pajzsika (*Dryopteris carthusiana*).

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Németh-Seregélyes: 3-4
Állományai általában közepes-jó természetességűek.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Alapvetően stabil, de mára sokfelé veszélyeztetett élőhelytípus. Fennmaradása a jelenlegi erdészeti művelési módokkal nagyon kérdéses, hosszú távú fennmaradásához kímélő, természetközeli erdészeti kezelésre lenne szükség.

Veszélyeztető tényezők:

- vadak károkozása (túltartott vadállomány)
- Idegenhonos inváziós fajok jelenléte
- csatornázás és vízelvezetés

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A Natura adatlapon nem szerepelnek növényfajok és nincs tudomásunk előfordulásukról.

1.2.4. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)
II., IV.	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	C
II., IV.	nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>)	C
II.	harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>)	C
II.	réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)	C
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II., IV.	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	C
II.	dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	C
II., IV.	nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteini</i>)	C
II., IV.	csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>)	C
II., IV.	vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>)	D
II., IV.	skarlábogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)	D
II.	nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	D
II., IV.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	D
II., IV.	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)	D
II., IV. (újonnan előke- rült)	sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>)	Javasolt: D
II., IV. (újonnan előke- rült)	díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>)	Javasolt: D
II., IV. (újonnan előke- rült)	sötét hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>)	Javasolt: D

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)
II. (újonnan előkerült)	hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>)	Javasolt: D
II. (újonnan előkerült)	vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>)	Javasolt: D
II. (újonnan előkerült)	halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>)	Javasolt: D
II. (újonnan előkerült)	szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)	Javasolt: D
II., IV.	nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>)	Javasolt: D

1.2.4.1. nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A faj a Szévíz-Principális területén több lokalitásból is előkerült (Korpavár, Kilimán, Alsórajk, Felsőrajk, Zalairgice), de mindenütt csak alacsony egyedszámban.

Állománynagyság (jelöléskor):

R (ritka)

Állománynagyság (tervkészítéskor):

R ritka

Mivel egzakt populációbecslés a kevés adatból nem végezhető, ezért pontos állománynagyság nem adható meg. Az előkerült adatok és a potenciális élőhelyek kiterjedése alapján a populáció százas nagyságrendű lehet.

Állomány változásának tendenciái és okai:

A rendelkezésre álló adatmennyiség nem elegendő az állomány-változás tendenciájának és a változás okainak megállapítására.

Faj veszélyeztetettsége:

A rendelkezésre álló adatmennyiség, a potenciális élőhelyek kiterjedése, és azok állapota alapján a Szévíz-Principális területén a faj csak kisebb mértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők:

- kaszálás felhagyása/hiánya
- idegenhonos inváziós fajok jelenléte

A Szévíz-Principális területén a nagy tűzlepke állományait a gyepek kezelésének felhagyása, és ennek hatására elinduló gyomosodás, az idegenhonos növények (pl. *Solidago gigantea*) terjedése, és a szukcesszió általi becerjésedés, beerdősülés veszélyezteti. Kisebb mértékben megfigyelhető a túltartott állatállomány általi túllegeltetés és taposás is.

1.2.4.2. nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A terület idősebb tölgyeseinek szegélyén, hagyásfákon előforduló faj. A Szévíz-Principális mente Natura 2000 területen az idős erdők, fák

száma igen alacsony, ezért a területen igen ritka előfordulása, csak néhány helyen sikerült megfigyelni imágókat vagy röpnyílásait. Ezen előfordulások sok esetben izoláltak, csak néhány idős fára korlátozóttak.

Állománynagyság (jelöléskor):

2000 egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):

P (előfordul)
A rendelkezésre álló adatokból nem lehet a faj pontos állománynagyságára következtetéseket levonni.

Állomány változásának
tendenciái és okai:

Az állományváltozásokról nincsenek megbízható adataink, a faj jelenléte megerősítésre került és új élőhelyeken is sikerült megtalálni.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj erősen veszélyeztetett a területen. Előfordulásainak többsége lokális és kis egyedszámú.

Veszélyeztető tényezők:

- erdő felújítás idegenhonos fajokkal
- lábon álló és/vagy elfekvő holtfa eltávolítása
- Erdészeti kitermelés újraterelítés vagy természetes felújulás nélkül
- Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata (erdészeti)
- Egyéb erdészeti tevékenység

A fajt az idős fák, fasorok, fás legelők letermelése és a helytelen erdőgazdálkodási gyakorlat veszélyezteti. Az idős, napsütésnek kitett tölgyekhez kötődik, ezért különösen a magányosan vagy erdőállományok szegélyében található tölgyek kitermelése veszélyezteti.

1.2.4.3. harántfogú törpecsiga (Vertigo angustior)

Irányelv melléklete:

II.

Faj előfordulásai a területen:

Szévíz-Principális völgyének mélyebb fekvésű, jobb vízellátottságú kékperjés láprétegein, mocsárrétegein, magassásos és magaskórós, valamint égeres jellegű állományaiban fordul elő a faj. Az egész terület közel 30-40%-án.

Állománynagyság (jelöléskor):

P (jelen van)

Állománynagyság (tervkészítéskor):

A becsült állománynagyság a kapott eredmények alapján:
- a terület 30-40%-a alkalmas a faj tenyésztésére,
- becslésünk szerint ezeken a helyeken átlagosan 85 db élő (összegyedszám 423 db, aminek átlagosan 20%-a élő) egyeddel számolhatunk négyzetméterenként. A kékperjés lápréteken ez a szám elérheti a 450 élő egyed/négyzetmétert.
- A területen a becsült élő egyedszám: 2.000.000.000 – 3.000.000.000

	db
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stagnál vagy kis mértékben csökken. A csökkenés legfőbb oka a láprétek vagy ezzel szomszédos víz által erősen befolyásolt élőhelyek fokozatos kiszáradása.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj a területen jelenleg aktuálisan nem veszélyeztetett, de a tartós szárazság mellett az intenzív kaszálás hatására ez nagyon gyorsan változhat.
Veszélyeztető tényezők:	Csak potenciális tényezők adhatók meg: • Kiszáradás (A tartós nedvesség hiánya – láprétek, égeresek kiszáradása) • Idegenhonos inváziós fajok jelenléte (Az aranyvessző (mint özönfaj) erős szennyezettsége. Igaz nem készült olyan jellegű vizsgálat, amely azt bizonyítaná, hogy maga az aranyvessző káros hatással lenne a faj számára. A hatás közvetett lehet, az aranyvessző átalakítja a vegetáció szerkezetét, amely valószínűleg kedvezőtlen a talajlakó állatvilág számára is)
1.2.4.4. réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)	
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A réticsík előfordulását a területen 2012 őszén hat előzetesen kijelölt mintavételi helyszínen vizsgáltuk, amelyek közül négy esetben tudtuk kimutatni halak jelenlétét. A mintavételek szelvények három vízteret (Szévíz, Principális-csatorna, Kürtös-patak) érintettek. A faj jelenlétét két víztér, a Szévíz és a Principális-csatorna összesen három szakaszán észleltük.
Állomány nagyság (jelöléskor):	P (előfordul)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	Becsült egyedszám: 150.000-250.000 példány A halfauna felmérést a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük. A halfauna felmérés során három mintavételi helyszínen (a Principális-csatorna felsőrajki és pölöskefői, valamint a Szévíz pölöskei szakaszán) igazoltuk a réticsík előfordulását. A fajnak összesen 28 példányát regisztráltuk, amelyek közül csupán egy tartozott a juvenilis korcsoportba. Az egységnyi mintavételi szakaszra becsült legmagasabb denzitás értéket (CPUE=18,52 ind./100m) a Szévízben regisztráltuk. A Principális-csatornában ennek töredéke volt az egyedsűrűség (CPUE=2,04 ill. 2,78 ind./100m). Az átlagos denzitás érték a Natura 2000 terület hat vizsgált szakaszára vetítve CPUE=3,89±7,27 ind./100m (átlag±SD). Az állománybecslésnél az elektromos halászgép hatóterületét és a

	mintavételi módszer által lehatárolt effektív terület kiterjedését 2 méterben határoztuk meg, így a rétcsík állomány átlagos egyedszáma a mennyiségi adatok alapján $N=194,5\pm 363,5$ ind./ha (átlag$\pm$SD). A halfauna felmérés tapasztalatai és a terület vízrajzi adatai alapján a rétcsík potenciális élőhelyeinek a kiterjedését 604,8 ha-ra becsüljük, ami a teljes terület 7,54%-a. Tapasztalataink alapján a rétcsík valós állománya meghaladhatja a becsült egyedszám értéket, mivel a nehezen mintázható területek, valamint a faj metafitikus életmódja csökkentik az észlelhetőséget, így nő a becslés bizonytalansága.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, korábban a Natura adatlapon nem volt egyedszám feltüntetve
Faj veszélyeztetettsége:	Felmérésünk során a fajnak több, eltérő korcsoportba tartozó példányát is észleltük, valamint állománybecslésünk is nagy denzitású állomány jelenlétét feltételezi a területen, ezért a rétcsík helyzetét a Natura 2000 területen nem ítéljük veszélyeztetettnek.
Veszélyeztető tényezők:	A faj állományát veszélyeztető tényezők: Kiszáradás (A területen a felmérés idején több mederszakaszt részben, vagy teljesen szárazon találtunk. A vizek kiszáradása a rétcsík élőhelyek kiterjedésének a csökkenését eredményezi, ami a faj állományának a visszaeséséhez vezethet. A medrek kiszáradása közvetlen módon is hat a faj populációjára a kiszáradó élőhelyeken elhulló példányok által)
1.2.4.5. vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	
Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a területen található alkalmas élőhelyeken (főként időszakos kiskövek) nagy egyedsűrűségben előfordul.
Állomány nagyság (jelöléskor):	5000 egyed
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	A távolságmérési módszerrel számított denzitás 416.35 ± 219.26 egyed/ha (pont becslés $\pm$ S.E.), az egész területre számított maximum egyedszám $20\,817.5\pm 10\,963.0$ egyed (pont becslés $\pm$ S.E.). Az észlelési valószínűség nem volt minden mintavételi egység esetében maximális, ezért a becslés a potenciális egyedszám minimumának kell tekinteni. A becslés alapján a területen az állomány nagyság 20 000-30 000 egyed.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az eltérés oka, hogy a mostani felmérések alapján pontosabb becslést tudunk adni.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők: Aktuális, jelentős veszélyeztető tényezők nincsenek

1.2.4.6. mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

Irányelv melléklete: II., IV.

Faj előfordulásai a területen: A felmérések során nem került elő.

Állománymagyság (jelöléskor): 500 egyed

Állománymagyság (tervkészítéskor): Jelenléte valószínűsíthető, de nem tudtuk kimutatni

Állomány változásának tendenciái és okai: Nem adható meg, nem került elő

Faj veszélyeztetettsége: Nem értelmezhető.

Veszélyeztető tényezők: Nem ismert.

1.2.4.7. dunai tarajosgőte (*Triturus dobrogicus*)

Irányelv melléklete: II.

Faj előfordulásai a területen: A felmérések során nem került elő.

Állománymagyság (jelöléskor): 3000 egyed

Állománymagyság (tervkészítéskor): Jelenléte valószínűsíthető, de nem tudtuk kimutatni

Állomány változásának tendenciái és okai: Nem adható meg, nem került elő

Faj veszélyeztetettsége: Nem értelmezhető.

Veszélyeztető tényezők: Nem ismert.

1.2.4.8. nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*)

Irányelv melléklete: II., IV.

Faj előfordulásai a területen: A felmérések során nem találtuk meg a fajt, a terület nagy része szuboptimális számára, de egyes részein előfordulhat, illetve a szomszédos természetközeli erdőkben élő példányok táplálkozásuk során hasz-

	nálhatják a terület gyengébb minőségű erdeit is.
Állománymagyság (jelölés):	100 egyed
Állománymagyság (tervkészítés):	Nem adható meg, nem került elő. Vélhetően előfordul.
Állomány változásának tendenciái és okai:	nem releváns
Faj veszélyeztetettsége:	A faj a területen veszélyeztetettnek minősíthető, hosszú távon a természetközeli módszereket alkalmazó erdőgazdálkodás (Pro Silva) biztosíthatja fennmaradását.
Veszélyeztető tényezők:	• biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • egyéb erdészeti tevékenység • erdő felújítás idegenhonos fajokkal • lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása A nagyfülű denevér számára a legfontosabb veszélyeztető tényező egyértelműen az erdőgazdálkodás. A nagyfülű denevér, mint minden más odúlakó denevérfaj igényli a természetes, vagy természetközeli állapotú, faodvakban gazdag, vegyes korösszetételű és az adott élőhelyre jellemző természetes elegyarányú erdőket. Az erdőgazdálkodás által kezelt fás élőhelyek nagy részében a természetes erdődinamikai folyamatok nem érvényesülhetnek, a kor- és fafajhomogén, tarvágások által tagolt faültetvények kialakítása a nagyfülű denevér szempontjából is komoly veszélyeztető tényező.

1.2.4.9. csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A fajt a terület egy pontján sikerült kimutatnunk akusztikai mintavétel segítségével, mely azonban nem tükrözi a valós előfordulási arányt, mivel a hangfelvételek alapján teljes biztonsággal ritkán határozható, ezért a bizonytalan felvételeket csak genusz szinten (<i>Myotis</i> spp.) kezeltük.
Állománymagyság (jelölés):	100 egyed
Állománymagyság (tervkészítés):	Nem adható meg, bizonytalan.
Állomány változásának tendenciái és okai:	nem indikálható
Faj veszélyeztetettsége:	A faj speciális búvóhelyigénye miatt veszélyeztetett, hosszú távon

igen eltérő karakterű bűvőhelyeinek és táplálkozóterületeinek együttes megőrzésével biztosítható fennmaradása.

Veszélyeztető tényezők:

- biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata
- egyéb erdészeti tevékenység
- erdő felújítás idegenhonos fajokkal
- lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása
- pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya

Táplálkozóterületeinek (zárt erdők, nyíltabb élőhelyeket kísérő fás szegélyek) átalakítása erdőgazdálkodási, mezőgazdasági tevékenységek során. A mezőgazdasági vegyszerhasználat és a fenn-tartható extenzív állattartás visszaszorulása a denevérek táplálék-bázisán keresztül is negatívan hatnak, pl. az állattartáshoz köthető kétszárnyú fajok fontos táplálékszervezetek a csonkafülű denevér számára. Kiemelten érzékenyek a sokszor nagy egyedszámú szülőkolóniái, melyek elsősorban épületpadlásokon találhatók meg. Ezek átalakítása, a berepülönnyilások lezárása, épületek kivilágítása a faj fontos élőhelykomponenseit szüntethetik meg.

1.2.5. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
réti szegfű	<i>Dianthus deltoides</i>	V	A homoki- és sztyepréteken sok helyütt megjelenő szegfű, nem veszélyeztetett.
csermelyaszat	<i>Cirsium rivulare</i>	V	Lápréteken, lápi magaskórósokban megjelenő, lápjelző növény, mely a lápok elbányászásával mára nagymértékben visszaszorult, csupán Hahót-Pötréte térségében maradt fenn néhány populációja.
fehér zászpa	<i>Veratrum album</i>	V	Lápréteken, égerlápokban néhány kis szubpopulációja található, melyek fennmaradását a területek vízborítottsága és a kezelési módok határozzák meg.
széles pajzsika	<i>Dryopteris dilatata</i>	V	Nedves égerekben szálanként előforduló páfrányféle, nem veszélyeztetett.
mocsári nőszőfű	<i>Epipactis palustris</i>	V	A képerjés lápréteken néhol fennmaradt orchidea, melyet a helytelen időben történő kaszálás, taposás, valamint a bálák réten való hosszabb idejű tárolása veszélyeztet.
lápi sás	<i>Carex davalliana</i>	V	Láprétek, rétlápok eltűnőben lévő jelzőnövénye, néhány példánya a magyarszentmihályi réteken maradt fenn, nagymértékben veszélyeztetett.
mocsári kosbor	<i>Orchis elegans</i>	V	Egykor bizonyára elterjedtebb volt, mára csak a Szévíz felső folyásánál található egyetlen állománya, veszélyeztetett.
lápi nyúlfarkfű	<i>Sesleria uliginosa</i>	V	Nemrég megkerült állománya a Szévíz felső folyásánál található, helytelen területkezeléssel veszélyeztetett.
rostostövű sás	<i>Carex appropinquata</i>	V	egykori lápokat jelző sásfaj, mára csak a Szévíz felső folyásánál Pölöske mellett található egyetlen állománya, veszélyeztetett.
bugás sás	<i>Carex paniculata</i>	V	egykori lápokat jelző sás, melynek zsombékai

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
			árkokban, csatornák szegélyén, elszórta előfordulnak.
mocsári békaliliom	<i>Hottonia palustris</i>	V	Tőzegtavak menti égerlápban egy állománya került elő, az élőhely sérülékenysége, kis kiterjedése miatt nagymértékben veszélyeztetett.
mocsári lednek	<i>Lathyrus palustris</i>	V	Egykor bizonyára elterjedtebb volt, mára csak a Szévíz felső folyásánál Pölöske mellett található egyetlen állománya, veszélyeztetett.
hegyi csillagvirág	<i>Scilla drunensis</i>	V	Kacorlagnál égerláp foltjaiban él kis állománya, mely veszélyeztetett.
tavaszi tűzike	<i>Leucojum vernum</i>	V	Kacorlagnál égerláp foltjaiban él kis állománya, veszélyeztetett.
széleslevelű gyapjúsás	<i>Eriophorum latifolium</i>	V	Lápréteken, lápi magaskórósokban megjelenő, lápjelző növény, mely a lápok elbányászásával mára nagymértékben visszaszorult, csupán Hahót-Pötréte térségében maradt fenn néhány populációja.
hússzínű ujjaskosbor	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	V	Lápréteken, lápi magaskórósokban megjelenő, lápjelző növény, mely a lápok elbányászásával mára nagymértékben visszaszorult, csupán Hahót-Pötréte és Kacorlak térségében maradt fenn néhány populációja.
méhbangó	<i>Ophrys apifera</i>	FV	Rapszodikus megjelenésű orchidea, a terület déli részén kékperjés lápréten került elő 2013-ban 20 töves állománya
agár sisakoskosbor	<i>Orchis morio</i>	V	Száraz gyepekben tavasszal nyíló orchidea, taposással, szemeteléssel, homokkitermeléssel veszélyeztetett.
fenékjáró küllő	<i>Gobio gobio</i>	V	A fenékjáró küllő a dombvidéki kisvízfolyások karakter halfaja. Magyarországon védett. A Natura 2000 területen kizárólag a Principális-csatornában észleltük a fajt Újudvar település közigazgatási területén. A fajnak adult és juvenilis példányait is regisztráltuk. A faj állományának átlagos denzitása CPUE=3,13±7,67 ind./100m (átlag±SD) volt. A fenékjáró küllő állomány egyedszámát a Natura 2000 területen 2.500-5.000 példányra becsüljük.
nyúldomolykó	<i>Leuciscus leuciscus</i>	V	A nyúldomolykó hazánkban védett, jellemzően a dombvidéki közepes és nagy folyókban él, de olykor kisebb vízfolyásokban is megtalálható. Ezt a fajt is csak az újudvari Principális-csatorna szakaszon találtuk. A faj átlagos denzitása a területen CPUE=2,67±6,54 ind./100m (átlag±SD) volt. A faj becsült állománya a Natura 2000 területen max. 2.000-4.000 példány.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
erdő	774,3	9,6

fásítás	0,48	0,0
legelő	2036,5	25,3
nádas	7	0,1
rét	1885,5	23,5
szántó	2064,5	25,7
művelésből kivett	1265,4	15,8
Összesen	8033,68	

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A terület nagy része (80%) magántulajdonban van, ezek nagyrészt szántók és gyepterületek. Állami tulajdonban a kivett területek, köztük elsősorban a vízfolyások, árkok, az erdőterületek egy része, kisebb részben pedig gyepek vannak.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

A Szévíz-Principális csatorna mente Natura 2000 terület jelentős részén valamilyen mezőgazdasági művelés folyik. A területének jelentős részén a gyepegzdkódás a jellemző, azonban sok helyen felhagytak a területek legeltetésével, kaszálásával. A kezelés nélküli területeket özöngyomok veszélyeztetik.

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A Szévíz-Principális völgyében 3922 ha rét és legelő, 2064 ha a szántó, 775 ha erdő és 7 ha nádas található. A területen a jelenleg leginkább megfigyelhető kezelési mód a gyepek művelése. A rétegazdálkodás aktuális gyakorlata: gyepek többségén kaszálás, míg kisebb területen legeltetés folyik, szarvasmarhával. A kaszálás a kijelölt lápterületek, fajgazdag rétek vonatkozásában jelent konfliktust a természetvédelem és a gazdálkodók között, a legeltetés többnyire a megfelelő területeken történik. Erdőgazdálkodás csak kis kiterjedésben érint területet. A láperdők erdészeti kezelése, a védett növényfajok kiterjedt állományainak megőrzése a helyes erdészeti kezelés függvénye. Elhagyott területeken, homokbuckákon özöngyomosodás figyelhető meg. A tájban meghatározó a tőzegbányászat után hátramaradt tavak kérdése, melyek helyzete az intenzív horgászat miatt nem megnyugtató.

A gyepegzdkódás a térségben mind környezetvédelmi mind táji adottságok szempontjából figyelemre méltó. A Natura 2000 terület közel felén (48,8%-án) a gyepegzdkódás a jellemző. Gyeppterületek főként a vízfolyások mentén, illetve az erózióknak kitett domboldalakon vannak. Az állatállomány csökkenésével a kihasználtságuk jelentősen csökkent, állapotuk jelentősen leromlott. A Szévíz-Principális völgyében a jelenleg megfigyelhető kezelési módok közül a legfontosabb a gyepek művelése. A rétegazdálkodás aktuális gyakorlata: gyepek többségén kaszálás, míg kisebb területen legeltetés folyik, főleg szarvasmarhával. A kaszálás a kijelölt lápterületek, fajgazdag rétek vonatkozásában jelent konfliktust a természetvédelem és a gazdálkodók között, a legeltetés többnyire a megfelelő területeken történik. A kialakult élőhelyek és a hozzájuk kötődő növény- és állatfajok hosszú távú fenntartása elsősorban a gyepegzdkódáson múlik, tehát megőrzésük annak helyes gyakorlatától függ.

A jelenlegi használat (kaszálás, legeltetés) természetvédelmi szempontból megfelelő, amennyiben az előírások maradéktalanul betartásra kerülnek. Több esetben tapasztaltunk hiányosságokat, leggyakrabban a bűvósávok (5-10%) elhagyását, vadriasztó lánc használatának hiányát.

Elhagyott területeken, homokbuckákon özöngyomosodás, cserjésedés figyelhető meg. Ez természetvédelmi szempontból kedvezőtlen. A tájban meghatározó a tőzegbányászat után hátramaradó tavak kérdése, melyek helyzete az intenzív horgászat miatt nem megnyugtató.

A terület egynegyedén (25,7%) folyik szántóföldi művelés. A szántóterületek aránya és minősége meghaladja a megyei átlagot, viszont a 17 AK alatti szántóterületek aránya lényegesen alacsonyabb, mint a megyei átlag. A térségben jelentős területek vannak kitéve az erózió és a vízkár veszélyének. A szántóföldi művelést továbbá a lejtésviszonyok és a területek szabdaltsága befolyásolják. A szántóföldi növénytermesztésre leginkább a Principális menti területek alkalmasak. Jellemző a kukorica, búza és a napraforgó, repce termelése. Természetvédelmi szempontból hosszú távon a szántók gyepekké alakítása volna kívánatos, az intenzív szántóföldi kultúrák jelentős terhelést jelentenek a környező vízfolyásokra és gyepekre.

1.3.3.2. Erdészet

A Szévíz-Principális-csatorna Natura 2000 területet erdőgazdálkodás csak kis kiterjedésben érinti. Területének csupán 775 ha-a erdő művelési ágú, ez az összterület 9,6%-át jelenti. Az erdők többsége üzemtervezett, ahol tervszerű erdőgazdálkodás folyik, a Nemzeti Park Igazgatóság munkatársainak bevonásával készülő erdőtervek szerint. Az erdők jelenlegi képét az elmúlt évtizedek gazdálkodása határozza meg, de a terület Natura 2000 hálózatba kerülése óta lényegesen előremutatóbbak az erdőtervek. A láperdők erdészeti kezelése, a védett növényfajok kiterjedt állományainak megőrzése a helyes erdészeti kezelés függvénye. Homogén, egy vagy néhány fafajból álló erdőállományok a jellemzők.

A terület nagy részén az őshonos fafajú erdők közül az égeresek, puhafások a jellemzők, tölgyesek csak kis kiterjedésben találhatók meg. Az ültetvények közül nagy területeket foglalnak el akácok, kis területen amerikai kőris, erdei fenyves, fekete diós és fekete fenyves található meg.

A Natura területen az erdők többsége fiatal, 80 évnél idősebb erdőállományt nem találunk (lásd a táblázatot alább). A jelenlegi erdőgazdálkodás eredményeként kevés a holtfa az erdőkben. Csak igen kevés odvas fa vagy kidőlt törzs található az erdőkben, a gazdaságilag hasznosított állományokból az egészségügyi termelések során eltávolítják ezeket a fákat, ami csökkenti a xilofág élőlények: denevérek, bogarak, odúlakó madarak élőhelyeinek számát. Szintén nagy gond az idős erdők hiánya, a Natura területen az erdők többsége fiatal, 80 évnél idősebb erdőállományt nem találunk (lásd a táblázatot alább).

A körzetben az erdők természetességi állapota összességében átlagos. Az erdőtervezés során fokozott figyelmet kell fordítani ennek az állapotnak a fenntartására, illetve további javítására. Az idegenhonos fafajú erdők cseréje őshonos fafajúakra kívánatos.

Fafaj	terület (ha)
Akác	98
Amerikai kőris	5,2
Cser	9,4
Erdei fenyő	3,6
Ezüst juhar	0,9
Fekete dió	7,65
Fekete fenyő	7,5
Gyertyán	5,3
Hegyi juhar	15
Kocsányos tölgy	114
Mézgás éger	482,5
Magyar kőris	1,9

Magas kőris	3,5
Olasz nyár	1,2
Törékeny fűz	1,2

Kor	terület (ha)
1-20 év	156,6
21-50 év	550,4
51-80 év	50,1

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A terület a IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas vadgazdálkodási körzetben helyezkedik el. A vadgazdálkodási körzet meghatározó vadja a gímszarvas, mely minősége miatt az ország vadgazdálkodásának is kiemelkedő értéke. A vadgazdálkodási körzetben igen nagy a vaddisznó állománya. A terület erdősültségéből és a nagyvad domináns szerepéből következően az apróvad vadászati és gazdálkodási szerepe elenyésző. A körzet vadgazdálkodási egységei Vas és Zala megyékben helyezkednek el, az ország legnyugatibb részén. A Vas megyei területek az összes terület 25%-át teszik ki, 75% pedig Zala megyéhez tartozik. Területét tekintve a körzet az átlagnál nagyobb, területe 4864 km², ebből 3643 km² Zala megyére esik. Magyarország összes vadgazdálkodási területének 5,31%-át teszi ki.

A térség vadászterületein több vadásztársaság, illetve bérkilövő vadásztársaság működik. A terület meghatározó vadja a gímszarvas, amely minősége miatt az ország vadállományának kiemelkedő értéke. Nagy létszámú a vaddisznó állomány, melynek csökkentése a cél. Az őzállomány közepes minőségű. A nagyvadak domináns szerepéből adódóan az apróvad vadászati és vadgazdálkodási szerepe kicsi. A jelentősen megnőtt rókalétszám csökkentésével az apróvad szerepe növekedhetne. A fácánállomány elsősorban a mezőgazdasági jellegű területeken élőhely-fejlesztéssel, nagyobb odafigyeléssel javítható. A mezei nyúl létszáma rendkívül lecsökkent, már a hasznosíthatóság határán áll.

A területet érintő vadgazdálkodási egységek kódszáma, neve, telephelye és területének nagysága:

- 202210, Hubertus Vadásztársaság, Nagyrécse, 14277 ha
- 202110, Pacsai Vadásztársaság, Pötréte, 16762 ha
- 202010, Zalavölgyi Vadásztársaság, Ligetfalva, 14873 ha
- 201210, Földtulajdonosok Vadászati Közössége, 5. sz. Erdészet Zalaegerszeg, 10555 ha
- 201120, Válickavölgye Vadásztársaság, Bak, 4521 ha

A területet érintő természetvédelmi korlátozások kiterjednek a vadászati és vadgazdálkodási berendezésekre

elhelyezésére, élőhely-rekonstrukcióra, vadföldművelésre, mesterséges vadtenyésztésre, az alkalmazható vadászati módokra, a vadászati idények és vadászható vadfajok helyi korlátozására.

A területen található bányatavak egy részén és a Principális-csatornán extenzív horgászat, míg több bányatavon intenzív hasznosítású horgászat folyik. A kisebb vízfolyásokban, árkokban nem jellemző a horgászat. A horgásztavakon és vízfolyásokban idegenhonos halfajok (pl. amur, törpeharcsa, kárász, naphal) állományai találhatóak, melyek előfordulása kedvezőtlen természetvédelmi szempontból. A Principális-csatornában előfordul a törpeharcsa, naphal, kárász. A Natura 2000 területen lévő halgazdálkodási vízterületekre idegenhonos halfajok nem telepítenek, elsősorban a ponty telepítése a jellemző.

A területet érintő nyilvántartásba vett halgazdálkodási vízterületek (víztér kód és víztér név):

- 000306 Pötréte I. tőzezbánya tó
- 000308 Pötréte II. tőzezbánya tó
- 000331 Principális csatorna
- 000338 Zalaszentmihályi tőzezbányató
- 001775 Szévíz pataki Tőzezgödör, Pölöske
- 001827 Pölöske I. és II. horgásztó
- 002017 Zalaszentmihályi Öreg tó
- 002099 Pötrétei horgásztó

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A HUBF20045 Szévíz-Principális csatorna kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület gerincét két vízfolyás, a Szévíz-patak és a Principális-csatorna képezi. Ezek azonban nem egységes víztestek, a terület a Szévíz és felső vízgyűjtője (VOR azonosító: AEQ009), a Principális csatorna a Kalonca patakig (VOR azonosító: AEP897) és a Principális csatorna felső (VOR azonosító: AEP896) víztestek érinti. Továbbá a Natura2000 területen található a Kürtös-patak (VOR azonosító: AEP736), a Pölöskei K-i tó (VOR azonosító: AIH009), a Pötrétei D-i tó (VOR azonosító: AIH010), a Pötrétei É-i tó (VOR azonosító: AIH011) és a Zalaszentmihályi horgásztó (VOR azonosító: AIH042) víztest is.

A Principális csatorna a Kalonca patakig (VOR azonosító: AEP897), a Principális csatorna felső (VOR azonosító: AEP896) és a Kürtös-patak (VOR azonosító: AEP736) víztestek a Mura (3-1) vízgyűjtő-gazdálkodási alegységbe, a Szévíz és felső vízgyűjtője (VOR azonosító: AEQ009), a Pölöskei K-i tó (VOR azonosító: AIH009), a Pötrétei D-i tó (VOR azonosító: AIH010), a Pötrétei É-i tó (VOR azonosító: AIH011) és a Zalaszentmihályi horgásztó (VOR azonosító: AIH042) víztestek pedig a Zala (4-1) vízgyűjtő-gazdálkodási alegységbe tartoznak, és a 11/2009. (VIII.5.) KvVM rendelet melléklete szerint kizárólagos állami tulajdonok, melyeknek kezelői feladatait a Vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 3. § (3) bekezdése szerint a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság látja el. A Vízügyi Igazgatóság, a vizek és a közcélú vízellátási rendszerek fenntartására vonatkozó feladatokról szóló, 120/1999. (VIII.6.) Korm. Rendelet, 3.§ (3), 5.§ (1), (3) és a 10. § (1) bekezdésekben, valamint a mellékletben meghatározottak szerinti fenntartási jellegű munkákat végez el a tervezési területen. A fenntartási feladatok a meder vízemésztő képességét, vízelvezetési funkcióját szolgálják, abból a célból, hogy az előírt mértékig kiöntés mentesen folyjanak le a vizek, ne okozzanak kárt a települések házaiban és területein. Ehhez a mederben irtási és iszapoltási, mederbiztosítási, uszadék eltávolítási munkákat végeznek, valamint biztosítják a munkavégzéshez szükséges megközelítést, a 21/2006 (I.31.) Korm. rendelet szerint.

A Principális-csatorna a Mura nagy mellékvízfolyása. Vízgyűjtő területe 609 km², hossza 57,1 km. A vízfolyás jellegzetesen észak-dél irányú, keskeny, déli végén kiszélesedő vízgyűjtővel rendelkezik, mellékvízfolyásai közül egyedül a jobb parti Kürtös-patakot és a bal parti Bakónaki-patakot érdemes megemlíteni. Szerves alapközetű tőzezes területeken húzódó vízfolyás.

A Principális-völgy talpát a XX. század elejéig szabályozatlan vizes élőhelyek láncolata alkotta, melyen keresztül lassan áramlott a víz a lejtéviszonyoknak megfelelően a Mura felé. Ekkor még, főleg a felső szakaszon határozott medret sem találunk a völgyben a XVIII. századi un. Első Katonai Felmérés vonatkozó térképlapjain. A korabeli térképlapokon határozott medret Újudvar településtől délre lehet felfedezni, melyet Nagykanizsától a térkép „Canischa Wasser” névvel jelöl. A meder a mindenkor éghajlati viszonyoknak megfelelően alakult. A torkolat is a Mura árvizektől is függően más és más helyekre mozgott.

A Principális völgy mocsárvidékének meghódítása 1906-ban kezdődött. Az első lecsapolási munkák az 1910-es években zajlottak le. Ezt a felső szakaszon végzett lecsapolási munkák kényszerítették ki. Az újabb egységes rendezésre, illetve mederbővítésre 1968 után került sor, ami egybeesett a „szocialista” mezőgazdasági nagyüzemek által indított meliorációs fejlesztésekkel. Újabb korszakváltás a „szocialista” időszakot követő privatizáció volt. Ez alatt a völgy újra felvette eredeti mocsaras állapotát, csak rövid szakaszokon voltak fenntartási munkák. Hosszabb szakaszon utoljára iszapoltási munka az 1980-as évek elején volt, azt követően csak a közlekedési műtárgyak közelében a kaszálások jelentették a fenntartási tevékenységet.

Árvízvédelmi fejlesztés csak Nagykanizsa térségében volt. Egyidejűleg a meder 1960-as, 70-es években végrehajtott szabályozásával megépült a város védtöltése, Nagykanizsa városrész jelentős része mentesítve lett. Kiskanizsa városrész a Principális csatorna bal partján azonban napjainkban is árvíz veszélynek van kitéve. Lakossági jelzés szerint a Principális-csatornán a kiskanizsai térségben a csapadék mennyiségétől függően évente többször olyan magas a vízszint, hogy a pincékben, kertekben áll a víz, a lakóépületekről dől a vakolat, az a lakóházakat is veszélyezteti. A vízügy, önkormányzat, minisztérium felé már többször (2008 óta több alkalommal) jelezték, hogy a Principális csatorna medrének kotrása szükséges a Principális csatorna Nagykanizsa, Pivári utca végétől a bajcsai erdő sarkáig eső szakaszán. A csatorna kotrására legutóbb az 1960-as években került sor.

A Principális-csatorna kotrását a Vízügyi Igazgatóság tervezi a kritikus szakaszokon. A területen található árkok, vízfolyások töltéseinek rendszeresen folyik kaszálás, bokorirtás.

A Szévíz völgye a szabályozási és lecsapolási munkálatokat megelőzően hasonló jellegű volt a Principális völgyéhez, tehát összefüggő vizes élőhelyek láncolata alkotta, melyeket szabályozatlan, a vizes élőhelyekben sokszor elvesző, azoktól nem elkülöníthető kisvízfolyás fűzött össze. A Szévíz jelenlegi állapotában mesterséges csatornának tekinthető. Több szakaszon a Zalai-dombvidékre jellemző É-D irányú völgyeket elválasztó löszhátak átvágásával keletkezett az 1842-ben a Szévíz völgy ármentesítésére alakult Szévíz Lecsapoló Társaság irányításával. 1884 és 1889 között mederbővítés, 1940-ben a 4+500 – 5+456 km szelvények között facölöpös biztosítás történt. Az 1962-1970 között végbement jókarbahelyezési munkák a 0+000 – 16+200 km szelvényig mederfenék és rézsúállékonyosság biztosítással történtek. 1977-ben a 10+559,5 – 10+920 km szelvényig, 1987-ben a középső szakasz mederrendezése ment végbe.

A víztest síkvidéki tözeges területen található, emiatt több helyen is bányásztak tőzeget, ami tőzegbánya tavak kialakulásához vezetett. A terület jórészt szántóföldi művelésbe tartozik, melyhez a Szévíz mint lecsapoló árok tartozik. A víztest környezetében a szántóföldek környékén jórészt az inváziós és ruderalis gyomok találhatók meg, míg az erdős területek csak ritkán érnek le a vízpartig, ezáltal hiányzik a fák árnyalása, így a vízfolyás nagyrészt be van nőve náddal vagy mocsári növényvel, így hiányzik a síkvidéki vízfolyásokra jellemző zonáció egy lényeges eleme.

A Principális csatorna a Kalonca patakig (VOR azonosító: AEP897) víztest medre trapéz alakú földmeder, kisvízi mederszélesség 2 m, középvízi mederszélessége 15 m, a mederesés 10-50 cm/km.

Alapvető problémaként elmondható, hogy a víztest kialakított medrű, szinte mindenhol mocsaras jellegű, gazdag a hínárnövényzet, a völgyfenék gyakran elnádásodott, mocsarasodott, valamint invázió aranyvessző fajokkal (*Solidago* spp.) benőtt. A vízfolyást nem árnyékolja semmi, kb. 30%-os a talajművelés aránya az ártéren. A völgyfenék a vízfolyás mellékén általában patakminti magaskórós, magassásos álományok találhatók, ahol nem ritkák az idegenhonos mocsári gyomnövények, mint a feketéllő farkasfog (*Bidens frondosa*) és a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) sem.

A víztestbe három településnél történik kommunális szennyvíz bevezetése. A gelsei szennyvíztisztító telep jelenlegi kapacitása 100 m³/nap, a kacorlaki szennyvíztisztító telepé 45 m³/nap, a pacsai szennyvíztisztító telepé pedig 650 m³/nap. A gelsei szennyvíztisztító telepen bevezetett kommunális

szennyvíz hatása a befogadóra jelentős, Kacorlak és Pacsa települések tisztított szennyvize nem gyakorol jelentős hatást a víztestre.

A gelsei Tanuszoda és Termálfürdő évente mintegy 5000 m³ mennyiségű termálvize jut a víztestbe. A bevezetés közvetett, így az elvezető árkokon keresztül vezetve az általában 30 °C körüli kifolyó víz folyamatosan hűl, és mire az élővizet eléri, már megközelítőleg azonos hőmérsékletű a vízfolyás hőmérsékletével. A bevezetett víz sótartalma a felső-pannon vízadóból való kitermelés miatt viszonylag nem magas. A befogadó és a bevezetett termálvíz hígulási aránya kisvízi hozamnál is minimum ötszörös, de egy közepes vízhozamnál több tízszeres. A termálvíz bevezetése az élővizekben – jelenlegi ismereteink szerint – sem kémiai, sem biológiai értelemben érdemi vízminőségi változást nem okoz.

Tehát a Principális-csatorna és Kaloncai-patak (VOR azonosító: AEP897) víztestbe összesen évente mintegy 132 500 m³ tisztított szennyvíz jut, ami 4454,67 kg összes nitrogént és 623,43 kg összes foszfort jelent évente.

A víztest foszforterhelése jelentős. A mezőgazdasági területekről származó diffúz P mennyisége 89150 kg/év, a városi területeken keletkező diffúz P-emisszió 1041,5 kg/év, az egyéb területekről származó diffúz P mennyisége 9975,5 kg/év. Az összes P anyagáram a víztest alsó szelvényében évente mintegy 2257 kg.

A Principális-csatorna Kaloncai-patakig terjedő szakaszán keresztirányú műtárgy, völgyzárógát létesült. Mederformája a fentebb említett okok miatt szabályozott. Szintén a mederszabályozás miatt a lefolyási viszonyok is megváltoztak.

A Principális csatorna felső (VOR azonosító: AEP896) víztest medre trapéz alakú földmeder, kisvízi mederszélesség 3 m, a mederesés 0,4 m/km.

A Principális ezen szakaszának benőtsége jelentős. Főképp a lebegő-hínár és a sásos-nádasos fajok dominálnak, helyenként nincs nyílt vízfelület. A partokon az inváziós és gyomnövényeknek nagy állományai találhatók, de néhol még nyomon követhetőek az eredeti mocsárréti vagy magaskórós társulások is. A víztest alsóbb szakaszán több árnyékot kap a vízfelület, ennek ellenére megjelennek a rögzült-hínár elemek is. A meder ugyan kiegyenesített, de a vízínövényzet jelentős benőtsége miatt a kisvízi mederben a víz kvázi meanderezni képes.

A Principális csatorna felső (VOR azonosító: AEP896) víztestbe szintén három település tisztított kommunális szennyvize folyik. A gelseszigeti szennyvíztisztító telep jelenlegi kapacitása naponta 40 m³, nagykanizsai szennyvíztisztító telepé évente 25 000 m³, az újudvarié évente 85 m³. A gelseszigeti szennyvíztisztító telep tisztított szennyvizének hatása a befogadóra nem jelentős, azonban a másik két településé jelentős.

A Principális csatorna felső víztest a Lazsnak-csatornán keresztül a nagykanizsai fényforrásgyár ipari szennyvizének befogadója. Ennek mennyisége 712 610 m³/év. Hatása a befogadóra jelenlegi információink szerint lehet, hogy fontos.

Tehát a Principális csatorna felső (VOR azonosító: AEP896) víztestbe összesen évente mintegy 8 263 110 m³ tisztított szennyvíz jut, ami 132 095,9 kg összes nitrogént és 24 118,24 kg összes foszfort jelent évente.

A Principális csatorna felső víztest foszforterhelése jelentős. A mezőgazdasági területekről származó diffúz P mennyisége 48 220 kg/év, a városi területeken keletkező diffúz P-emisszió 1293,0 kg/év, az egyéb területekről származó diffúz P mennyisége 9975,5 kg/év. Az összes P anyagáram a víztest alsó szelvényében évente mintegy 5345,4 kg.

A Principális-csatorna 24+850 fkm-nél üzemén kívüli, vízkivétel céljából létesült zsilip található. Az átjárhatóságot nem gátolja. A víztest mederformája szabályozott.

A csatornából öntözési célú vízkivétel történik.

A csatorna Natura2000 területet érintő szakaszainak VKI szempontú besorolása Természetes, nem erősen módosított, dombvidéki – meszes – közepes-finom – közepes vízgyűjtőjű vízfolyás.

A Principális-csatorna teljes szakasza horgászvíz.

A kürtös-patakon a XX. század elején Bocskán, illetve Magyarszerdahelyen malmok épültek. Ezekben a szelvényekben ma is fenéklépcsők vannak. Az alsó szakaszán az 1980-as évek elején jelentős meliorációs munkák voltak. Ehhez kellő meder mélységet kellett biztosítani.

A patak medre trapéz alakú földmeder, kisvízi mederszélesség 2 m, középvízi mederszélessége 15 m, a mederesés átlagosan 200 cm/km.

A mederben 4 db fenéklépcső található. Hidromorfológiai állapota a terepbejárások és szakértői becslés alapján jó (4).

A patak legalsó szakasza a legkedvezőtlenebb állapotú. Itt meliorált szántóterületek között folyik trapéz mederben, árnyékolás és puffersávok nélkül. Továbbá itt – de sajnos az egész vízfolyáson is – jellemző az invaziós gyomnövények nagymértékű jelenléte [magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)]. Belterületi szakaszai jó állapotúak, viszont Bocska belterületén az átjárhatósági kritérium nem valósul meg. Bocska felett külterületen szűk völgyben halad a vízfolyás, ahol maga a meder és közvetlen környezete szépnek mondható, de a puffersávok hiányoznak.

A Kürtös-patak víztest foszforterhelésének mértéke a „fontos” minősítési kategóriába tartozik. A mezőgazdasági területekről származó diffúz P mennyisége 8032 kg/év, a városi területeken keletkező diffúz P-emisszió 27 kg/év, az egyéb területekről származó diffúz P mennyisége 3252,6 kg/év. Az összes P anyagáram a víztest alsó szelvényében évente mintegy 615 kg.

A Kürtös-patak medrében a hosszirányú átjárhatóságot befolyásoló műtárgy, fenékgát található, ami nagyobb vízmélységet és lassúbb vízmozgást eredményez. Mederformája szabályozott.

A patak VKI szempontú besorolása dombvidéki – meszes – közepes-finom – kicsi vízgyűjtőjű vízfolyás.

A patak sem halászati, sem horgászati hasznosítás alatt nem áll.

A Szévíz csatorna jobb partján az 1970-es évekig tőzegbányászat folyt. A tőzegkitermelés befejezése után került sor a bányatavak utóhasznosítására. A Pölöske K-i tározó (VOR azonosító: AIH009) jelenleg tájvédelmi – ökológiai tóként működik. A tavat tápláló vízfolyás a Bebesi-árok. Vízgyűjtőjének nagysága 1,9 km², átlagos vízmélysége 240 cm, üzemi vízszinthez tartozó térfogata 3 815 250 m³, üzemi vízszinthez tartozó felülete pedig 145 ha.

A tó morfológiai jellemzői a következők: az állóvíz szélessége 300–1000 m, hossza 2,5 km, a meder anyaga tőzeg. Erózió által érintett vagy feltöltődő partszakasza a tározónak nincs. A part tagolt-sága változó. A mederben a nyílt vízfelület aránya mintegy 75%.

A parti sáv szélessége 3-50 m közötti, évente kétszer kaszálják.

A tóból vízkivétel és a tóba vízbevezetés a jelenlegi ismereteink szerint nem történik.

A Pötrétei D-i tó (VOR azonosító: AIH010) és a Pötrétei É-i tó (VOR azonosító: AIH011) két egymástól teljesen függetlenül működő bányató, jelenleg horgásztóként működnek.

Mindkét tavat a Pötrétei-árok táplálja.

A D-i tó közvetlen vízgyűjtőjének nagysága 0,65 km², teljes vízgyűjtőjének nagysága pedig 2,89 km².

Átlagos vízmélysége 120, legnagyobb vízmélysége 140 cm. Az üzemi vízszinthez tartozó térfogata 1 020 000 m³, az üzemi vízszinthez tartozó felülete 86 ha.

A tó morfológiai jellemzői a következők: a meder anyaga tőzeg, erózió által érintett vagy feltöltődő partszakasza a tározónak nincs. A mederben a nyílt vízfelület aránya mintegy 75%.

A parti sáv szélessége 5-200 m közötti, évente kétszer kaszálják.

Az É-i tó átlagos vízmélysége 120, legnagyobb vízmélysége 140 cm. Az üzemi vízszinthez tartozó térfogata 612 000 m³, az üzemi vízszinthez tartozó felülete 43 ha.

A tó morfológiai jellemzői a következők: a meder anyaga tőzeg, erózió által érintett vagy feltöltődő partszakasza a tározónak nincs. A mederben a nyílt vízfelület aránya mintegy 50%.

A parti sáv szélessége 3-200 m közötti, és szintén évente kétszer kaszálják.

A tó a nemzeti ökológiai hálózat magterülete, vagyis természetvédelmi jelentőségű állóvíztest. A tavi zonációk a bolygatás hiányában a természeteshez közeli állapotot mutatnak, melyre a tavi ökoszisztémák természetszerűsége és ritka, védett fajok előfordulása utal. A tavon felfedezhetők a korábbi tőzegkitermelések nyomai, de a felhagyás óta eltelt évek kedvező környezetet hoztak létre egy helyileg egyedülálló állóvízi ökoszisztéma létrejöttének. A tó környezetében lévő nádasok jó védőzónát biztosítanak az inváziós és gyomnövényekkel szemben, valamint természetes szűrőmezőt képeznek a szántóföldi diffúz szennyeződésekre.

1.3.3.5. Turizmus

A területen az intenzív turizmus nem jellemző, alkalmi látogatók azonban előfordulhatnak.

1.3.3.6. Ipar

A Natura 2000 területen jelentős területet foglalnak el egykori és még jelenleg is működő tőzegbányák. A bányatelkeken az "ex lege" láp jogi jelleg nem került érvényesítésre, így azokon további bányanyitások várhatók. A napjainkra fennmaradt utolsó, még le nem bányászott területek a Hahót-Pötréte közti közút két oldalán találhatók. Növényzetüket tekintve kékperjés láprétek (D2), meszes talajú láprétek, gyapjúsásos forráslápok (D1), mocsárrétek (D34), magassásosok (B5). A lápi, mocsári vegetáción nagy területen a kutyabenge (*Frangula alnus*), aranyvessző (*Solidago gigantea*) kolonizációja figyelhető meg, melynek fenntartását az élőhely kezelésének nehézsége és a vadászati érdekek (jó vadbúvóhely) indokolják. A tőzegbányászat főképp a Szévíz völgyét érinti, a Principális völgyében a tőzeg nem eléggé vastag, hogy a kitermelése rentábilis legyen. Hahót és Alsórajk térségében van jelenleg működő tőzegbánya. A felhagyott bányatelkek többsége jelenleg horgásztóként üzemel, hasznosításuk intenzív. Ipari fejlesztés nem tervezett, intenzív területhasználat nem fenyegeti a területet.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A Natura 2000 területen több közút is áthalad, illetve határolja azt. Ezek kisebb forgalmú műutak. A területet hosszú szakaszon határolja a vasút Zalaegerszeg és Nagykanizsa közti szakasza. A közlekedési hálózat közvetlen környezeti hatása vonalszerűen jelentkezik, s e hatás intenzitása a közlekedési tevékenység jellemzőitől (alágazat, műszaki állapot, stb.) és a helyszíntől (lakott terület vagy azon kívüli) is függ. A közlekedési rendszerek fejlettsége kihat a terület (vízgyűjtő) terhelési szintjére. Különösen a kétéltűekre van közvetlen káros hatása, a vonulási időszakban nagy számban gázolják el őket. Közvetetten pedig a zajterhelés mellett a környező területekre juttatott káros anyagok hatása miatt sem elhanyagolható (különösen balesetek esetén).

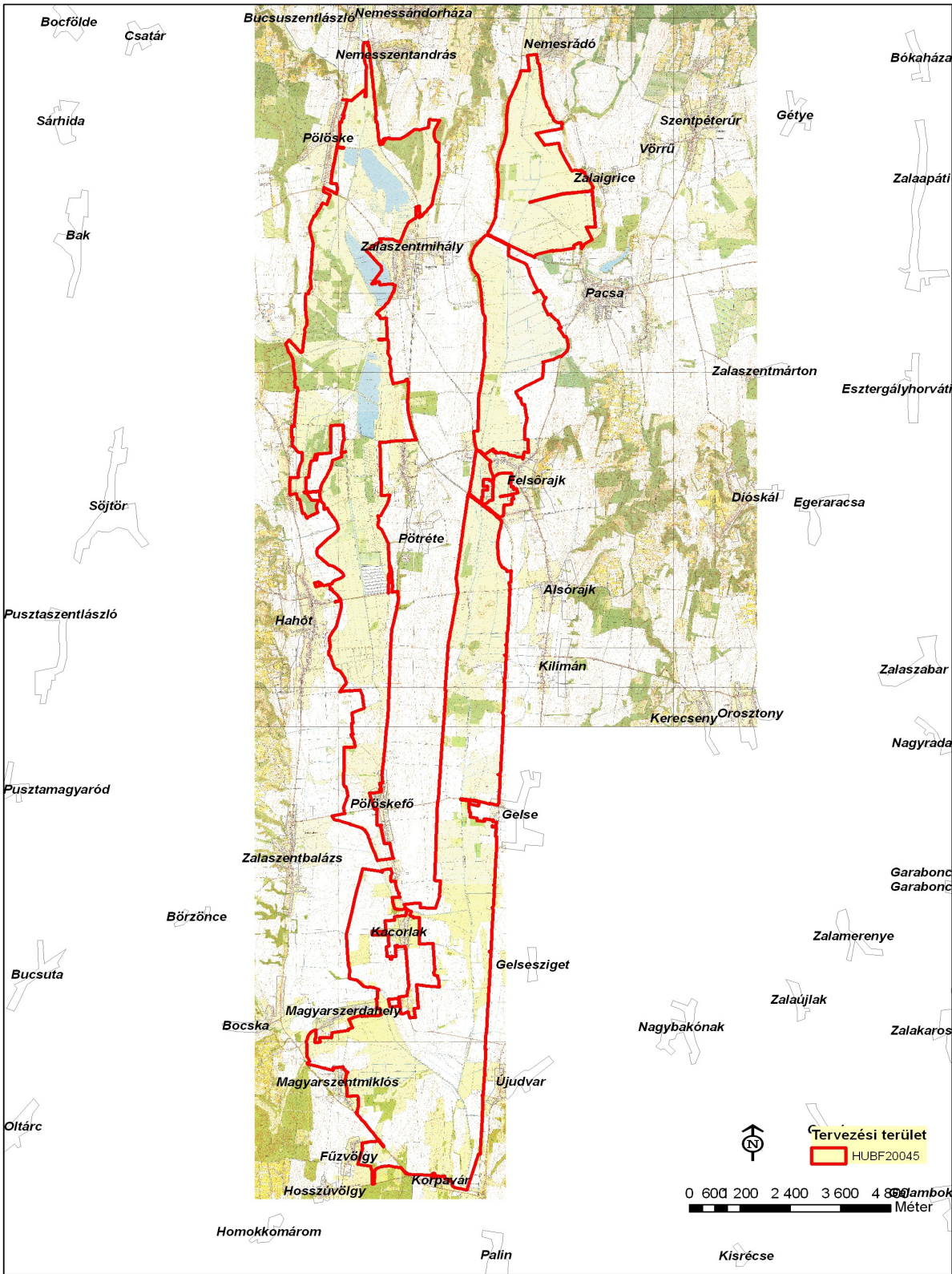
1.3.3.8. Egyéb

A területen terület felhasználási változtatási szándék, terv jelenleg nem ismert.

2. Felhasznált irodalom

- CAMERON, R.A.D.; COLVILLE, B.; FALKNER, G.; HOLYOAK, G.; HORNUNG, E.; KILLEEN, I.; MOORKENS, E.; POKRYSZKO, B.M.; TATTERSFIELD, P.; VALOVIRTA, I. & von PROSCHWITZ, T. (2003): Species accounts for snails of the genus *Vertigo* listed Annex II of Habitats Directive: *V. angustior*, *V. genesii*, *V. geyeri* and *V. moulinsiana* (Gastropoda: Vertiginidae). *Heldia*, 5: 151-170.
- DELI, T. (2007): Adatok a Tiszántúl szárazföldi csiga-faunájához I. Szatmár-Beregi-sík. A Békés Megyei Múzeumok Közleményei, 30: 7-51.
- DELI, T. (2008): Adatok a Tiszántúl szárazföldi csiga-faunájához II. Nyírség. A Békés Megyei Múzeumok Közleményei, 32: 11-44.
- Domokos T. (1997): Biharugra és környékének malakofaunája, különös tekintettel az Ugrai-rét és a Szőr-rétje puhatestű közösségeire. *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis*, 22: 265-284.
- DOMOKOS, T. & PELBÁRT, J. (2007): Magyarország védett puhatestűi. Grafon Kiadó, Nagykovácsi
- FALKNER, G. (2003): The status of the four Annex II species of *Vertigo* in Bavaria (Gastropoda: Pulmonata: Vertiginidae). *Heldia*, 5: 59-72.
- FEHÉR, Z. (2009): Proposed protocol for monitoring *Vertigo* (Mollusca: Gastropoda: Vertiginidae) species in Hungary. *Tentacle*, 17: 31-24.
- FEHÉR, Z. & GUBÁNYI, A. (2001): A magyarországi puhatestűek elterjedése, az MTM Puhatestű-gyűjteményének katalógusa. Magyar Természettudományi Múzeum, CD-tár. Budapest
- HARASZTHY, L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon – Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár, 955 pp. Vidékfejlesztési Minisztérium (szerk.) (2014): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. – Budapest (kézirat)
- HARKA Á., SALLAI Z. (2004): Magyarország halfaunája. NIMFEA Természetvédelmi Egyesület, Szarvas, pp. 269.
- HORNUNG, E.; MAJOROS, G.; FEHÉR, Z. & VARGA, A. (2003): An overview of the *Vertigo* species in Hungary: their distribution and habitat preferences (Gastropoda, Pulmonata, Vertiginidae). *Heldia*, 5: 51-57.
- KERNEY, M.P.; CAMERON, R.A.D. & JUNGBLUTH, J.H. (1983): Die Landschnecken Nord - und Mitteleuropas. Parey kiadó, p. Hamburg und Berlin
- SOÓS, L. (1943): A Kárpát-medence Mollusca faunája. Budapest

3. Térképek

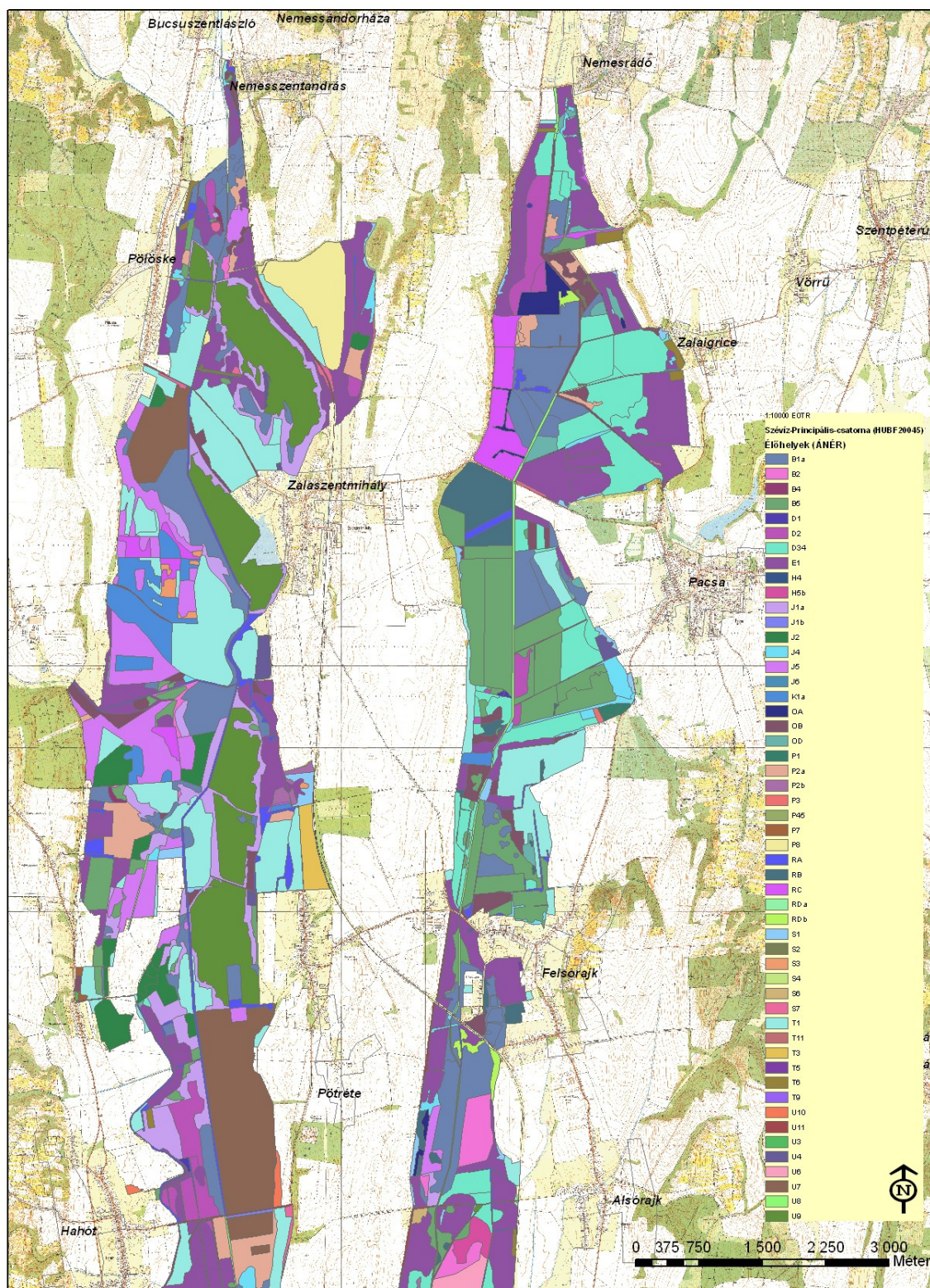

A tervezési terület átnézeti képe

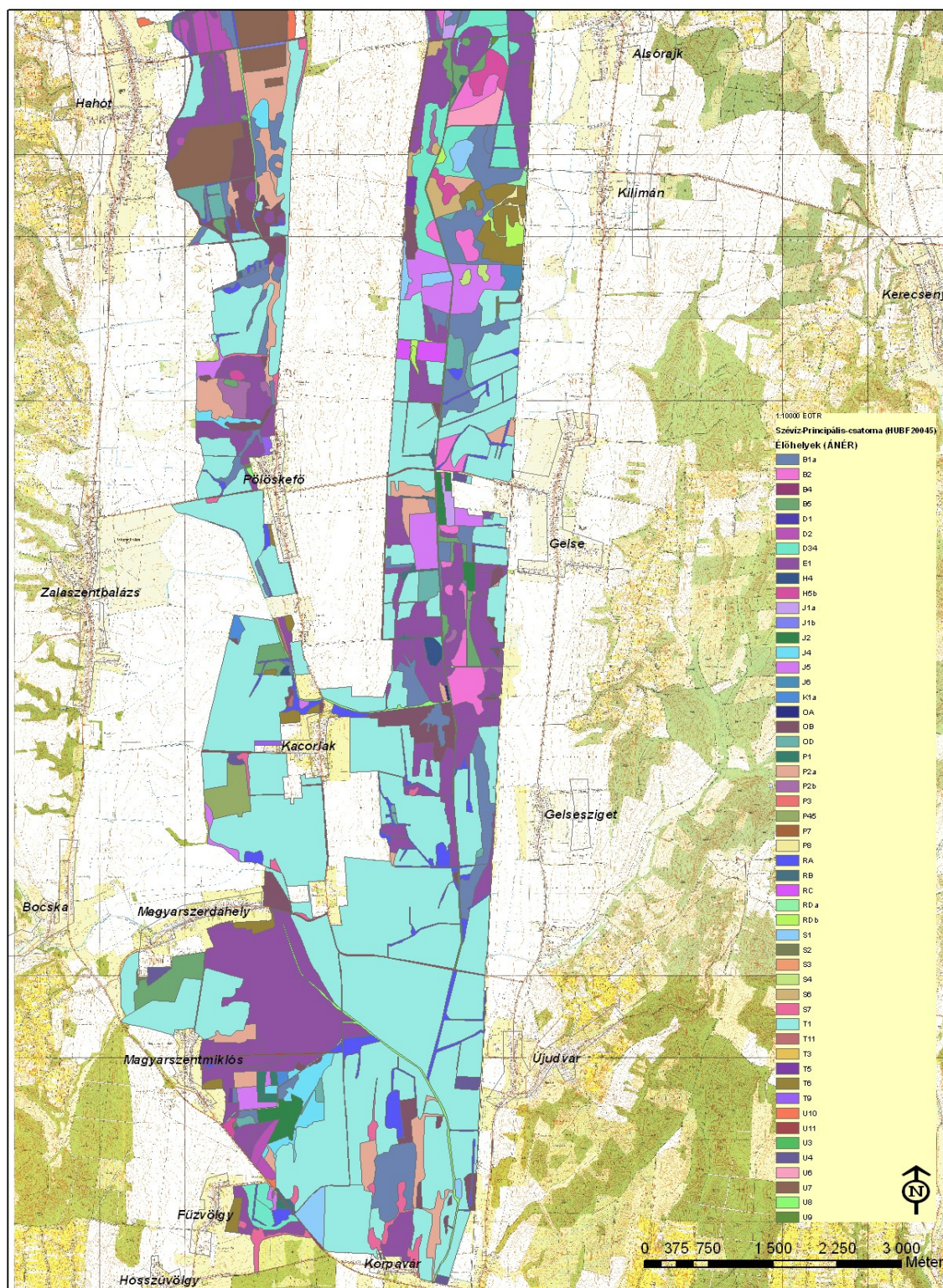
ÁNÉR élőhelyek és kódjaik

Élőhely fő kategóriaként	Á-NÉR kód
Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a
Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet	B2
Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek	B4
Nem zsombékoló magassárrétek	B5
Meszes láprétek, rétlápok (<i>Caricion davallianae</i>)	D1
Kékperjés rétek	D2
Mocsárrétek	D34
Franciaperjés rétek	E1
Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok	H4
Homoki sztyeprétek	H5b
Fűzlápok	J1a
Nyírlápok, nyíres tőzegmohalápok	J1b
Láp- és mocsárerdők	J2
Fűz-nyár ártéri erdők	J4
Égerligetek	J5
Keményfás ártéri erdők	J6
Gyertyános-kocsányos tölgyesek	K1a
Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek	OA
Jellegtelen üde gyepek	OB
Lágyszárú özönfajok állományai	OD
Őshonos fafajú fiatalosok	P1
Üde és nedves cserjések	P2a
Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	P2b
Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés	P3
Fáslegelők, fáskaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek	P45
Hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök	P7
Vágásterületek	P8
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA
Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők	RB
Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők	RC
Őshonos lombos fajokkal elegyes fenyves származékerdők	RDa
Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők	RDb
Akácültetvények	S1
Nemesnyárasok	S2
Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők	S3
Ültetett erdei- és feketefenyvesek	S4
Nem őshonos fajok spontán állományai	S6
Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok	S7
Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	T1
Zöltség- és dísznövénykultúrák, melegházak	T3

Vetett gyepek, füves sportpályák	T5
Extenzív szántók	T6
Kiskertek	T9
Csemetekertek, faiskolák, kosárkötő fűz ültetvények	T11
Falvak, falu jellegű külvárosok	U3
Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	U4
Nyitott bányafelületek	U6
Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak	U7
Folyóvizek	U8
Állóvizek	U9
Tanyak, családi gazdaságok	U10
Út- és vasúthálózat	U11

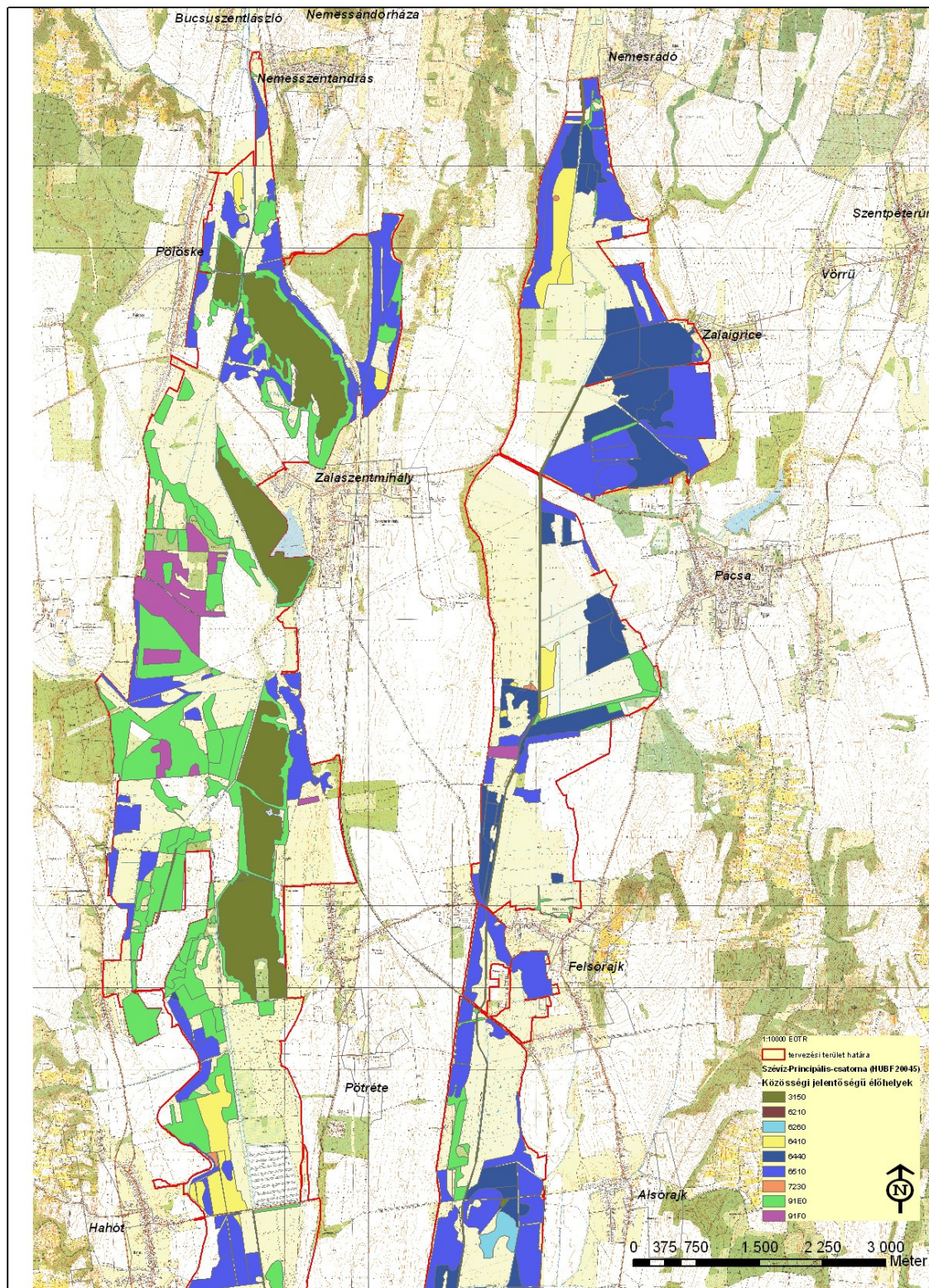
A Natura 2000 terület domináns élőhelyei. Északi rész. 2014.10.21.

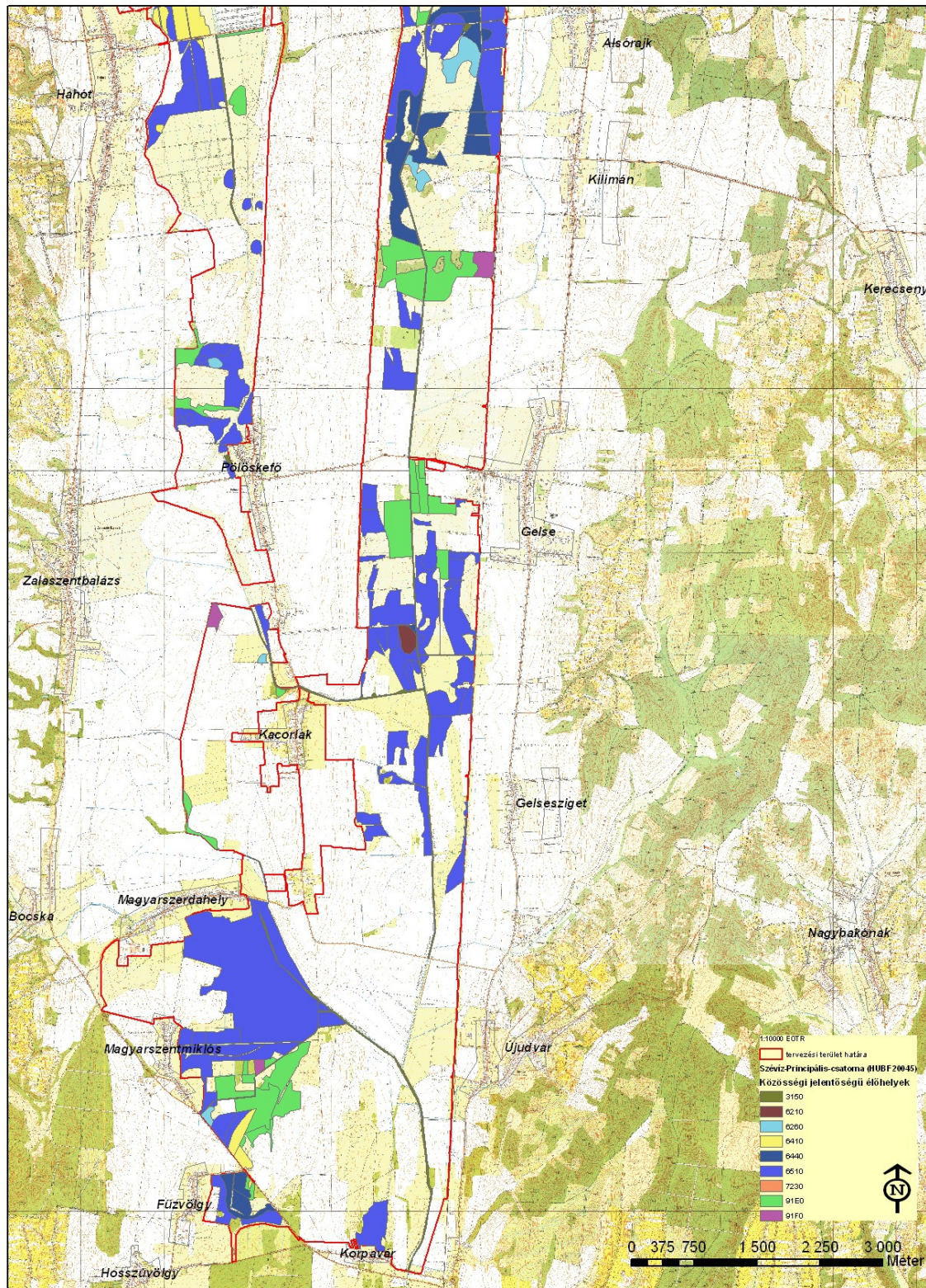
A Natura 2000 terület domináns élőhelyei. Déli rész. 2014.10.21.

Közösségi jelentőségű élőhelyek és kódjaik

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése
91E0*	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
3150	Természetes eutróf tavak <i>Magnopotamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
6260*	Pannon homoki gyepek
91F0	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmenion minoris</i>)

A Natura 2000 terület közösségi jelentőségű élőhelyei. Északi rész. 2014.10.21.

A Natura 2000 terület közösségi jelentőségű élőhelyei. Déli rész. 2014.10.21.